

Acad.

203

k (17)

Acad. 203 h / 157

36

Acad. 203 k (17)

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

TUDOMÁNYOS ÉS IRODALMI OSZTÁLYÁNAK

FELOLVASÓ ÜLÉSEIBŐL.

17. SZÁM. = 00

MARK KIRÁLYFI

gest. 1394

(KRALJEVICS MÁRKÓ).

DÉLSZLÁV NÉPBALLADÁK A XIV. ÉS XV-İK SZÁZADBÓL.

FORDITOTTA

DR. MARGALITS EDE

RENDES TAG.

840/646
3d0

A szerző bemutatta és részben felolvasta a tud. és irod. osztály 1896. április 15-ikén tartott ülésében.

Egyes részei megjelentek a „Katholikus Szemle“ 1896. II. és III. füzetében.

== Ára 1 frt 20 kr. ==

BUDAPEST, 1896.

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

TUDOMÁNYOS ÉS IRODALMI OSZTÁLYA.

manusol

A Szent-István-Társulatról.

A Szent-István-Társulat jószellemű, részint népies, részint tudományos könyvek kiadása végett létesült. A Szent-István-Társulat tagjai irányában a következő kötelezettséget vállalta el: 1. Évenként minden társulati tagot 90 nyomtatott ívre terjedő olvasmányokban részesít. 2. A 90 nyomtatott ívre terjedő könyveket két vagy három részletben a tagok minden megterheltetése nélkül bérmentve küldi szét. 3. A könyveket nem küldi minden tagnak külön, hanem úgynevezett tiszteleti tagjaihoz, kik minden egyházmegyében ennek kiterjedése szerint többen vannak, s kik azon a vidéken a tagok irányában a Társulatot képviselik, a könyveket egyes tagoknak kézhez szolgáltatják, a tagdíjat tőlük átveszik stb.

Aki a Társulat tagjai közé kíván lépni, ha a közép-pontban lakik, bejelenti magát a Társulat titkári hivatalánál (Királyi Pál-utca 13. sz.), vidéken pedig azon tiszteleti tagnál, kitől a tagilletményt, vagyis a 90 ívnyi könyveket legkönnyebb uton megkaphatja, vagy plébánosánál, aki a további utasításokat szívesen megadja.

A Társulat rendes tagja tagdíjul évenként legkésőbb augusztusig befizet 3 frt 15 krt azon tiszteleti tagnak, kitől a társulati könyveket kapja és akihez, ha valamely könyvet meg nem kapott volna, a reklamációt is intézi.

A Szent-István-Társulatról s működéséről bővebb tájékozódást szerezhetni a Társulat által kiadott »Társulati Értesítő«-ból, mely kéthetenként megjelenvén, közli a Társulat életében előforduló eseményeket.

60

MÁRK KIRÁLYFI

(KRALJEVICS MÁRKÓ).

DÉLSZLÁV NÉPBALLADÁK A XIV. ÉS XV-İK SZÁZADBÓL.

FORDITOTTA

DR. MARGALITS EDE

RENDES TAG.

A szerző bemutatta és részben felolvasta a tud. és irod. osztály 1896. április
15-ikén tartott ülésében.

Egyes részei megjelentek a „Katholikus Szemle“ 1896. II. és III. füzetében.

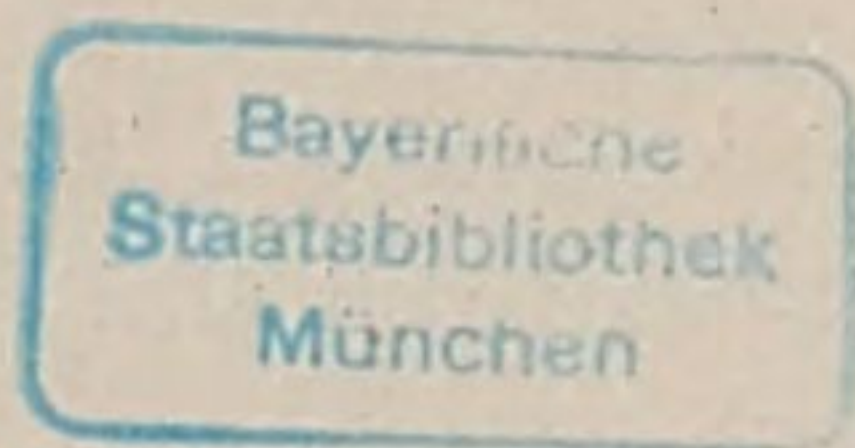

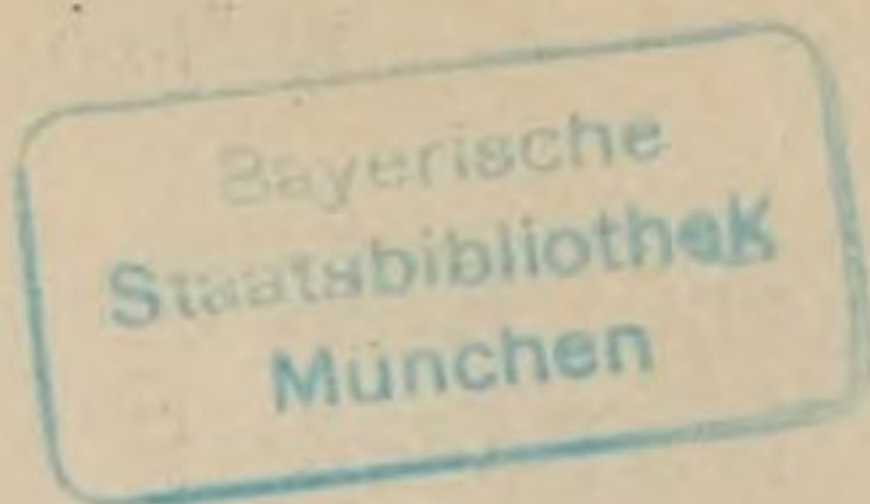
BUDAPEST, 1896.

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

TUDOMÁNYOS ÉS IRODALMI OSZTÁLYA.

A/67/640

Goethe egy szerb népballadát, a »Haszán-aga felesége« címűt, melyet abbate Fortis olaszra fordított s mely olaszból franciára lett fordítva, ezen kettős kerülő úton, a francia fordításból megismervén, németre átültetett és a legnagyobb elragadtatással szólott a délszláv népdalokról általában és a szerbekről különösen, magasztalva azoknak rendkívüli költői szépségeit, főképen az érzelmek délies hevét és a képzelem keleties gazdagságát. Goethének fordítása és véleménye az egész művelt világ figyelmét felhívta a népköltészet ezen aranybányájára; maguk a délszlávok is figyelmesekké lettek ezen eddig kevésbe vett kincseikre és kiváló érdemű férfiak, köztük első sorban a nagytekintélyű Karadzics-Stefanovics Vuk, azokat a nép ajkáról ellesvén, gyűjtögetni kezdték, kit ezen dicséretes munkában számosan, horvátok és szerbek követtek. A horvátok között ezen a téren a legérdemesebb munkát Filipovics Iván végezte, a ki a Kraljevics Márkról szólókat, mint érdekes gyöngyfüzért egy időrendi egészszé fűzte. — A délszláv és főkép a szerb népköltészet a magyar irodalomban csak igen kevésbé ismeretes. Vitkovics Mihály és Székács József a nagy kincses halomból egy pár részletet lefordítottak, de a dicséretes kezdeményezés nem igen talált folytatóra, úgy, hogy a délszláv költészet tényleg ismertebb a német, olasz és francia irodalomban, mint a mienkben, pedig több millióra menő délszláv, horvát és szerb Szent István koronájának területén él, a többiek pedig legközelebbi szomszédaink és már ezen szempontból is nemcsak érdekes, hanem szükséges is volna, szellemük tükrét, költészetüket és irodalmukat

ismertetni és ismerni. Ezen cél némi előmozdítására 1896 március havában a »Budapesti Szemlé«-ben magyar fordításban bemutattam Mazsuranics Iván volt horvát bán epikus költeményét, a »Csengics-Szmail aga halálát« és most a szerb népdalköltészetből a »Kraljevics Markó« népballada gyűjteményt mutatom be magyar fordításban, melyből öt balladát a »Katholikus Szemle« 1896 április havi füzete mutatóul közölt. — Kraljevics Markó, Vukasin király fia, történelmi személy. A krónikák csak keveset jegyeztek fel róla. Márk a hatalmas Dusan, Dusan szilni, szerb cárnak bizalmas embere volt; ennek halála után, mint a legitimitás hive, nem saját apját, Vukasint támogatta, ki szertelen nagyravágyásában a cári koronára áhítozott, hanem mint valódi szerb, Warwik, az elhunyt cár kis fiát, Urost emelte a trónra, azonban — noha atyja nagyravágyását nem is támogatta — sohasem szegődött ennek ellenségeihez. Midőn látta, hogy a nagyravágyó és önző szerb főurak, deszpoták, vajdák, bánok és királyok között mily végzetes visszavonás dúl, hogy mitsem törődve a mindinkább közeledő törökséggel, mely hatalmas árvizként mindannyiukat elborítással fenyegetett, ők mégis az angol fehér és piros rózsza küzdelmeire emlékeztető ádáz nyílt harcokkal és gyilkos titkos fondorlatokkal törnek egymás ellen, tőlük elfordulva, elkecseregett lélekkel visszavonult Macedoniában levő Prilip várába s az egymás ellen agyarkodókat sorsukra hagyta.

Vukasin király 1371-ben a Marica folyó melletti ütközetben meghalt s így Urös cár halála után Márk a cári trón jelöltjekép lépett fel; a nép mellette volt, de a főurak és főpapok Lázárt választották cárjukká, mire Márk sértődve, teljesen visszavonult a szerb politikától és a királyi címet felvevén, mely őt atyja halála után meg is illette, nyugati Macedonia független uralkodója lett. Azonban a török hatalom Macedoniát polypkarjaival körülfogta és Márk 1380 körül kénytelen volt a török fenhatóságot elismerni, meghódolása azonban úgy látszik, azon szerződés-szerű kikötéssel történt, hogy nem lesz köteles szerb vérei ellen harcolni, ez onnét derül ki, hogy ő, ki Murát szultán

sok harcában vett részt, a szerbek ellen vívottakban, így a rigómezei csatában sem vett részt. Márk lovagias jellem volt, lelke mélyen vallásos volt, atyját, noha tetteit nem helyeselte, tisztelte, anyját határtalanul szerette, jó testvér és hű barát volt, mindenkor a gyengék, elnyomottak és szegények pártfogója volt, a török udvarnál való befolyását szerencsétlen nemzete sorsának enyhítésére fordította: jó szive, nemes lelkülete, páratlan hősiessége a szerbek nemzeti hőségévé tette. Az utókor bűnül rója fel neki, hogy 1389-ben a rigómezei ütközetben nem harcolt Lázár cár oldalán, mert ha ő ott lett volna, talán a szerb cárság nem bukott volna el; lehet, hogy úgy is van, de az ő lojális lelke ezt esküszegésnek tekintette török hűbér ura ellen; igaz, hogy nem segítette övéit, de a törököt sem támogatta, mert a rigómezei ütközetben nem vett részt. Hogy nehéz szívvel szolgálta a törököt, kitűnik abból is, hogy midőn 1394-ben Bajazettel Románia ellen hadakozott, a rovinai döntő ütközet előtt hangosan így kiáltott fel: »Uram istenem! segítsd a keresztényeket, én örömet elsőnek halok meg az ütközetben!« Így is történt: Márk az ütközet elején elesett és Bajazet csatát vesztett a kereszténységgel szemben. Márk az általa alapított és szent Demeter tiszteletére emelt Szuharijékai zárdában aluszsza örök álmát; sírkövén hősi alakja domborműben látható és noha sírja elhagyatott, mégis a sírirat is teljesen ép.

Kraljevics Márk dicsőségét a XIV-ik század óta zengik a délszlávok a Balkán hegységtől felfelé a Drávaig, Dunáig s részben azokon túl is, továbbá a Balkántól nyugotra az Adriai tengerig, keletre a Fekete tengerig mindenütt, a hol csak délszlávok laknak, róla énekel a nép ünnepélyein, lakodalmon, aratáskor, szüreteléskor, kukorica fosztáskor, prélón a fonóban, a koldus jávorfa-guszláján, bucsún és vásárkor, körtáncukat (koló) tambura és dudaszó mellett ezen és más hősdalok éneklése mellett lejtik, mert a szerbek és délszlávok általában egész történelmüket hősdalokban zengik el, egyik szebb, drámaiabb a másiknál és talán legszebbek a rigómezei dalok. Én hősdalaikat nép-

balladáknak nevezem, mert alkalmazásuk, szerepük a délszláv nép életében egészen olyan, a minő a középkorban az olasz, a provencai trubadurok balladáinak szerepe volt. Goethe figyelmeztette a délszlávokat költészeti nagy kincseikre s azóta buzgón foly a gyűjtés. Kraljevics Márkra vonatkozólag eddig 107 népballada ismeretes, melyek sorából, mellőzve a rokontárgyuakat és a csak variánsként egymástól különbözőket, harmincegy balladát emeltem ki fordításomban s azokat a hős életére nézve biográfiai kapcsolatban adom. Fordításom 6560 verssorra terjed, a sorok az eredetivel megegyezően, két ütemre (4, 6) osztott tiz szótagos hangsúlyos sorok, melyekben a rím látszólag esetleges, de a valóságban nem az, mert azt látjuk, hogy a nyomatékos helyeken (u. m. beszédek, hasonlatok, ellentétek stb.) érvényesül a rím, minek mását némely magyar népballadában is látjuk. Nézetem szerint ezen népballadák legfőbb szépségét a Goethe által kiemelteknél mellett, főképen azok antik naivsága képezi: a mi az erények sorában a szerénység, az a szép birodalmában a naivság, mindkettőnek hatása ellentállhatatlan!

A délszlávok népballadáik ünnepelt hősének, Kraljevics Márkónak személyével kapcsolatba hozták a pogánykorukból, a hetedik századból fenmaradt tündérmeséket, valamint egy kis anachronismussal Szibinyáni Jánk, Hunyadi János személyét is, (Hunyadi János 1388-ban született, Kraljevics 1394-ben halt meg); azonban a népdalok szerint Márk nem halt meg a rovinai ütközetben, hanem még ezután is sokáig, sokáig élt, némely dalok mondják, hogy közel háromszáz évet ért, mások szerint máig is él, de a puska por feltalálása óta, mely a személyes vitézség megölő betűje, visszavonult az őserdőkbe, nehogy valamely gyáva golyó találja! A nép képzelme nem ismer anachronismust és a naiv népdaloknak igazuk van, mert Márk tényleg még most is él — a hősdalok halhatatlanná tették!

I.

Vukosin király házassága.

Vukasin, a sovány, ír levelet,
Skutariban a Bojana mellett,
És elküldi Herczegovinába
Pirlitornak fehér városába,
Pirlitorba, Durmitornál van ez,
Momcsilónak ékes kedveséhez.
Titkon írta, titkon is küldötte.
A levélben így szólott hozzája:
»Vidoszáva, Momcsiló kedvese!
Jégben-hóban, mit akarsz te ottan!?
Ha feltekintsz várad ablakából
Nincs mit látnod, szépet nincs mit látnod,
Csak Durmitor hófehér tetőit,
Hótakart és jégtakart tetőit,
Nyárban látod, télben is ezt látod.
Ha letekintsz várad ablakából,
Ott foly Tara zavaros habokkal,
Fák és kövek hömpölyögnek rajta,
Nincsen hajó, de még hid sincs rajta
Pala, márvány, kopár kövek partja.
Adj be mérget Momcsiló vajdának,
Adj be mérget, avagy áruld őt el;
Jőjj én hozzám a sik tenger partra,
Skutariba a Bojana mellett;
Én elveszlek, feleséggé teszlek,
Urasszonynya, királynővé teszlek.
Arany rokkán selymet fonsz én nálam,

Selymet fonsz majd, tiszta selymen ülsz rajt;
Öltöztetlek selyembe-bársonyba,
Öltöztetlek tiszta szinaranyba.
Oh és mily szép az én váram tája!
Ha feltekintsz váram ablakából,
A hegy telve füge- s olajfákkal
A hegy telve szőlőgerezdekkel;
Ha letekintsz váram ablakából,
Arany kalász reng a rónaságon,
Szegélyezik pázsitos zöld rétek,
Átfoly rajtuk a szőke Bojána,
Uszik benne sok hal, ezer fajta,
Fris hal terem neked benne-rajta.«
Ér a levél Momcsil kedveséhez,
Nézi, nézi, olvassa hogy mi ez,
Elolvassa, válaszul ezt írja:
»Én jó uram! Vukasin királyom!
Nehéz dolog Momcsilt elárulnom,
Elárulnom, neki mérget adnom.
Momcsilónak huga Eufrozina
Készít ételt az ő asztalára,
Megkostólja és csak úgy tálalja.
Kilencz kedves fitestvére vagyon,
Ez mind rája vigyáz, őrzi nagyon.
Testvérfia van vagy tizenkettő
És piros bort előbb nem iszik ő,
Csak ha ezek kóstoltak belőle.
Van neki egy almás szürke lova,
Lova ráró, gyors szárnyakon járó,
Repül rajta akárhova tetszik;
Van neki egy csillagos szablyája, —
Senkitől sem, csak az istentől fél.
De hallgass rám, Vukasin királyom!
Gyűjts nagy hadat, hadat hatalmasat,
Vezesd őket a hegyi tópartra,
És rejtőzz el a zöld erdőségben!
Momcsilónak különös szokása,

Korra reggel minden szent vasárnap
Vadászni megy a hegyi tópartra,
Kilencz kedves fitestvére vele,
Kiknek fia tizenkettő vele,
És a várból negyven zsoldos vele.
Vasárnapra, mielőtt virradna
Elégetem almás lova szárnyát,
Beragasztom jól éles szablyáját,
Beragasztom erősen sós vérrel,
Hogy azt ki nem huzza hüvelyéből —
Igy Momcsilót te könnyen elveszted.«
Ez a levél megjött a királyhoz,
Amint látta a levél mi hirt hoz,
Azon nagyon, nagyon megörüle,
Gyűjt nagy hadat, nagy sereg körüle,
Utnak indul Herczegovinába,
Elvezeti a hegyi tópartra,
És elrejt a zöld erdőségben.
Vasárnap-est amikor beállott
Elmegy Momcsil hálósobájába,
És lefekszik puha vánkosára;
Kis időre belépett kedvese,
De nem ült le puha vánkosára,
Ráhajolva busan sirni kezde.
Momcsil kérdi, mért hullik a könye:
»Vidoszáva hűséges cselédem,
Mily nagy baj ért, mondsza, mondd el nékem,
Rámhajolva mért hullik a könyed?«
A fiatal Vidoszáva mondja:
»Én jó uram, Momcsiló jó vajdám,
Nincsen nekem semmi, semmi bajom,
De én csodát, azt a csodát hallom,
Csak hallottam, de még nem láthattam,
Hogy te neked van egy almás szürkéd,
Szürke lovad, kinek szárnya vagyon,
Én nem láttam, de szeretném nagyon,
Nem is hiszem, ha magam nem látom:

Attól félek vesztedet okozza!«
Momcsil vajda okos ember vala,
Nagyon okos, de most megcsalódott,
S kedvesének ilyen választ adott:
»Vidoszáva, hűséges cselédem,
Kivánságod könnyen teljesítem,
Lovam szárnyát hamar megláthatod,
Ha akarod, első kakasszóra
Menj el, kedves, az új istállóba
Lovam akkor terjeszti ki szárnyát,
Akkor könnyen megláthatod szárnyát.«
És lefeküdt, hogy álmát aludja.
Momcsil alszik, kedvese nem alszik,
A vánkoso között hallgatózik,
Mikor hallszik az első kakasszó,
Amint hallja első kakasszóra,
Kiugrott a puha vánkosoiból,
Lámpát gyújtott, meggyújt gyertyaszálat,
Kátrányt, fagyut vesz és siet, szalad
Egyenesen az új istállóba.
És igaz volt, amit Momcsil mondott,
A ló szárnyat ereszt-terjeszt legott,
Szárnya terjed egész a patáig;
Ekkor ő a két szárnyát bekente,
Jól bekente fagyúval, kátránynyal
Meggyújtotta, meg a gyertyájával
S elégette Jabucsiló szárnyát;
Amit nem bírt lánggal felperzselni,
Azt erősen nyerge alá huzta.
Onnan elment be a fegyvertárba,
Elővette Momcsiló szablyáját,
Hüvelyébe sós vérrel ragasztja
És visszatér puha vánkosára.
Mikor reggel pitymaladni kezdett,
Momcsil vajda fekhelyéből felkelt
És így szóla ifjú kedveséhez:
»Vidoszáva hűséges cselédem,

Csodás álmom volt ez éjjel nékem.
Azt álmodtam ködfelhő közelget,
Vazul átkos földjéről közelget
És kerenget Durmitor hegy felé;
Neki vágtam a sűrű felhőnek
Kilencz kedves jó testvéröcsémme,
És ezeknek tizenkét fiával,
És váramnak negyven zsoldosával,
Hát a ködben, kedves, elszakadtunk,
Elszakadtunk, egymást nem találtuk,
Tudja isten, nem lesz jó a vége.«
Erre így szólt neki a kedvese:
»Uram édes, uram kedves, ne félj!
Jó vitéznek jót jelent az álom,
Jó az isten, az álom csak álom.«
Utra készül Momcsiló vajdája,
És elindult le a fehér várból
Kilencz kedves testvéröcsöcse várta,
Testvér fia tizenkettő várta,
És a várból negyven zsoldos várta.
Kedvese a szürkét kivezette,
Mind felpattant jó lova hátára
És megindult vadászni a tóhoz.
Midőn a tó közelébe értek,
A nagy sereg körülfogta őket,
Oldalához kap, hogy kardot rántson,
Rántja, rántja, de hiába rántja,
Hüvelyéhez oda van az növe.
Momcsil vajda ily szavakra fakad:
»Halljátok ti kedves testvéreim,
Im elárult kutya Vidoszáva,
Kardot ide, a legjobb kardot!«
Testvérei gyorsan szót fogadtak,
Egy jó kardot a kezébe adtak,
Momcsil erre így szólott hozzájuk:
»Halljátok ti kedves testvéreim!
Támadjátok meg a sereg szárnyát,

Én támadok annak közepére.«
Jó istenem! mily isten csodája,
Csoda látvány, ha valaki látná,
Hogyan üt, vág, harczol Momcsil vajda,
A hegyről le utat vágva nyitva;
Többet kerget jó almás szürkéje
Mint a mennyit Momcsil kardja éle;
De elérte őt a balszerencse
Pirlitorba amint ment sietve,
Találkozik kilencz feketével,
És nincs rajtuk egyetlen testvérje!
Amint látja ezt Momcsilo vajda,
A hős szive majd meghasadt rajta,
Testvérei sorsán úgy kesergett,
Hogy a karja egész erőtlen lett,
Nem volt képes kardját felemelni.
Sarkantyuzni kezdi jó szürkéjét,
Sarkantuval, csizmájával ütni,
Hogy repüljön Pirlitor várába,
Nem repül az, üti, üt hiába!
Momcsil vajda átkot-szitkot szórja:
»Szürke lovam, tépjen szét a farkas!
Jó kedvből is repültünk mi erre,
Bajunk sem volt, csak úgy kedvtelésből,
És te most, ma, nem akarsz repülni!«
Ilyen választ ad a ló nyerítve:
»Uram, gazdám, Momcsiló jó vajdám,
Se ne átkozz, se ne hajszolj engem,
Hogy repüljek ma azt nem tehetem,
Isten verje a Vidoszávádat,
Ő volt aki elégette szárnyom,
Amit nem bírt elégetni lángon,
Azt erősen nyergem alá huzta,
Ámde futni, futok akármerre.«
Amint hallja ezt Momcsilo vajda
Könyben ázik a hős ábrázatja
Ugrat, ugrat, van is nagy látszatja:

Három ugrás, — elérte a várat.
De a várnak kapuja bezárva —
Jól bezárva, tolózárral zárva!
Midőn Momcsil magát bajban látja,
Eufrozinát, testvérét kiáltja:
»Eufrozina! édes jó testvérem,
Bocsáss le egy vásznat, — ha elérem,
Talán még a várba bejuthatok.«
Könyek között, sírva huga így szól:
»Édes bátyám! Momcsiló vezérem,
A vásznat én le hogyan eresszem,
Mikor nekem gonosz Vidoszáva,
Vidoszáva, hűtlen feleséged,
A hajamat oszlophoz kötötte.«
A jó nővér szive majd meghasadt,
Busult bátyján, édes jó testvérén,
Felszisszentett mint a mérges kigyó,
Rándit fejjel, ránt minden erővel, —
A fejről a haja kitépve
Az oszlopról ott függött-csüngött le;
Hamar fogott vásznat egy darabot,
A várfalról leereszti gyorsan,
Momcsil mostan fogja, fogja gyorsan,
Kuszik rajta fel-fel a várfalra,
Már-már fent van, beugrani készül,
De oda fut kedvese, a hűtlen,
Éles kardot a kezében hozott,
Keze felett a vásznat elvágja,
S Momcsil — hullik le, le a várfalról.
Alul várják Vukasin szolgái,
Várják kardra, és harczy kopjájára,
Várják rudra, várják buzogányra,
Momcsil esik Vukasin királyra,
Felnyársalja harczy kopjára,
Felnyársalja és sziven találja.
Haldokolva így szól Momcsil vajda:
»Azt tanácslom Vukasin királyom,

Vidoszát feleségül ne vedd,
Aki hozzám ilyen hűtelen lett
Elveszíti holnap a te fejed,
Ahogyan ma az én fejemmel tett,
Holnap te lesz másik áldozatja:
Hanem vedd el az én jó testvérem
Eufrozinát — ezt én tőled kérem.
Hozzád hű lesz, s neked fiat szül ez,
Ki oly hős lesz, amilyen én voltam.«
Haldokolva így szólt Momcsil vajda.
Szólott a hős, most küzd a halállal.
Kiszenvedett, elhagyta az élet.
Amint meghalt Momcsil a hős vajda,
Akkor megnyílt a várnak kapuja,
S Vidoszáva, a gonosz, közelget,
Hogy Vukasint, a királyt fogadja;
Elvezette a fehér toronyba,
Leültette arany asztalához,
Megvendégli bort és pálinkát hoz,
Megvendégli uri ételekkel.
És elmene a kincses házába,
Hozza onnét Momcsil diszruháját,
Diszruháját, ékes fegyverzetét;
Ámde látni, ó csudák csudája,
Ami térdig ére Momcsilónak,
Vukasin azt lent a földön húzza;
Ami annak fején kicsiny kalpag,
Az Vukasin vállaira hullik;
Momcsilónak ami szűk csizmája,
Abba ennek befér mindkét lába;
Momcsilónak ami arany gyűrű
Abba ennek befér ujja három;
Momcsilónak ami kis szablyája,
Vukasin azt lent a földön húzza;
Momcsilónak a kis tarisznyája,
Vukasin azt emelni sem bírja.
Ekkor így szólt jó Vukasin király:

»Nézd a kutyát! ezt a Vidoszát!
 Hogyha ő ma ilyen hőst elárult,
 Kinek nem volt a világon párja,
 Engem holnap bizton elárulna!«
 Előhívja mind a hű szolgáját,
 Megfogatja kutya Vidoszát,
 Megkötözik, lófarkokhoz kötik,
 Pirlitor vár körül meghurczolják,
 Eltapossák kutya Vidoszát.
 Vukasin most kirabolja várát,
 Feleségül veszi Momcsil hugát,
 Momcsil hugát, a szép Eufronizát.
 Elviszi őt Skutari várába
 Hitveséül, feleségül veszi,
 Urasszonynyá, királynővé teszi.
 És e frigyből szép ivadék támad:
 Márk és Endre a két fiu neve.
 Márkból hős lett, vitéz olyan fajta
 Mint nagybátyja, hős Momcsiló vajda.

II.

Márk születése és gyermek-kora.

Álmodt látott Marnjavics hitvese
 Fehér falu Prizrendnek várában,
 Álmodt látott, álmában azt látta,
 Hogy amit szült, az kegyetlen kigyó,
 Mérges kigyó, tar fejet hasító.
 Amint reggel a nap megvirradott
 Vukasinnak elmondta az álmodt,
 Mit álmodott, álmában mit látott.
 Vigasztalja őt királyi férje:
 »Prizrend napja, én hű feleségem,
 Mit álmodtál, álmodban mit láttál,
 Azt jelenti, hogy fiad nagy hős lesz:
 Hogy tarfejet kardjával hasít ez,

Jelenti, hogy fiad török rém lesz,
Ijedtében neki várat oszt ez
A Dunánál s a tenger partjánál.«
Kis időre eztán nemsokára
Prizrend napja fiút hoz világra.
Vukasinnak, a királynak fia
Szép gyermek volt, szebb még nem született,
A világ nem látott nála szebbet.
Keresztapja Uros István császár,
Szlovin földnek hatalmas császára,
Szlovin földnek, Balkán hegyaljának;
A gyermeknek nagyon szép a neve:
»Márk királyfi« lett a gyermek neve.
Nőtt a gyermek, megnőtt igen szépen,
Megy Uroshoz és szól ilyenképen:
»Keresztapám, hatalmas Uros czár,
Hozzád jöttem, meg is éheztem már,
Enni kérek, inni kérek tőled.«
Keresztapja, hisz mást nem is tehet,
Leültette saját jobb karjára,
Adott neki enni, inni bőven,
Megitatta édes malváz borral,
Megetette uri asztaláról.
S elbocsátá vissza a hegységbe.
Amint dél lett, éhes lett a gyermek,
Éhes, szomjas, Márk a szegény gyermek,
Busult nagyon, hát most mihez fogjon,
Hol van, aki enni, inni adjon.
Szegény fiú, a hegységben jár-kel,
Nagyon szomjas, küzd az éhességgel,
Busul szegény mint elhagyott árva,
Éhes szegény mint a fia-farkas.
Már azt hiszi a szerencse hozta
Hogy ráakadt pásztor gyermekekre,
Éppen délben, ebéd idejében.
Szépen kéri Márk a pásztorokat,
Hogy neki is valamit adjanak,

Egy kis ételt kér és egy kis italt, —
De szívökben a jobb érzés kihalt;
Elkergetik szegényt étlen szomjan.
Kimerülve szegény földre hullott
És nem tudta, hogy egy forrás van ott.
A forrásból vizet akar merni,
Hegyi tündér alszik a viz mellett.
Márk nem tudja most hogy mihez fogjon,
Szegény gyermek, ugyan mihez fogjon.
Elgondolja, talán legjobb leszén,
Ha ágakat tündér fölé teszen,
Hogy a húsben a nap meg ne süsse
És szép arcza semmi kárt ne valljon.
Sátrat készít erdei virágból,
Zöld galyakból, orgonavirágból.
Mély álomból a tündér felébred,
Megpillantja víznél a gyermeket,
És kérdezi lágy fuvalmú hangon,
Lágyan csengő, mégis büszke hangon:
»Kis barátom, szegény árva gyermek
Sátorernyőt nekem ki készített,
Hús ernyőcskét erdei virágból,
Zöld galyakból, orgonavirágból?«
Ekkor Márkó, mást nem is tehetett
A tündérnek ad ily feleletet:
»Én voltam az, tündér, szép testvérem,
Aki ezt a sátort készítettem,
Hogy a húsben a nap meg ne süssön
És szép arczod semmi kárt ne valljon.«
A jó tündér Márkot megszerette,
Megszerette, kegyelmébe vette:
»Kis barátom, szegény árva gyermek,
Mondsa nekem: érted mit tehetek,
Akarsz kincset, akarsz hősi kardot,
Szép szeretőt, avagy tarka lovat?«
Erre Márkó ezt felelte neki:
»Ha már így van, áldjon meg az Isten,

Nem kell kincsed, de kell éles kardod,
Nem szeretőd, de kell tarka lovad,
Hogy a csárnak katonája legyek,
Hős katona, hős a harczy téren,
Engem hősnek minden hős ismérjen.«

Tündér erre ilyen választ adott:

»Hát úgy legyen, áldjon meg az isten,

Adok neked szerencsét a harczban,

Adok kincset, adok erős kardot,

Szép szeretőt, tarka babos lovat,

Hogy így lehess csárod katonája

És te majdan, hogyha leszesz bajban,

A hegyekből csak te hívj le engem,

Megőrizlek, téged baj ne érjen.«

Márk a tündér kezét csókolgatja

És ruháját, hófehér ruháját.

Majd elmennek tündér udvarába,

Hét sárkány áll annak kapujába;

Kap itt lovat, diszes öltözéket,

A ló mellé damaszkusi kardot,

A kard mellé két kést az övébe;

És elküldi a czár udvarába,

Hogy meglássa őt a diszruhába.

Amint Márkó felugrott lovára,

Lova kezde ilyen szép beszédet:

»Márk királyfi, gazdám, szépen kérlek,

Térdemig a kantárt eresszed meg,

Ifjú tüzzel csak így szaladhatok;

Vedd le kérlek arany sarkantyúdat,

Hogy ne szúrja gyenge oldalamat;

Balkezeddal fogózz üstökömbe,

Ékes kardod vedd a jobb kezedbe,

Vagdosd vele az ágat, a lombot,

El ne zárják előlünk az utat:

Ifjú tüzzel csak így szaladhatok,

Vágtathatok a czár udvarába.«

Márk megérti Sárácz kívánságát

Megereszti térdeig kantárját,
 Szabad legyen tüzes vágatása;
 Majd leveszi aranysarkantyúját,
 Hogy ne szúrja a gyenge oldalát;
 Jobb kezébe veszi éles kardját,
 Ágat vagdos amely állja útját.
 Vigan vágat a czár udvarába.
 Hegyen füttyül, völgyön énekelget.

III.

Márk az igazságos.

Négy sereg jött, jött és tábort ütött
 Rigó mezőn, a szép rónaságon,
 Szamodrezsa fehér templománál:
 Egyik tábor Vukasin királyé,
 Másik tábor Uglyes deszpotáé,
 A harmadik Gojkó hadvezéré,
 A negyedik Uros császárfié.
 Császárságért foly a verseny köztük,
 Ádáz verseny, gyilkos verseny köztük
 Kés hegyéig, arany kés hegyéig,
 Mert nem tudják kit illet a czárság.
 Vukasin szól: »A trón engem illet;«
 Uglyes vissza: »Nem áll, engem illet;«
 Gojkó vajda: »Nincs úgy, engem illet.«
 Hallgat Uros a császárfiúcska,
 Gyermek még ő, hallgat, zokszót sem szól,
 Nem mer szólni három nagybátyjának,
 Nagybátyjának, Marnyavics fiának.
 Ír levelet, ír Vukasin király,
 Levelet ír és gyors hirnököt küld
 Fehér falu Prizrend városába,
 Nedelykóhoz, ahhoz a főpaphoz,
 Hogy siessen Rigó mezejére
 És mondja meg, kit illet a czárság:

O gyóntatta, ő is áldoztatta
A felséges czárt halálos ágyán,
Nála vannak a régi okmányok.
Levelet ír Uglyesa deszpota,
Levelet ír és gyors hirnököt küld
Fehér falu Prizrend városába
Nedelykóhoz, ahhoz a főpaphoz.
Harmadikat Gojkó vajda írja,
Hirnököt küld, gyorsat mint a tüzláng.
Negyediket a kis Uros írja,
Levelet ír és gyors hirnököt küld.
Mind a négyen kis levelkét írnak,
Csauszt küldnek gyorsat, mint a tüzláng.
Titkon küldik, — ne tudja a másik.
A négy hirnök összetalálkozik
Fehér falu Prizrend városában
Nedelykónak háza kapujában,
Ám a főpap nem volt otthonában,
Templomban volt hajnali misére,
Szent misére, reggeli imára.
A hirnökök gyorsak, elbizottak,
Elbizottak és erőszakosak,
Nem akarnak leszállni a lóról,
A templomba lóháton betörnek;
Megeresztik fonott ostorjukat,
És ráütnek Nedelykó főpapra:
»Jöszte gyorsan Nedelykó főpapja,
Jöszte gyorsan Rigó mezejére
Hogy kimondjad, kit illet a czárság;
Te gyóntattad, meg is áldoztattad
A felséges czárt halálos ágyán,
Nálad vannak a régi okmányok; —
Hogy ha nem jössz, a fejeddel játszol!«
Sir a főpap, csak úgy hullik könye
És így szólott válaszul könyezve:
»Távozzatok durva, vad legények,
El, ki innét, ha misémmel végzek,

Kitudódik majd kié a czárság.«
A templomból erre eltávoztak.
Amint vége lett a szentmisének
Fehér falu templom elé álltak,
És Nedelykó főpap így szólalt meg:
»Gyermekeim, négyen, csausz legények,
Én gyóntattam a felséges császárt,
Én gyóntattam, meg is áldoztattam,
Nem kérdeztem, ki leszen utódja,
De kérdeztem mi a vétke-bűne;
Menjetek el innét Prilip várba,
Márk királyfi fényes udvarába,
Márk királyfi volt tanítványomhoz,
Én oktattam, Márkot én neveltem,
A czárnak ő volt az iródjájja,
Nála vannak a régi okmányok,
És ő tudja ki soros a trónon;
Őt hívjátok Rigó mezejére,
Ő fog majdan igazságot tenni;
Márk királyfi nem fél senkitől sem,
Csak Istentől, aki igazságos.«
Eltávozott, elment a négy hirnök.
Mind elmentek, el Prilip várába,
Márk királyfi fehér udvarába.
Amikor kapujához értek
Kalapáccsal kapun zajt ütöttek.
Márkó anyja a nagy zörgést hallja
És fiához imigyen szól ajka:
»Mondsza Márkom, drága fiam Márkom,
Kalapáccsal ki zörget kapunkon,
Éppen mintha apád csausza volna?«
Felkel Márkó, a kaput kinyitja.
A hirnökök mind fejét meghajtja:
»Adjon Isten! urunk Márk királyfi!«
Márk királyfi veregeti válluk.
»Isten hozott én drága cselédim,
Meg vannak-e jól a szerb vitézek,

A felséges czárok és királyok?«
Alázattal hajlongnak a csauszok:
»Márk királyfi, urunk, kiskirályunk,
Egészség van, de békesség nincsen;
Az urak mind bősziül összevesztek
Koszovónak téres rónaságán,
Szamodrezsa fehér templománál;
Czivakodnak a császári trónon,
Gyilkos módon összetűztek-vesztek,
Kés hegyéig, arany kés hegyéig,
És nem tudják, kit illet a czárság;
Téged hívnak Rigó mezejére,
Hogy te mondd meg, kit illet a czárság.«
Bemegy Márkó uri hajlékába
Előhívja anyját, Eufrozínát.
»Eufrozina! kedves édes anyám,
Az urak mind bősziül összevesztek
Koszovónak téres rónaságán,
Szamodrezsa fehér templománál,
Czivakodnak a császári trónon.
Gyilkos módon összetűztek-vesztek,
Kés hegyéig, arany kés hegyéig,
Mert nem tudják kit illet a czárság;
Engem hívnak Rigó mezejére,
Hogy én mondjam, kit illet a czárság.«
Igazságért él-hal Márk királyfi,
Anyja mégis fiát kérve-kéri:
»Márkó fiam, anyád egyetlenje,
Ha nem akarsz tört döfni szivembe,
Ne szólj fiam, ne igazság ellen,
Sem apádért, sem nagybátyáidért,
Hanem úgy szólj, mint Isten akarja,
Édes fiam, ne veszítsd a lelked,
Életedet, fejed jobb ha vesztet,
Mintha bűnnel beszennyezed lelked!«
Előveszi Márk a régi okmányt,
Útra készül maga, babos lova,

Lóra ugrik, Sárácز jó lovára
És elindul sik Rigómezőre; —
Vukasinnak sátorához érnek.
»Hála Isten! nyertes, nyertes vagyok!
Ime itt van az én fiam Márkó,
Ő majd mondja, hogy enyém a czárság,
Mert apjáról, rá, fiamra, száll majd!«
Márkó hallja, nem szól rá egy szót sem,
Oda sem néz apja sátorának. —
Megpillantja őt Uglyesa vajda
És örvendő így szól Uglyes ajka:
»Hála Isten! itt van az én öcsém,
Ő majd mondja, hogy enyém a czárság.
Mondjad Márkó, hogy enyém a czárság,
Testvéresen megosztozunk rajta!«
Hallgat Márkó, nem szól rá egy szót sem,
Oda sem néz bátyja sátorának. —
Most meglátja Márkót Gojkó vajda
És örvendő így szól Gojkó ajka:
»Nyertes vagyok, itt van az én öcsém,
Ő majd mondja, hogy enyém a czárság,
Mikor Márkó még csak kis fiú volt,
Őt szerettem, nagyon szerettem őt,
Takargattam selyem takaróba,
Ölbe vittem, mint szép arany almát,
Jó lovamon akármerre jártam,
Mindenhova vittem az ölemben.
Mondsza Márkó, hogy enyém a czárság,
Első te lész, te lész a czár Márkó,
Te a trónon, én térdedig érjek.«
Hallgat Márkó, nem szól rá egy szót sem,
Oda se néz Gojkó sátorának,
Egyenesen indul egy sáturnak,
Gyermek Uros fehér sátorának,
Babos lovát a sátorig hajtja,
Ottan megáll, leugrik a lóról.
A kis Uros amint megpillantja,

Fürgén ugrik selyem vánkósáru
S örvendezve ily beszédre fakad:
»Hála Isten! itt van keresztapám!
Márk királyfi az én keresztapám!
Ő mondja majd, kit illet a czárság.«
Tárt karokkal összeölelkeznek,
Fehér arczra csókot adnak-vesznek,
Kérdezgetik, hogy van egészségök,
És a selyem vánkósokra ülnek.
Mulik a nap, röpül, gyorsan mulik,
Alkonyodik, az éj is beállott.
Mikor reggel újból megvirradott
S megcsendültek templomi harangok,
Az urak mind a templomba mennek
Szentmisére, istentiszteletre.
Mise után ahogy kijövének
Templom elé székekre ülének,
Czukrot esznek, égetett bort isznak.
Előveszi Márk a régi okmányt,
Nézi, olvas és így megszólamlík:
»Édes apám, Vukasin királyom,
Kevés néked a te királyságod?
Hát kevesled? Veszítsed el azt is,
Ha idegen czárságért esengesz.
S neked bátyám, Uglyesa jó vajdám,
Kevés neked a te vajdaságod?
Hát kevesled? Veszítsed el azt is,
Ha idegen czárságért esengesz.
És te bátyám, Gojkó jó vezérem,
Keves neked a te vajdaságod?
Hát kevesled? Veszítsed el azt is,
Ha idegen czárságért esengesz.
Nem látjátok, verjen meg az Isten,
Írás mondja Urosé a czárság,
Az apáról a fiúra száll az,
A gyermeké örökségi jusson;
Apja hagyta a trónust reája,

Rája hagyta a halálos ágyon.«
Vukasin úr hallja a beszédet,
Talpra ugrik, felpattan a székről,
Most kirántja aranyos handzsárját,
Hogy leszurja Márkot, édes fiát.
Apja elől menekül, fut futva,
Mert illetlen, hajh illetlen volna,
Hogy apjával tusára kerüljön.
Menekül, fut, Márkó Szamodrezsa
Fehér falu szentegyháza körül,
Nyomában a király, Márk menekül!
Már háromszor körben megkerülték
Szamodrezsa fehér szentegyházát, —
Már tisztára utólérte apja. —
A templomból titkos szózat hallszik:
»Márk királyfi! a templomba fuss be!
Vagy ma meghalsz, látod véged, véged,
Igazságért megöl apád téged!
Óh istenem, igazságos Isten!«
A templomnak nyilik ajtószárnya,
Befut Márkó a fehér templomba,
Ő utána bezárul a templom.
Az ajtónak tör, rohan a király,
Az ajtóba bedöfi handzsárját,
Az ajtóban piros vércseppet lát.
Búbánat száll a király szívére,
Akit megölt édes fia, vére:
»O jaj nekem, én uram Istenem!
Kit megöltem édes fiam, vérem!«
A templomból titkos szózat hallszik:
»Hallod-e te, te Vukasin király,
Nem fiadat, nem Márkot ölted meg,
Hanem Isten angyalát szurtad meg.«
A király most bösz haragra gerjed,
Szidja Márkot, szidja elátkozza:
»Fiam Márkó, verjen meg az Isten,
Vesszen magvad, föld be ne fogadjon,

Ne leheld ki mindaddig a lelked,
 Míg a török czárnak rabja nem lett!«
 Király átkot, Uros czár áldást mond:
 »Keresztapám, áldjon meg az Isten,
 A tanácsban ragyogjon az arczod,
 A harctéren öldököljön kardod,
 Páratlan hős, sohse legyen párod,
 A világon neved emlegessék,
 Amig nap süt, amig hold világol!«
 Átok, áldás — mind betellett rajta. —

IV.

Márk és a két Jaksics.

Hőn szerette egymást a két testvér
 Jaksics Döme s öccse Jaksics István,
 Hőn szerette egymást a két testvér,
 Ugy hogy midőn egyszer hegyen jártak
 Szeretetből cseréltek ruhákat.
 Ezt meglátta a tündérek feje
 S előhivta hétéves tündérét:
 »A két ifjút ki összeveszejti,
 Az megkapja uraságom felét.«
 Ezt meghallja a hétéves tündér,
 Átalakul szépséges leánynya
 És kimegy a széles országutra.
 Arra mene a két ifju Jaksics.
 Amint látják a szépséges lánykát
 Jaksics István ekkor így kiálta:
 »Mily szerencse! enyém ez a lányka!«
 Jaksics Döme erre így kiálta:
 »Nem a tied! enyém ez a lányka!«
 Jaksics István erre így szólott:
 »Minek neked ez a szép leányka,
 Hiszen régen házas vagy te bátya,
 Holott én még nőtlen, legény vagyok!«

István elmegy, hogy a lányt elvegye,
Amde nézd csak mit tesz Jaksics Döme,
Lándzsát ragad, gyilkos lándzsát forgat,
És reácsap a testvér öccsére, —
Elbukott ez, csak úgy ömlött vére!
Döme fogja a szépséges leánykát
Hátra veti nyerge hátuljára
És megy vele merre fehér vára.
A mint átmegy a zöld erdőségen
Felrepülnek aranyszárnyu récék;
Megereszti Döme jó madarát
Hogy megfogja a szép arany prédát.
Repül, repül szürke sólyom madár,
Amint repül át az erdőségen
A jobb szárnya eltört a középén
Sólyom sivít mint a mérges kigyó,
És igyekszik gazdájához vissza
És lebukik a hősnek karjára.
Jaksics Döme jó madarát kérdi:
»Szürke sólymom, hogyan érzed magad,
Hogy elvesztéd a jobbik szárnyadat?
Szürke sólyom ezt felelte neki:
»Mint a bátya, kinek öccse nincsen.«
Megy, megy Döme fehér háza felé,
Amint ére a fahidja elé,
Itt a lova eltörte a lábát;
Jaksics Döme megkérdezi lovát:
»Jó lovacskám, hogyan érzed magad,
Hogy eltörted negyedik lábadat?«
Nyögve a ló ezt felelte neki:
»Mint a bátya, kinek öccse nincsen!«
Jaksics Döme hátra néze mostan,
Hát a szép lány eltűnt a helyéről. —
Most feljajdul mint a kakukmadár,
Most felsivít mint a fecskemadár:
»Ó jaj nekem! jóságos istenem
Öcsém volt az, a kit elvesztettem!«

Hazafelé nagy jajszóval megyen,
Találkozik Márkóval a hegyen,
Márkó kérdi, hogy van' mi baj érte,
Döme mindent elsir a mi érte.
Márk királyfi meghallgatja szépen
Hogy mi történt, minden hogyan történt
S megereszti a sok ebét tüstént,
Hogy elfogják a hegyen a tündért;
Fut a tündér, egy zöld tóhoz elért
S beugrik a hideg tó vizébe,
Megereszti Márk solymát izébe,
Hogy elfogja a tündért a vizen.
Fut a tündér, felszáll a felhőbe,
Márkó veszi tollas buzogányát
És utána dobja a felhőbe.
A buzogány magasabbra szálla
Magasabbra a felhőbe szálla,
Onnan felül való leestében
A nyelével érinté a tündért
És a tündér hullik a zöld fűre.
Márk királyfi ekkor reá támad
S fenyegetve ejte ilyen szókat:
»Jaksics Istvánt, ha nem támasztod fel
Hamar végzek tündér életeddel!«
Most a tündér így szólt megszeppenve:
»Márk királyfi! az egekre kérlek!
A zöld hegyre bocsáss, engedj engem,
Gyógyfüvemet én ott összeszedem
Vele Istvánt életre éleszttem!«
Elereszti Márk a tündért és ez
Lebeg, repül szikláról sziklára.
Sivít a szél, a tündér felelget,
Mert azt hiszi, hogy Márk hívogatja.
Egyszerre csak a tündér visszaszáll,
Az ölében mindenféle fűszál;
Jaksics Istvánt megkeni a fűvel,
Keni ottan, a hol a sebje van

És a sebe behegede nyomban.
Egyszerre csak István talpra áll
Mire Márk a tündért elbocsátja:
»Ej barátim! sokáig hevertem?
Előbb miért nem ráztatok fel engem!«
Mind a három jó lovára ugrott
És megindult Jaksics vára felé
Vigadozni, jó bort hörpölgetni.

V.

Márk és Ravijojla tündér.

Lovon mennek ketten, jó barátok,
A szép Mirocs hegyes erdőségen,
Márk királyfi kettő közt az egyik,
Milos vajda kettő közt a másik.
Egymás mellett jó lovakon mennek,
Egymás mellett harcos kopját visznek,
Férfi arcra csókot adnak-vesznek,
Szeretetből összeölelkeznek.
Szenderegni kezdett Márk jó lován
S barátjához fordul igyen szólván:
»Jó barátom! kedves Milos vajda,
A pillámon nehéz álom rajta,
Dalolj kérlek, hogy álmom elmuljon!«
Milos vajda válaszul ezt mondja:
»Márk királyfi! kedves jó barátom!
Én tenéked szivesen dalolnék,
De bort ittam tegnap este s éjjel
A hegységben Ravijojl tündérrel
S fenyegetve megintett ő engem,
Hogy nem szabad itten énekelnem, —
Ha meghallja akkor meglő engem
A torkomon s szívem közepében.«
Márk királyfi erre így felelt meg:
»Csak te dalolj, a tündértől ne félj,

Mig én élek, én Kraljevics Márkó,
Mig él lovam, Sarac tündér lovam,
S a kezemben tollas buzogány van.«
Milos erre dalolni elkezdett,
Szép ének volt a mire rákezdet,
Apáinkról, vitéz őseinkről,
Kiki mikép, hogyan uralkodott
Dicsőséges Macedon országon,
Hogyan épült a sok zárda, templom.
Márknak a dal nagyon, nagyon tetszett
És lehajolt megfogva a nyeret;
Márkó szunnyad, Milos egyre dalol,
Meghallotta a tündér Ravijol
És Milosnak felelgetni kezdett,
Milos dalol, a tündér felelget.
Milos cárnak szebb a dalolása
Mint a tündér válaszdalolása,
Nagyon dühös Ravijola ezért,
S Miros hegyre elsiet a tündér.
Nyilat veszen, két nyilvesszót veszen,
Egyik repül Milosnak torkába.
Másik repül a vitéz szívébe.
Milos kiállt: »Oh jaj szegény anyám!
Jaj barátom! — isten veled Márkó,
Im a tündér engem leterített,
Lásd előre megmondottam néked
Hogy nem szabad itten énekelnem.«
Márk felriad az álmából menten
És leugrik Sarac jó lováról,
Jól meghúzza lova terhelőjét,
Ölelgeti, simogatja lovát:
»Ó jaj lovam, édes jobbik szárnyam
Érjed utol Ravijolt a tündért,
Szinezüsttel megpatkollak ezért,
Szinezüsttel, égetett aranynyal,
Leteritlek selyemmel térdedig,
Aranybojt lesz térdtől a patádig.

Sörényedet arannyal befonom,
Finom gyönggyel végig felcífrázom.
De hogyha te őt utól nem éred
Kikaparom mind két szemed; — érted!
A négy lábad mind kitöröm! — érted!
És itt hagylak ilyen állapotban,
Fától fához vergődj nyomorultan,
Légy úgy mint én Milos nélkül vagyok.«
Most felugrik Sárácnak hátára
Végig rohan hol Mirocs határa.
A tündér a hegy csúcsára szállott, —
Sarac rohan az erdő közepén.
A tündérnek se hire, se hamva,
Amint Sárác a tündért meglátta
Felugrott vagy három lándzsahosszat,
Egy ugrása három lándzsa magas,
Egy ugrása jó négy lándzsa hosszú
És a tündért hamar utoléri,
A tündér most magát bajban látván
Felszáll szegény a magas felhőkbe;
Márkó fogja tollas buzogányát
Felhajítja a jó hajítófát
S eltalálja a válla közepén
S leteríti a fekete földre,
S kezdi verni a nagy buzogánnyal
A hat tollú arany buzogánnyal,
Jobbra-balra megforgatja őtet:
»Gonosz tündér! verjen meg az Isten!
Mért lőtted meg az én jó barátom?
Gyógyfüvekkel támaszd uj életre
Mert nem viszed el a fejed épen!«
Most a tündér kérlelgetni kezdi:
»Márk királyfi! az Istenre kérlek!
Bocsáss engem az erdőbe élve,
Hogy én ottan gyógyfüvet keresve
Meggyógyítsam mind a hány sebje van.«
Márk megindul a nagy kérlelésre,

Hős szívében feltámad a részvét,
S elereszti a hegységbe élve.
A hegységben szedett gyógyfüveket
És kiáltva visszafelelgetett:
»Mindjárt jövök, mindjárt visszatérek!«
Mirocs-hegyről gyógyfüveket hozott
S meggyógyultak a sebek mind legott.
Szebb hangja lett a cári Milosnak,
Bizony szebb lett, mint volt ennek előtt,
Hősi szíve is egészségesb lett,
Bizony jobb lett mint volt ennek előtt.
Megy a tündér Mirocs hegységébe,
Megy Márkó is jó fegyvertársával,
Együtt mennek Porecs határába,
Timok vizén általgázolának
Bregovónak nagy faluja mellett,
S tovább mentek Vidin határáig.
Szól a tündér tündértársainak:
»Ó halljátok én tündéri társim!
Ne lőjetez hősre az erdőben
Míg hire van Kraljevics Márkónak,
És Sárácnak az ő bős lovának
És hattollas arany bunkójának.
Ó én szegény tőle mit szenvedtem!
Csak nehezen mentettem meg éltem!«

VI.

Márk és a bős Bogdán.

Kora reggel megy három szerb vajda
Koszovói sziklás, szirtes partra,
Egyikök volt a prilipi Márkó,
A másik volt a pazari Relja,
A harmadik pozerjei Miklós,
És elértek egy szőlő tövébe
Dühös Bogdán szőlője tövébe

Ugrándozik a jó Relja lova,
A szőlőben vágat ide s tova,
Töri zúzza a gerezdes szőlőt,
Márk királyfi figyelmezteti őt:
»Hagyd békével a gerezdes szőlőt,
Mert ha tudnád kié ez a szőlő
Elterelnéd lovad messze innét,
Ez a szőlő a dühös Bogdáné.
Egyszer én is belelovagoltam,
Törtem-zúztam a gerezdes szőlőt
Észrevette ezt a dühös Bogdán,
A ki üle sugár arab kancán, —
Én nem mertem Bogdánt itt bevárni,
Elfutottam sziklás tengerpartra
Én utánam vágat dühös Bogdán
Az ő sugár szép arab kancáján, —
Hogyha nincsen az én harci ménem,
Hát ugy szentül elért volna engem,
Sárác lovam kezde iramodni
És a kanca kezde elmaradni
Amint látja ezt a dühös Bogdán,
A kezében a nehéz buzogány,
Elhajtja szirtes part mentében
És eltalált selymes öv tövében,
Jó lovamnak a fülére buktam
Alig tartva a nyeregben magam
S menekültem sziklás tengerpartra.
Hét éve mult, hogy ez történt velem,
S erre menni többé nem volt kedvem.«
A beszéd még áll, folyik közöttök
Hát felszállnak felhők, sűrű ködök,
A szőlőből a sík tengerparton, —
Nézi, látja a három szerb vajda,
Dühös Bogdán benne lovát hajtja
A nyomában vagy tizenkét vajda.
Márk meglátja, hogy ez milyen hajka
S két társához így beszéle ajka:

»Jó barátim, halljátok mit mondok,
Bogdán itt van s a dühös bolondok,
Mind a hárman fejünket veszítjük,
Nossza, rajta, fussunk, meneküljünk!«
Neki így szólt jó Obilics Milos:
»Márk királyfi! drága jó barátom!
Ma a népek azt gondolják, mondják,
Hogy nincsen több oly hős a világon
Mint mi vagyunk, mi három szerb vajda;
Inkább vesszünk el mi mind a hárman, —
Ne keressünk üdvöt csúf futásban!«
Márk királyfi amint ezt meghallja
Nyomban rája válaszul ezt mondja:
»No hát jól van, drága jó barátim
Osztózzunk meg hát a nagy munkában,
Mentek-e ti Bogdánra magára,
Vagy talán a tizenkét vajdára?«
Milos, Relja válaszul ezt mondja:
»Mienk legyen maga Bogdán vajda.«
Ez a válasz Márknak nagyon tetszett.
Erre Bogdán is már megérkezett.
Márk forgatja nehéz buzogányát
És elhajtja a tizenkét vajdát;
Egyet-kettőt fordul Márk királyfi
A lovakról mindet, mind ledönti,
Összeköti a vajdáknak kezét
S megkerüli Bogdánnak szőlőjét,
Dühös Bogdán azonban ott termett
Milost, Relját maga előtt hajtva,
Mindkettőnek keze hátrakötve.
Amint Márkó ezt a látványt látja,
Hogy elfogva az ő két barátja,
Úgy megrémül, hogy futásra készül.
Ámde neki most eszébe ötlött
Hogy Bogdánnal egykor megesküdött,
Hogyha köztük egyik leszen bajban,
Hogy a másik megsegíti nyomban.

Sárácának megrántja kantárját,
A szemére huzza a kalpagját,
Hogy a prémje szemöldökét érte,
Jól kovácsolt kardját előrántja,
És mogorván nézi, mit tesz Bogdán.
A szőlője mellett megállt Bogdán
S amint látja Márkó hogy tekintett,
Amint látja sötét bogár szemét,
Bősz Bogdánnak elzsibbadt a lába.
Nézi Márkó, végig nézi Bogdánt,
Nézi Bogdán, végig nézi Márkot —
S egyik se mert a másikra menni.
Végre így szól Bogdán, a kegyetlen,
Hivja Márkot vele egyezkedjen:
»Ereszd el az én tizenkét vajdám,
Akkor Relját, Milost eleresztem!«
Ez a válasz Márknak nagyon tetszett,
A tizenkét vajdát elereszti
S Bogdán Milost, Relját elereszti.
Márk a tömlőt lováról leveszi
A piros bort Bogdán elé teszi,
Szőlőt esznek Bogdán szőlőjéből
S isznak piros bort Márk tömlőjéből;
Amint jócskán a borából ittak,
A szerb vajdák végre felállottak,
Jó lovukra felültek a vajdák
S bucsuképen így szólt Márk Bogdánnak:
»Isten veled! barátom, bősz Bogdán!
Márk tenéked egészséget kíván
Uj ivásig, uj viszontlátásig!«
Bucsuképen Bogdán szól eképen:
»Isten veled, Kraljevics barátom
Téged látni, — azt én nem kívánom.
Hiszen te ma úgy rám ijesztettél,
Hogy én többé látni nem kívánlak!«
Márk elvágta a tengerpart mellett,
Bogdán maradt a szőlője mellett.

VII.

Márk és a gögös Rózsa.

A mióta világ ez a világ,
Nagyobb csodát nem látott a világ,
Senki, senki nagyobbbat nem látott,
Mint a milyent Prizrend mutogatott
Szép házában Leka kapitánynak;
Ez a csoda a szép Rózsa itten,
Haj! de szép volt, áldja meg az Isten!
Ha a világ négy táját bejárod,
A keresztény, a török országot,
Annak sehol párját nem találod.
Nincsen olyan török, oláh szépség,
Nincsen olyan sugár latin szépség;
A ki látott fenn a hegyen tündért,
Az sem ilyen, — oda adná ezért.
Felnőtt a lány arany kalitkában,
Ott nőtt, megnőtt tizenöt éven át
És nem látott napot, holdsugarát.
Csoda hire a világot járja,
Terjed a hir, repül szájról szájra,
Mig eljutott szép Prilip várába
Márk királyfi fényes udvarába.
Márk királyfi örült ennek nagyon, —
Azt dicsérik, neki hire vagyon,
Elgondolta jó lesz feleségnek,
Bátyja, Leka, jó lesz segítségnek,
Jó pajtásnak a piros bor mellett
Kivel mindig okos szót cserélhet.
Márk a hugát hívja s így biztatja:
»Hugom siess fel a felső házba,
Nyisd a szekrényt, nyisd fel hamarosan,
Diszruhámat hozd el a mely ott van,
Diszruhámat, melyet készítettek,
Hogy felöltsem, ha kérőbe megyek,

Mert elmegyek Prizrend városába,
Ma elmegyek Sara hegyaljába,
Háztüznézni, leányt megkéretni:
Leka hugát hogyha hazahoztam
Akkor téged férjhez adlak nyomban.«
Huga siet fel a felsőházba,
Beletekint a láda fiába
S előszedi bátyja diszruháját.
Márk királyfi siet, felöltözik:
Posztó rajta, drága bársony rajta,
Fején kalpag, kócsag forgó rajta,
Lábán cifra kapcsos nadrág fajta,
Minden kapocs egy-egy arany rajta,
Felövezve damaszkusi kardja
Földet éri annak arany bojtja,
Cifra kardja aranyból van verve,
A kard éle éles metsző penge.
Hű szolgái lovát kivezetik,
Ékes nyerge, azzal megnyergelik,
Takarója veri a patáját,
Szegélyzete tarka hiuz prémje,
Zabolázzák acél zabolával.
Induláskor Márk nagyot hibázott,
Pincemestert, gyors szolgákat hívott
Kettesével hozzák a piros bort,
Két cseberrel hozzák a piros bort,
Egygyel adtak a jó tátos ménnek,
Fülig vörös lett a feje ennek,
Egygyel ivott Márkó bucsuképen
Vérvörös lett a szeméig épen;
És most sárkány ül a sárkány hátán,
És megindul, megy Prilip határán.
Áthaladnak hegyen, völgyeken át,
Mig eléri Rigómező táját;
Mitrovicra nem akart Márk menni
Azért kelle egy fordulót tenni,
Mert nem ott van kenyeres pajtása,

Jó barátja, jó Milos vajdája.
Amint ére vára mezejére,
Megpillantja őt jó Milos vajda,
Megpillantja őt magas tornyáról,
S gyorsan kiált szolgaseregére:
»Szolgák gyorsan! kaput nyitni gyorsan!
És eléje ki a sik mezőre,
Két sorjába az utat álljátok,
Jó cselédim, lent legyen sapkátok,
Hajlongjatok a fekete földig;
Ime látom, jön az én barátom:
Ne fogjátok a ruhája szélét,
Ne nyuljátok meg szablyája élet,
Maradjatok tisztelő távolban,
Mert nem tudni, hátha rossz kedvben van,
Az is lehet, hogy tán többet ivott,
Akkor aztán összetapos legott,
Csúfúl jártok, hogyha nem vigyáztok,
Csak ha már a kapun belül leszen,
S csókot váltunk, ölelkeztünk ketten,
Lovát akkor, csak akkor fogjátok,
Ha a házba vele megy gazdátok.«
A gyors szolgák gyorsan kaput nyitnak,
És Márk elé a rétre szaladnak,
Márk azonban nem vet igyet rájuk,
Soruk között gyorsan elvágatott,
A tárt kapun lován beugratott,
S a kapuban leugrott a lóról.
Milos vajda őt itten fogadja,
Márk elé megy az ő jó barátja.
Ölelkeznek, csókot adnak-vesznek.
Milos hívja jöjjön be a házba,
Márk köszöni, nem megy be a házba!
»Nem megyek be, ma nem, jó barátom,
Nem érek rá, nincs ma érkezésem,
Én nem tudom hallottad-e vagy sem,
Ki van, mi van Prizrend várában lenn;

Hallottad-e Leka urnak hírét?
Hallottad-e csodájának hírét?
Hallottad-e szép hugának hírét?
Ha a világ négy táját bejárod,
A keresztény, a török országot,
Annak sehol párját nem találod;
Nincsen olyan török, oláh szépség,
Nincsen olyan sugár latin szépség!
A ki látott fenn a hegyen tündért,
Az sem ilyen, — oda adná ezért.
Őt dicsérik, nekünk sincsen hibánk,
Mai napig jó barátok valánk,
Hogy legények vagyunk, — ez a hibánk,
Sok hitványabb ezért nevet rajtunk,
Régen házas sok hitványabb nálunk,
Nemcsak házas, de van ivadéka,
És mi ketten gunynak vagyunk tárgya.
Van nekünk még harmadik barátunk
Szárnyas Belja Pázár városában,
Arra feljebb hol a hús Ráska van,
Jó barátok vagyunk régesrégén.
Öltözz hát fel lehető legszebben,
Hozz magaddal egy kicsit kincsedben,
Aranygyűrűt menyasszonynak valót.
Szárnyas Relját is vigyük magunkkal,
Ha elmegyünk Pizrend városába,
Lásson minket Leka, lásson huga,
Válasszon ő köztünk a ki tetszik,
Egyik legyen majd a vőlegénye,
Másik kettő legyen a násznagyja
S mind a három Leka jó barátja.«
Milos hallja, nagy örömmel hallja,
Márkot a vár udvarában hagyja,
Ő elmegyén sugár palotába,
Felöltözik fényes diszruhába;
Zobolykalpag, forgó van a fején,
Hármas arany sujtás a mentéjén,

Felöltője kerek arany pettyes,
A milyen ma még királynak sincsen,
A bélése harmincz arany erszény,
A külsője mennyi pénzben álla
Nincsen ember a ki kitalálja.
Holló lovát hű szolgák kihozzák.
Mig felölti Milos a ruháját,
Addig Márkó kint a sok bort issza,
Egy csöbörrel ivott összevissza,
A másikkal lovát megitatta.
Ó mily szép volt! jól esett a szemnek
Milos vajdát kiöltözve látni!
Márk oda van a vőlegénységed,
Milos mellett ki választna téged!
Sugár termet, sugárabb nem termett,
Ó és mily szép Milos vajda arca!
A két szeme milyen tűzben ége!
A fekete göndör bajsza vége
Kipödörve a válláig ére:
Boldog a lány, kinek vőlegénye!
Jó lovakra mostan felugranak,
Elindulnak a sik Mitrovicnak
Uj-Pazárba, aztán kanyarodnak
Ráska mellé, Relja udvarába.
Relja látja, kisiet eléjük,
Ölelkeznek, csókot adnak-vesznek,
A kapuban a lóról leszállnak,
A gyors szolgák lovukat átveszik.
Relja társit behivja a házba,
Márkó nem megy és így szól Reljának:
»Ma nem megyünk, pajtás, a házadba,
Sem házadba, sem fehér tornyodba.«
És elmondja mi járatban vannak.
»Jöszte Relja, jöszte jó pajtásunk!
Kis ideig mi itt reád várunk,
Hát öltözz fel lehető legszebben,
Szólj szolgádnak, hogy lovat nyergeljen.«

Hallja Relja, elsiet legottan.
Ó mily szép volt, jól esett a szemnek
Szárnyas Relját kiöltözve látni!
Szebb vőlegény nincsen a világon,
Mint a milyen szép a szárnyas Relja.
Szép volt Relja, szép az öltözéke,
Márk eltűnik a szép Relja mellett,
Milosnak is csak ily sorsa lehet.
Relja felült jó tündér lovára
S elvágtatnak a sik rónaságon,
Hüs viz mentén, Ráskának mentében,
Arra mennek merre viz folyása,
Átgázolnak Johanica vizén,
Átgázolnak hetvenhét mosáson,
Mig elérik Kolasin faluját,
Áthaladják a sik Metohiát,
Kanyarodnak Szenovác falunak,
Szenovácról Orahovác felé,
Átvágtatva a sik Metohián
Megérkeznek Prizrend mezejére,
A meredek Sara hegyaljába.
Még jó messze voltak a térségen,
Hogy meglátta Leka kapitánya;
Nézi, nézi, hogy kik közelednek,
Nézi, nézi, hogy milyen vitézek.
Látja Leka a vár kapitánya,
Deli hősök jönnek jó lovakon,
Amint nézi gondosan vizsgálja,
Hát az bizony három szerb hős vajda,
Megismeri, csodálkozik rajta,
Meg is ijed, mit keresnek rajta.
Leka kiált torkaszakadtából,
Kiált Leka, a szolgálait hívja:
»Gyorsan szolgák! a kaput nyissátok!
Siessetek ki a mezőségre,
A három szerb vajdának eléje.
Azt sem tudom mért és minek jönnek,

Azt sem tudom mily szándékkal jönnek.«
A gyors szolgák gyorsan kaput nyitnak,
Kisietnek a sík mezőségre,
Hajlonganak a fekete földig.
A szolgákra vajdák rá sem néznek,
A mikoron a kapuhoz érnek;
Ott a szolgák a lovakat fogják,
S elvezetik a vitézek lovát.
Eléjük megy Leka kapitánya,
Eléjük megy egész az udvarra,
Ölelkeznek, csókot adnak-vesznek,
Kérdezgetik hogy van egészségek,
Kéz a kézben szépen megindulnak,
Egyenesen el a sugár háznak.
Amint érnek fel a felső házba,
Bármerre járt Márk a vitéz vajda,
Sokat látott, sohse bámult rajta,
Sem nem bámult, sem nem szégyenkezett,
Bámult mostan, bámult, szégyenkezett
Amint Leka uri házat látta.
Hát szőnyegül mi van felterítve?
Az ajtóig posztó van terítve.
Finom bársony van a posztón rajta.
Hát még milyen a sok vánkos, diván!
Párnák, ha a fej pihenni kíván!
Szinarany a híme, a cifrája;
A sok fogas fegyvert rakni rája,
A sok fogas mind fehér ezüstből!
A szép székek szinezüstből vannak,
Aranyalma a cifrája annak.
A teremben balfelőli részen
Megterítve áll az asztal készen,
Boros kupák állnak sorban rajta,
Arany kupák és bor minden fajta.
Az asztalfőn díszlik egy nagy serleg,
Kilenc itce bortól tellik az meg;
Szinaranyból van a serleg verve,

Ez volt Léka kapitány serlegje. —
Ezt a nagy fényt Márkó megcsodálta.
Leka kéri foglaljanak helyet
Az asztalfőn uri maga mellett,
S alig várja, — a mint leülének,
Lótnak-futnak a szolgalegények,
Serlegeket asztralról felvesznek,
Kézbe adják a három vitéznek,
De legelőbb gazdájukra néznek
S a legelsőt hozzák a vitéznek.
Töltnék-isznak, foly, fogy a bor bőven,
Hoznak ételt, hoznak-visznek bőven,
Sok-sok kéz áll szolgálatra készen
Isznak-esznek így egy álló héten
Vasárnaptól vasárnapig épen.
Márkó gyakran társira pillantott
A szemével reájuk pislantott,
Hogy egyikök mondja meg Lekának,
Hogy ők hárman mily járatban vannak.
A mikor Márk társaira nézett,
Mind a kettő le a földre nézett,
Mert nem könnyű szólani Lekának
A fényes vár hatalmas urának.
Látja Márkó milyen bajban vannak,
Mily zavarban, így hát ő szól annak:
»Fényes főúr! Leka kapitánya,
Itten ülünk, sok jó borod bánja,
Erről-arról foly a beszéd köztünk,
S azt sem kérded, hogy mi miért jöttünk,
Nézlek, nézlek, — de hiába várom,
Hogy te kérdezd mért jött ez a három,
Messze földről, messze országokból,
Terhes úton lovukat fárasztva?
De te nem szólsz, te semmit nem kérdesz,
Nem kérdezed, mily látogatás ez?«
Hős a hősben itt talált párjára,
Okos kérdés okos válaszára.

A kérdésre Leka im így szólott:

»Márk királyfi, ugyan kérlek szépen,
Hogy szólhatnék hozzád ilyenképen?

Hiszen abban régesrég hibáztál,

Hogy házamhoz többször el nem jártál!

Azt sem tudtam hogy van egészségtek,

Azt sem tudtam ti hogy hogyan éltek

Piros bort sem tölthettem ti néktek!

Ti ma nálam vagytok, — hála Isten!

Én nálatok holnap — bizony Isten!«

Márk egy kissé várt a válaszával,

De nem soká várt a válaszával,

Hanem így szólt a szives gazdának:

»Igaz ugy van! Leka kapitányom!

De én másról akarok beszélni,

Nyiltan szólni és nem szégyenkezni:

Mi azt halljuk, sok oldalról halljuk,

Hire járja, hogy sehol sincs párja,

Hogy a hugod a szépség csodája;

Ha a világ négy táját bejárod,

Ruméliát vagy bosnyák országot,

Assziriát, Egyptom vidékét,

Aetoliát vagy Anatoliát,

Keresztények hetedhét országát,

Szépségének nem találod párját.

Őt dicsérik, minket sem gyaláznak,

Hát mi kérlek, hozzád azért jöttünk,

Hogy a leány válasszon közöttünk.

Mind a hárman jó barátok vagyunk,

Mind a hárman még legények vagyunk,

Add a hugod a kinek akarod,

A kit akarsz az legyen sógorod:

Köztünk egyik a vőlegény legyen,

Másik kettőnk a két násznagy legyen,

Mind a három jó barátod legyen.«

Leka mostan így szól haragosan:

»Márkó vajda kérlek, hagyd ezt abba

A jeggyűrűt tedd a tarsolyodba,
A kérető palackod se vedd ki!
Istenemtől mint hős a mit kértem,
Hála Isten! azt ma mind megértem:
Ilyen kérők! — nagy dicsőség, érdem!
De kimondom lelkemet mi nyomja:
Mind igaz az, a mit a hir mondott,
Szóról-szóra igaz a mit mondott;
Hugom oly szép, — nincsen sehol párja,
De oly gögös, hogy az már nem járja,
Senkitől sem fél, csak az Istentől,
Nem törődik velem, — engem ez öl!
Megkérették eddig hetvennégyen,
Idejöttek mind a hetvennégyen,
Kivetőt ő talált mindegyiken!
S engem, bátyját, hagyott nagy szégyenben.
Jeggyűrűdhöz én nyulni nem merek,
Sem nem iszom kérető borodból,
Mert hogyha ma kikosaraz hugom,
Szemed közé hogy néznék — nem tudom.«
Márkó nevet, csak ugy harsog bele
S jó Lekának igyen megfelele:
»Ó jaj Lekám! áldom az anyádat!
Milyen úr vagy? milyen fejedelem?
Hogy lehetsz úr egy egész országon,
Hogyha nem tudsz úr lenni hugodon?
Istenemre és hitemre mondom,
Van én nekem Prilipben egy hugom,
Hogyha nékem ő szót nem fogadna,
Bizony Isten, két kezét levágnám,
Bizony Isten két szemét kiszurnám!
Leka pajtás! hallod a mit mondok,
Noha nálad nagyobb úr a hugod,
Kérve-kérlek, — ifju öregebbet, —
Tedd meg nekem kérlek azt az egyet,
Menj hugodhoz a fehér toronyba,
Kérd meg szépen, hozd el ide nyomba',

Tartson szemlét rajtunk, a vajdákon,
Hiszen minket eddig nem is látott;
Engedd neki szabadon válasszon,
A kit választ, annak lesz menyasszony.
Mi azért jó barátok maradunk, —
Köztünk egyik vőlegénye leszen,
Köztünk kettő a násznagya leszen,
Veled mi nem veszünk össze ezen.«
Nem szólt Leka, de gyorsan felugrott
S a toronyba elsietve legott
És hugához, Rózsához, így szólott:
»Jöszte hugom sugár palotámba,
Most van módod, szabad választásod,
Válogathatsz három szerb vajdában,
Nem terem több olyan a világon;
Bátyád szerezhárom jó barátot
És te hugom ritka boldogságot!«
Huga gyorsan ilyen választ ada:
»Bátya! menj csak sugár palotádba,
Igyál velök köszöntve egymásra,
Mindjárt jövök sugár palotádba!«
Leka megyen a vajdákhöz vissza,
Ülnek ottan, kiki borát issza,
Egyszerre csak a nagy palotában
Csörgés támad a kis lépcsőházban
Finom papucs arany patkójától, —
És benn termett, betölti a termet
Egy szép lányhad, köztük szép Rozanda.
Amint Rózsa belép a terembe
A négy fala fénytengerben úszott,
Alakjától, ékes ruhájától
És szépséges gyönyörű arcától.
Rápillantott a három szerb vajda,
Zavarba jött és elámult rajta,
Megcsodálták ezt a szép leánykát.
Márkó látott már sok csoda dolgot,
Látott ő már hegyi tündéreket,

Egy tündér volt szövetséges társa,
S nem hozta őt semmisem zavarba,
A szemét ő lesütni nem szokta.
A szép Rózsán elállt szeme-szája,
Megröstellte, hogy Leka ezt látta.
Mind a három vajda földre nézett,
Leka erre, Leka arra nézett,
Most hugára, most a szerb vajdákra.
Egyre várta, egyik vajda szóljon,
Szóljon neki, szóljon szép hugának, —
De a vajdák hallgatva állának, —
S Leka beállt vajdák tolmácsának:
»Válassz hugom, válassz a ki tetszik,
Válassz egyet a három vajdában.
Hogyha hugom az a kívánságod,
Hogy hős férjnek légy a felesége,
Kinek neve ránk is fényt árasszon,
Fényt árasszon minden harci téren,
A ki senki, senkitől se féljen:
Akkor Rózsa Márk királyfit válaszd,
Menj el vele, vonulj Prilip várba
És neked ott nem leszen rossz dolgod! —
Hogyha hugom az a kívánságod,
Hogy szép hősnek légy a felesége,
A ki oly szép, olyan erőteljes,
Oly termetes, arca olyan ékes
Hogy párja nincs széles e világon:
Akkor Milost a szép vajdát válaszd,
Menj el vele Rigó mezejére
És neked ott sem leszen rossz dolgod! —
Vagyha hugom az a kívánságod,
Hogy gyors hősnek légy a felesége,
S azt szeretni és azt ölelgetni:
Akkor válaszd szárnyas Relja vajdát,
S menj el vele Uj-Pázár várába, —
És neked ott sem leszen rossz dolgod.«
A mint hallja ezt a gőgös lányka

Haragosan kezét összecsapja,
Hogy a falak csak úgy rengnek bele.
Sértő szóval Rózsa így felele:
»Hála Isten! igazságos isten!
Képes vagyok sokon csodálkozni,
Képes vagyok én sokat felfogni, —
Hazám földjét Prizrendet nem értem.
Bolond ország, bolond a gazdája,
Megbolondult Leka kapitánya!
Hol az eszed? — Bizony elvesztetted!
Ki tekerte ki a józan eszed!
Ki az, a ki így elbolondított?
Inkább itten fonom őszhajamat,
Itt Prizrendben a mi cárságunkban,
Mintsem menjek Prilip városába
És Márkónak felesége legyek.
Hiszen Márkó a török szolgája,
Törökért küzd, törököt szolgálja!
Elátkozták, nem lesz temetése,
Nem lesz a ki őt kiénekelje.
A szépségem hát csak annyit érne,
Török rabnak legyek felesége! —
No de mégis azt még megbocsátom,
Hogy csalódtál vitézségen, Márkon, —
No de azt már el nem viselhetem,
Hogy Milosról szóltál oly kegyesen,
Hogy olyan szép, hogy oly erőteljes.
Hát te azt még nem hallottad soha,
Hogy egy kanca volt Milosnak anyja,
Ló az anyja, melyen ő ül rajta,
Szürke kanca, olyan arab fajta!
Egykor reggel ménesben találták,
Amint szopta, emte, kanca anyját:
Ezért nagy ő, ezért erőteljes! —
De még ezt is megtudnám bocsátni
Azt azonban el nem viselhetem,
Amit mondtál Reljáról én nekem.

Hol az eszed? — Bizony elvesztetted!
Bátya! ugyan mért nem kérded tőle
Mily fajból van? mi a nemzetsége?
Ki volt apja? ki, mi volt az anyja?
Azt hallottam, a világ beszéli,
Hogy ő fattyu, Pázárban találták,
Egy szép reggel az utcán találták,
Cigány asszony vette, felnevelte, —
Azért szárnyas, kóbor teste lelke!
Nem kell nekem három közül egy sem!«
Igy szólott, — és elhagyta a termet. —
Arc az arctól haragosan égett,
Hős a hőstől pirul szégyenében.
Márk fellobbant, lángban ég az arca,
Bősz haraggal gyorsan ugrik talpra,
Hüvelyéből éles kardját rántja,
Hogy Lekának fejét széthasítsa, —
Ámde Milos gyorsan hozzáugrott
És kirántja kezéből a kardot:
»Márk királyfi félre a kezeddél!
El a karddal! istenverte karddal!
Hát igazság: ily testvér szenvedjen,
Ki házában látott oly szivesen!
Hát igazság: egy ily fattyu miatt
Elbusítani egész országokat!«
És nem türte Leka bántódását.
Márkó látja, — hamar gondol egyet,
Kardját hagyja Milosnak kezében,
Rápillantott törére övében,
S gyorsan rohan ki a palotából.
Amint Márkó leért az udvarba,
Földjét éri, kövezet takarta:
Ott áll Rózsa a torony lábánál, —
Körülötte lánykisérete áll, —
Kis kezével ruháját emelve, —
Márkó kiált, dühét mérsékelve:
»Ó leányka, büszke, gőgös lányka!

Hallgass ide, szépségedre kérlek,
Távolítsd el egész kíséreted,
Fordítsd felém ékes tekinteted.
A teremben nagyon szégyenkeztem,
Jó bátyádtól én ott szégyenkeztem,
Rád sem néztem isten igazában, —
S hogyha ismét leszek Prilipvárban,
Tudom hugom egyre kérdez engem,
Milyen Rózsa, milyen Rózsa arca? —
Fordulj felém, hogy arcodat lássam!«
Szerteúzi Rózsa kíséretét,
Márknak fordul, arcát megmutatja:
»Nézz hát ide! ilyen Rózsa képe!«
Márkó bőszen, vad haragban égve,
Egyet ugrik, nagy lépést meglépve,
Megragadja Rózsát jobb kezénél,
Éles törét övéből kirántja
És a lánynak jobb kezét levágja,
A vállától tövestől levágja.
A jobb kezét balkezébe adja,
Most törével a szemét kiszúrja
És felfogja selyem kendőjébe
És bedugja a leány keblébe.
A leánynak gúnyolva ezt mondja:
»Válassz mostan, büszke gőgös lányka!
Válassz mostan vőlegényt magadnak!
Tetszik-e most a törökök rabja?
Kell-e mostan Milos, kancafia?
Tetszik-e most Relja, fattyufajta?« —
Rózsa jajgat, hallszik messze, messze,
Bátyját hívja, hogy segítse, mentse:
»Jaj! jaj! bátyám, Leka kapitánya!
Nem hallod-e, a szemed nem látja,
Hogy öldös Márk? — Jöszte! jöszte, bátya!«
Leka hallja fenn a palotában,
Leka hallgat hideg kővé válva,
Nem mer szólni, egy zokszót sem szólni,

Hisz az neki éltébe kerülne!
Márk kiálta, — nem ment többé vissza,
Márk kiálta, két barátját hívja:
»Jösztek ide! két testvérbarátom!
Hozzátok le kézben az én kardom,
Itt az idő, hogy útnak induljunk!«
Jó baráti Márknak szótfogadtak,
Az udvarba gyorsan lerohantak.
Márk felölti övére a kardot,
Mind a három jó lovára ugrott,
És indulnak széles rónaságnak.
Ott áll Leka mintegy kővé válva,
Jajgat Rózsa, nyomorékká válva.

VIII.

Márk és Szibinyáni Jánkó.

Márk királyfi a piros bort issza,
Az ő fehér szép várában issza,
Mellette ül anyja, az elaggott,
A midőn ő ivással felhagyott,
Márkhoz így szólt az ő édes anyja:
»Márk királyfi! anyád egyetlenje!
A mióta te megemberkedtél,
És az éles karddal kereskedtél,
És jó lovad hátán üldögéltél, —
Volt-e eset, a mely megijesztett?«
Márk királyfi így felelt meg erre:
»Igen, egyszer nagyon megijedtem,
Ez akkor volt mikor Jánkó vajda
Ős Budának fehér szép várában
Mégkérette a király leányát.
Összegyűjte Jánkó sok vendéget,
Háromszázból állt a nászkiséret,
És én voltam nászán a vőfénye,
A lány mellett én voltam vőfénye.

Összegyűjtven itt a sok vendéget
Megindultunk Buda vára felé.
Budavárban fényesen fogadtak
A király is, meg a királyné is.
Mi közben azt a hirt hallottuk,
Hogy egy arab elállja az utunk,
Hogy az uton vár a nászmenetre
És hogy készül erős ütközetre,
Hogy a leányt kezére kerítse.
Királyné és király megijedett
És a dolog minékünk sem tetszett.
Osztt a király szép nászajándékot,
Miközöttünk kiki ezt-azt kapott,
Nekem akkor ajándék nem jutott,
Hanem lányát a kezembe adta,
Az udvarból szépen kikisérték
A király is, meg a királyné is.
Bucsuzáskor egy szép kardot kaptam,
Szinaranyból volt az kovácsolva.
Ekkor így szólt énhozzám a király:
»Márk királyfi! ezt a kardot fogjad,
Védelmezd meg vele leányomat,
Az arabnak valahogy át ne add!«
A királyné arany almát adott:
»Márkó itt van ez az arany alma,
Őrizd lányom, mig érsz Szibinjvárba,
Szibinjvárba a te nagybátyádhoz.«
És mi aztán utnak megindultunk,
Országuton vezetett az útunk.
A mór akkor jelent meg előttünk,
A mikor mi a nagyútra jöttünk.
Nagy lovon ült, nagy fekete lovon
Az idejét ő avval töltötte
Hogy a kardját a felhőkbe dobta
És estében fogával elkapta.
Most sorjába viadalra hívott,
Hogy kiálljunk páros viadalra

És lerakjuk pogyászunk az utra.
A nászmenet mindenét letette,
És a hegynek futva utját vette,
Ugy, hogy senki nem maradt az uton,
Csak egy magam és a szép menyasszony.
A fekete arab rám kiálta:
»Hallod-e te menyasszony vőfénye!
Most választhatsz, add a lányt s pogyászod,
Avagy állj ki velem viadalra!«
Amint hallja ezt a szép leányka,
Két karjával borult a nyakamba,
És elkezde sirni keservesen:
»Márkó! kérlek, ne adj az arabnak!
Márk! ne tedd ezt, az Istenre kérlek!«
Ekkor anyám, az ötlött eszembe,
Hogy mikoron adták a kezembe
Ajándékuk és a szép leányuk, —
Akkor bizony nehéz terhet adtak!
Itt a lány is öntözget könnyével
És könyörög, kér a nagy istenre —
Én hát a lányt eltoltam magamtól:
»Ne félj! ne félj! szépséges leányom!
Mig a fejem áll a két vállamon
Addig arab el nem visz leányom!«
Deli Sárác lovamra ugrottam,
Zobolysapkám a szemembe húztam,
Az arabra rohamot intéztem,
A kivont kard volt fehér kezemben;
Az arabot mikoron elértem,
Az arabra egy csapást rámértem,
Olyat, hogy a két szemem behunytam;
Amikoron szemem kinyitottam,
Hát azt látom, arabot levágtam,
Két darabba hullott az arabja,
Még lovának is jutott belőle,
Mert a ló is a földre ledőle
S többé nem hord nyerget, arab terhet.

Az arabnak a fejét levágtam
És elmentem a szép menyasszonyhoz:
»Édes hugom! szépséges leányom!
Szedd most össze holminkat az uton.«
Én kerestem, hol a nászkiséret,
De nincs egy se, bejártam a hegyet.
Összeszedte a lány a pogyászunk,
És mi tovább folytattuk az utunk.
Szibinyáni Jánkhoz amint értünk,
Késő éj volt, mikor oda értünk.
Mi beléptünk Jánkó udvarába
S hallgatóztunk tornya ablakába, —
Hát a násznép a piros bort issza,
És beszélnek, isznak összevissza:
»Márk királyfi eszét elvesztette,
Hogy a fejét s a lányt elvesztette!«
Amint hallám, hát én agg anyácskám,
Kalapáccsal zörgettem kapuján.
Az udvarból Jánkó szava hallszik:
»Ki az a ki itt bezörget éjjel?«
Én kiáltok, kívül, nagy erővel:
»Jó barátom! Jánkó vajda hallod!
Nyisd ki kérlek nekem a kapudat,
Én vagyok az, Márk, a te barátod,
Én arádat hozom, majd meglátod,
És még hozom az arabnak fejét!«
Ezt meghallja a szibinyi vajda,
Gyorsan ugrik, nagyon örül rajta,
És megnyitván az udvar kapuját
Márknak, lánynak sürü sok csókot ad.
Márk Jánkóhoz erre igyen szólott:
»Nesze a fej! Jánkó jó barátom,
Tudd meg ebből, édes jó barátom,
Hogy én bennem milyen barátod van!«
Mi beléptünk a fehér toronyba,
Amint engem a vendégek látnak
Nem örültek egy cseppet sem annak.

Fészkelődnek, összeszorulkoznak,
És én nekem bőven helyet adnak.
Hozzáláttunk a hűs boritalhoz.
A mikoron a borral beteltem
A szép lányhoz ilyképen beszéltem:
»Édes hugom! szépséges leányom!
Hozd el kérlek a nászajándékom!«
És én bőven adtam ajándékot.
Jánkó nekem ajándékba adott
Szinaranyból egy fényes csillagot,
És a lány egy arany almát adott. —
Amióta világomat élem
Ez az eset — bizony megijesztett.

IX.

Márk királyfi török vadászaton.

Vadászni ment Murat török vezér,
Felmennek hát zöld hegységre ezér',
Vele volt vagy tizenkét törökje,
Velök Márkó mint tizenharmadik,
Vadászgatnak úgy vagy három napig,
De hiába semmit el nem értek.
A véletlen elvezette őket
Egy zöld tóhoz, — oda ér a hajka, —
Aranytollú kacsák usznak rajta.
Megereszti Murát vezér sólymát,
Hogy megfogja a kacsát, melyet lát;
Aranyszárnyú kacsá repül, repül,
Emelkedik száll a felhők felé, —
Murát sólyma fára-földre hullott.
Márk királyfi ekkor így szólalt meg:
»Engedd kérem, Murát jó vezérem,
Hogy sólymomat én is megeresszem,
Hogy elfogja aranzsárnyú kacsád!«
Murat erre ilyetén választ ad:

»Megengedem, mért ne, Márk királyfi,
A sólymodat ereszd, csak ereszd ki!«
Felhők közé repül, repül ez fel,
A szép kacsát megfogja csőrével
S együtt estek fenyőfa tövébe.
Megpillantja ezt a vezér sólyma,
Nehezére esett, haragudott érte,
Meg nem türni, volt a rossz szokása,
Hogy a prédát más csőrében lássa.
Azért rácsap, rá Márk madarára,
Hogy elkapja az aranyos prédát:
Márk madara, fejes, nyakas legény,
Mint gazdája éppen olyan kemény,
Nem ereszti csőréből a prédát,
Murát sólymát tépi, tépi kéjjel,
Csak úgy repül tolla szerteszéjjel.
Murát vezér amint ezt meglátja,
Tépett sólymát nagyon megsajnálja,
Márk királyfi sólymát megragadja,
Fenyüfához jól oda vagdossa —
Úgy hogy a jobb szárnya eltört bele;
Murát elment, tizenketten vele,
Mind elmentek a zöld erdőségből.
Márkó sólyma sikít, sivít, sziszeg,
Mint kövek közt mérges kigyó sziszeg.
A jó sólymot gazdája felveszi,
Sebes, fájós szárnyát bekötözi,
S haragosan ily beszédre fakad:
»Nehéz nekem, nehéz neked sólymom
Szerbek nélkül török vadászaton,
Vadászaton, préda osztózáson!«
A sólyomnak szárnyát bekötözte,
És felugrott Sárác jó lovára,
Vágtat, vágtat a sötét erdőn át,
Megy a jó ló, fut mint hegyi tündér,
Gyorsan vágtat, gyorsan megy előre,
Hamar érnek sötét erdő szélre,

S megpillantják a vezért a réten,
Vele vannak mind a tizenketten.
Visszafordul Murát török vezér,
Látja Márkot, mindjárt nyomukba ér,
És így szólott az ő vitézihez:
»Én fiaim, tizenkét vitézem,
Látjátok-e, azt a felhőt nézem,
Ködös felhőt ott a hegyaljában:
Porfelhőben ott van Márk királyfi,
Ni hogy vágdat! üzi lovát! ni! ni!
Tudja Isten! ebből baj lehet még!«
Márk királyfi őket utóléri
És kirántja kardját oldaláról,
És rátámad a török vezérre —
A kíséret szétfutott a réten,
Mint vércsétől verebek sövényen.
Murát vezért Márkó megtámadja,
Ravasz fejét böszülten levágja,
A tizenkét ifjú kíséroból,
Huszonnégy lett egy-egy kardcsapásra.
Márk királyfi gondol erre-arra,
Drinápolyba menjen-e a czárhoz,
Vagy Prilipre, szép fehér várába?
Gondol arra-erre, s így szól végre:
»Jobb elmennem czárhoz Drinápolyba,
Megmondani mi történt és hogyan,
Mint bevárni, hogy török feladjon.«
Mikor Márkó elért Drinápolyba,
A czár elé belép a tanácsba,
Vérbeborult, szikrázott a szeme,
Mintha éhes farkas szeme lenne,
Ha felpillant, mintha villámlana.
Kérdi Márkot a felséges császár:
»Mondsza Márkó, édes kedves öcsém,
Ily nagy dühhel mért jössz te én elé,
Talán nincsen, elfogyott a pénzed?«
A császárnak Márk kezde beszélni,

Elmondani, mi és hogyan történt.
Meghallgatta czár a Márk beszédét
És így szólott, alig várva végét,
És így szólott, közbe felkaczagott:
»Helyes! jól van! édes fiam Márkó,
Mert ha nem így tettél volna Márkó,
Nem hívnálak én többé fiamnak!
Vezér válhat minden törökömből,
De nem terem több oly hős mint te vagy!«
Belemarkol, nyúl selyem zsebébe,
Ezer aranyt teszen Márk elébe,
Oda adja az ő Márkójának:
»Nesze, fogjad, kedves fiam Márkó,
Menj és igyál, jó bort igyál rajta.«
Márkó veszi az ezer aranyat,
Eltávozik a czár udvarából.
A czár Márknak ezt nem azért adta,
Hogy piros bort vegyen, igyék rajta,
Hanem adta — szabaduljon tőle,
Márk dühös volt, s félt a császár tőle!

X.

Márk és a mór leány.

Márk királyfit édes anyja kérdi:
»Mondsza fiam, drága Márk királyfi,
Minek építsz, minek annyi zárdát?
Talán súlyos vétek nyomja lelked,
Vagy kincséd sok, mondd, ugyan hol lelted?«
Neki így szól Prilip ura, Márkó:
»Jaj istenem! drága agg anyácskám!
Egyszer jártam az arab országán,
Cziszternára kora reggel mentem
Megitatni szomjas lovam menten.
Cziszternához amikor értem,
Arabot ott tizenkettőt értem,
Soron kívül itatni akartam,

Megitatni, itatni jó lovam,
Arabok s én — ki lesz első köztünk —
Czivakodni, verekedni kezdtünk;
Felemeltem súlyos buzogányom
Egy arabon véges-végig vágom,
Én az egyen, reám tizenegyen,
Én még egyen, én reám vagy tizen,
Én még egyen, én reám kilenczen,
Én még egyen, én reám vagy nyolczan,
Én még egyen, én reám vagy heten,
Én még egyen, én reám vagy hatan —
És a hatan kifogtak én rajtam:
A hátamra hátrakötve kezem,
Királyukhoz elvezetnek engem,
Mély börtönbe belevetnek engem.
Raboskodtam vagy hét esztendőig,
Azt sem tudtam, hogy a nyár kezdődik,
Azt sem tudtam, hogy a tél kezdődik;
Édes anyám ezt csak arról tudtam
Hogy most tél van, hogy most ismét nyár van,
Mór leányok hólabdával télen
Megdobáltak len a tömlöczömben,
Erről tudtam, csak erről, hogy tél van;
Virágokkal megdobáltak nyárban,
Erről tudtam, csak erről, hogy nyár van.
Rabságomnak nyolczadik évében,
Nem a börtön volt, mivel beteltem,
Egy mór leány nagyon gyötrött engem,
A mór király lányával beteltem.
Eljött reggel, eljött minden este,
Ablakomhoz, engem híva, lesve:
»Börtönödben, szegény, ne hervadj el,
Ha igéred, fogadod esküvel,
Hogy elveszesz, leszek feleséged,
Börtönödből kivezetlek téged,
Kivezetem zárából jó lovad
Összeszedek, hozok sok aranyat,

Hozok annyit, amennyi csak tetszik.«
Bajban voltam, hát sapkám levettem,
Édes anyám, s térdeimre tettem
És a lánynak ilyen megesküdtem:
»Isten engem! soha el nem hagylak!
Isten ugyse! soha meg nem csallak!
Még a nap is hamis hozzám képest,
Nem egyformán süt nyáron és télen,
De én soha szavam meg nem szegem!«
Szótartásról szólt az esküvésem.
A lány hitte, hogy neki esküdtem,
Egy nap este, egy nagy sötét este
Kinyitotta börtönöm ajtaját,
Édes anyám, kivezetett engem,
Előhozta Sáráczomat nekem
És magának ennél is jobb lovat,
A két lóra tett két zsák aranyat;
Előhozta kovácsolt jó kardom,
Lóra ültünk és a jó lovakon,
Elvágattunk át Arabországon.
Amint reggel a nap megvirradott
Kipihenni magam én leültem,
A mór leány ott ült én mellettem,
Éj kezével ölelgetni kezdett,
Amint láttam a fekete kezet,
Szén az arcza, a foga hófehér,
Undorodtam, iszonyodtam ezér —
Kirántottam jól kovácsolt kardom,
Selyem öve tájára lesujtom
És a szegény két darabba hullott.
Jó lovamra gyorsan felugrottam,
S a fejétől ilyen szót hallottam:
»Márk királyfi! verjen meg az Isten!
Ó nyomorult! így elhagysz te engem!«
Anyám! anyám! ez az én nagy vétkem,
Innen van az én vagyonom, pénzem,
A zárdákat én ezért építem!

XI.

Márk és Szendrői György.

Mikor nősült György szendrői vajda
Lányt kéretett messze-messze földön
Raguzának szépséges várában,
Mihály király fényes udvarában,
Irene volt a leánynak neve.
György kéreti, király megigéri,
Mig megkapta György a szép leánykát
Ajándékba sok, sok aranyat ad:
A napára, a rokonságára
Ráment három ezer arany ára.
Amint kezdik a nászt megbeszélni,
Györgynek így kezd a király beszélni:
»Én azt mondom, György szendrői vajda,
Hogyha elérsz Szendrő szép várába
És rendezni kezded nászmeneted,
Te a nászra nekem ne hívj szerbet,
Mert a szerbek nagyon részegesek,
Civakodók és veszekedősek;
Ha berugnak civakodni kezdnek
És nincs vége veszekedéseknek,
Nem valók ők leánykisérőnek; —
Hanem hívj te görögöt és bolgárt,
Hozz vendéget annyit, mennyi tetszik,
Kik lányomat majdan elkisérik.«
Szendrői György hallja e beszédet,
Kéretésből haza készülgetett
És megindult Szendrő vára felé.
Utja közben egy levelkét kapott
Irénétől, ékes jegyesétől:
»Hallgass reám, György szendrői vajda,
Hogyha elérsz fehér Szendrő várba
És elkezded hívni vendégidet,
Te ne hallgasd, mire apám intett,

Se görögöt, se bolgárt ne hivj meg,
Ha meghivod, a fejed megbánja,
Raguzából élve nem menekszel,
Sem menyasszonyt innen nem viszesz el:
Hanem hivj meg szerbeket vendégnek,
Hivd komának Debelics Novákot,
Kiskomának Novakovics Gruját,
Násznagy legyen Szibinyáni Jánkó
Vőfény legyen hős Kraljevics Márkó
Szárnyas Relja Uj-Pázár várából,
Obilicsi Milos, a szép vajda,
Zászlótartó hős Toplica Milán,
Koszorúsom jó Koszancsics Iván, —
Ezen kívül a kit akarsz hivj meg,
Édes Györgyöm, hozz ezer vendéget
És úgy jöj el értem! Isten véled!«
György olvassa, nézi jobbra balra,
És nem örült, biz nem örült rajta.
Gondolkozva ért Szendrő várába,
Édes anyja már messziről várta,
Kisietett elfogadására.
Ölelkeznek, csókot adnak-vesznek,
Kéz a kézben megindulnak szépen
S neki mennek a toronynak épen,
Ott az asztal megterítve készen.
Édes anyja Györgyöt kérdezgeti:
»Édes fiam! György szendrői vajda,
Mondd el nekem, hogy volt utazásod?
Kérettél-e? Hoztál nekem menyet?
Nekem menyet, neked feleséget?«
Igy szól erre György szendrői vajda:
»Hála isten! édes agg anyácskám!
Utam jó volt, szerencsésen jártam,
Lányt kérettem, hoztam neked menyet,
Neked menyet, nekem feleséget,
Raguzának szépséges várában
Mihály király fényes udvarában.

Mig megkaptam a szép Irén kezét,
Elköltöttem arany három terhét,
Az anyjára, a rokonságára
Ráment három ezer arany ára.
A mint kezdtük a nászt megbeszélni
Nekem így kezd a király beszélni:
»Hogyha kezded gyűíteni nászmeneted.
Te a nászra nekem ne hívj szerbet,
Mert a szerbek nagyon részegesek,
Civakodók és veszekedősek,
Ha berugnak civakodni kezdnek
És nincs vége veszekedéseknek.
Nem valók ők leánykisérőknek; —
Hanem hívj te görögöt és bolgárt,
Hozz vendéget annyit mennyi tetszik,
Kik a lányom majdan elkísérik.«
Elindultam édes agg anyácskám,
Utam közben egy levelkét kaptam
Irénétől, ékes jegyesemtől:
»Hallgass reám, György szendrői vajda,
Hogyha elérsz fehér Szendrő várba
És elkezded hívni vendégidet,
Te ne hallgasd mire apám intett,
Se görögöt se bolgárt ne hívj meg.
Ha meghivod a fejed megbánja,
Raguzából élve nem menekszel,
Sem menyasszonyt innen nem viszesz el:
Hanem hívj meg szerbeket vendégnek,
Hívd komának Debelics Novákot.
Kiskomának Novakovics Gruját,
Násznagy legyen Szibinyáni Jánkó,
Vőfény legyen hős Kraljevics Márkó,
Szárnyas Relja Uj-Pázár várából,
Obilicsi Milos, a szép vajda,
Zászlótartó hős Toplica Milán,
Koszorúsom jó Koszancsics Iván, —
Ezen kívül a kit akarsz hívj meg,

Édes Györgyöm, hozz ezer vendéget,
És úgy jöj el értem! Isten veled!« —
Adj tanácsot, édes agg anyácskám!
Hallgassak-e az ipam uramra,
Vagy Irénre, szép menyasszonyomra?«
Az agg anya így szólott fiának:
»Ó fiacskám! György szendrői vajda,
A latinok csalfák réges régen,
Most is téged törbe csálnak szépen,
Ne hallgass te királyi ipadra,
Hanem hallgass szép menyasszonyodra,
És nászodra mást ne hívj csak szerbet,
Mert a latin majd tört vethet neked,
S a szerbekben leszen segítséged.«
Ezt meghallja György szendrői vajda,
Ír levelet sokat, ír a térdén rajta,
Szétküldi az ég négy tája felé.
Kis vártatra, néhány napra rája,
Megjő Novák öreg jó vajdája
Vele jöve ifju Grujicája.
Kis vártatra új vendégek jönnek,
Jön az öreg Szibinyáni Jánkó,
Jánkó vezet vagy száz nászvendéget
És megindul a fehér toronynak.
Márk közelget a kis mezőségen,
Relja vezér a nyomában épen,
Relja után megjön Milos vajda,
Milos után jön Toplica Milán,
Milán után jön Koszancsics Iván.
A szerb vajdák összejöttek szépen,
A nászvendég van egy ezer épen.
György a gazda szívesen fogadja
És halk szóval nekik tudtul adja:
»Jó barátim! ezer nászvendégem,
Raguzába nem lehet elmennem,
Márk barátom megy majd én helyettem,
Márknak szépen mind szótfogadjatok

Oreg Novák lesz tanácsadótok.«
Utnak indul a nagy nászkiséret,
Raguzához szépen közeledett.
Amint érnek Raguza várához
Márkó így szólt a nagy társasághoz:
»Jó barátim! ezer nászvendégem,
Most elérünk a kapuhoz épen,
Át kell mennünk édes jó barátim,
A nagy várnak hetvenhét kapuin,
Mig elérünk a fehér toronyhoz.
Toronyalján az asztalok készen,
Bor van rajta, égetett bor rajta,
Étel is van talán pár száz fajta,
Asztal körül szolgál, szolgálóhad
Hogy átvegyen fegyvereket, lovat, —
Lovat igen, — fegyvert ne adjatok,
Az asztalnál fegyver lesz rajtatok,
Kiki borát fegyveresen issza
S én felelek a királynak vissza, —
Hallgassatok ti, ha szól a király.«
Alig szólott, a toronyhoz értek;
Szolgák fogják lovuk kantárszárát,
Szolgálóhad nyul a fegyverekért,
Lovat igen, fegyvert át nem adnak,
Fegyveresen ülnek az asztalnak,
A piros bort isszák fegyveresen;
Jön a király nekik egyenesen,
És hozzájuk így szól nagy kegyesen:
»Komám uram, öreg jó Novákom,
Fegyveresen isztok, a mint látom,
Csodálkozom ezen a szokáson.«
Novák hallgat, semmit nem szól, hallgat,
S Márk királyfi ilyen választ hallat:
»Jó barátunk, Raguza királya,
A szerbeknek ilyen a szokása,
Még a borát is fegyverben issza,
Még álmát is fegyverben alussza!« —

A király megy a toronyba vissza.
Az éjjelt itt ilyen eltöltötték
És elvárták a nappal feljöttét.
A várfokrol így szólt most a latin:
»Hallod komám, Debelics Novákom!
Ime itt van fent a fehér várban
Két szép ifju, két szép latin ifju;
Téged hívnak hősi mérkőzésre
Illik menni hősi mérkőzésre
S úgy elvinni Irént a menyasszonyt.«
Ezt meghallja a jó öreg vajda,
Ifju Gruján van a szeme rajta,
Gruja nem néz sem jobbra sem balra,
Hanem fürgén, gyorsan ugrik talpra
És megindul a fehér toronynak.
A mint felért a sugár toronyra
Rája akad két ifju latinra,
Éles szablya van a két kezökben,
Grujicára rárohannak egyben, —
Gruja bukik a fekete földre,
Majd felugrik, kardját megsuhintja
És a kettőt négy darabba vágja.
Most a fehér toronyból lemegyen,
De Iréne im előtte terem:
»Állj meg kissé! állj meg kis Gruicám,
Ime itt van az én arany almám,
Nesze neked, fogjad kis barátom
És ha majdan leszesz te nagy bajban
El ne feledd hol vagyon hajlékom!«
Lemegy Gruja az öreg Novákhöz,
A kezében két latin fejet hoz,
Erre Gruja leül az asztalhoz.
Ám a várból újra szól a latin:
»Hallod komám! Debelics Novákom!
Ott a fehér toronynak aljában
Három deli, vitéz harci mén van,
A nyeregben három harci kopja,

Hegye égnek felfelé fordítva,
Aki őket egyben átugorja,
Az a leányt viszi, ha akarja!«
Ezt meghallja a jó öreg vajda,
Márk királyfin van a szeme rajta,
Márknak szeme jó Szibinyi Jánkón,
Jánkó szeme Relján, a bosnyákon.
Talpra ugrik gyorsan Relja vajda
És elsiet hol a toronyalja.
A három mént egyben átugorja
Átugorja, rajt a három kopja.
Most kiránta jól kovácsolt kardot
És tizenkét katonát levágott
Ki a lovak körül körben állott.
Majd a három ló kantárját fogja
És elviszi hol van Novák vajda.
Erre Relja leül az asztalhoz.
A várfokról újra szól a latin :
»Nosza komám! Novák jó násznagyom
Lődd meg, itt egy alma a tornyomon!«
Novák nézett Obilics Milosra;
Milos fürgén, gyorsan ugrik talpra,
Nyilat veszen, arany a vesszeje
Az almába belelövi, bele,
S hozza-viszi a jó Novák fele.
Márk királyfi nagy haragra gerjed
És Novákhoz intéz ily beszédet:
»Ha én tudnám, hol vagyon Iréne,
Akkor többet kérni nem is kéne!«
Neki így szól a kis Gruja nyomban:
»Halld, én tudom, hogy Iréne hol van,
Márk királyfi! jöszte csak utánam!«
És felmentek a sugár toronyra,
Rátaláltak a szép menyasszonyra,
S levezették a sugár toronyból.
A latin most így szólt várfokáról:
»Hallod komám, Novák komám hallod,

Előttetek be vagyon zárva ott
A váramnak hetvenhét kapuja!«
Márk királyfi erre annyit mondott:
»Gruja fiam! vezesd elő lovam,
A sok kapu kulcsa mind azon van!«
Grujó hozza a babos jó lovat,
Márk a lován a kapuhoz ugrat,
S megsuhintja nehéz buzogányát,
Nagy dühösen döngeti kapuját.
Amint egyre-egyre rásuhintott
Négy darabba széthullott az legott.
Az utolsó nagy kapuhoz jutott.
Kemény volt ez, verje meg az isten!
Amint rávág súlyos buzogánynyal,
A nagy torony csak úgy ingott-rengett,
Róla a kő csak úgy hullott-pergett.
Most kiáltoz Raguza királya,
Mert ő volt az, ki e tornyon állá:
»Márkó kérlek, ne döngesd kapumat!« —
És sietve hozza a kulcsokat,
És megnyitja a kapunak szárnyát.
Márkó megáll a vár kapujában
És elmerül vendég olvasásban:
Mind meg voltak, mind, egy ezer számban.
Márk királyfi ekkoron így szólott:
»Jöszte ide királyi barátom,
Adjunk-vegyünk sok nászajándékot,
Bucsuzzunk el, kész a számadásom,
Megfizetem, mi van a rováson!«
Elmegy hozzá Raguza királya
Hogy meglássa, mi lesz ajándéka:
Megsuhintja Márk a buzogányát
És leüti Raguza királyát.
Most megindul a nagy nászkiséret,
Egyenesen Szendrő szép várának,
Midőn immár Szendrőben valának

Nagy örömmel várja György a vajda
És a lakzit két héten át tartja.
György és Irén elmegy a tornyába
És a násznép kiki otthonába.

XII.

Márk és a ramazán.

Szulejmán cár szigoru parancsa:
»Ramazánkor nem szabad bort inni
Sem nem szabad zöld dolmányt viselni,
Sem nem szabad éles karddal járni,
Sem asszonnyal a körtáncot járni« —
Márk azonban a körtáncot járja,
Márk oldalán csüng éles szablyája.
A zöld dolmány csak úgy lebeg rajta,
A piros bort ramazánkor issza
Sőt rábira papot, zarándokot
És az vele vigan versenyt ivott.
Szulejmánhoz mennek panaszszóval:
»Szulejmán cár! nemde parancsszóval
Eltiltottad, szigorun meghagytad:
Ramazánkor nem szabad bort inni,
Sem nem szabad zöld dolmányt viselni,
Sem nem szabad éles karddal járni
Sem asszonnyal a körtáncot járni! —
Márk azonban a körtáncot járja,
Márk oldalán csüng éles szablyája,
A zöld dolmány csak úgy lebeg rajta,
A bort csak úgy issza és felhajtja, —
Isten neki! ha csak maga inná
És a török papot nem biztatná,
Hogy ő vele vigan versenyt igyék!«
Amint a cár a panaszt megérti
Két csausz legényt előhívott nyomban:
»Menjetek el két ifju hirnököm,

Kraljevicsnak nevemben mondjátok,
Jöjjön ide uriszékem elé!«
Elment a két ifju hirnök legény
És Márkónak színe elé érvén,
Megtalálják, iszik sátorában,
Bor tizenkét itcés kupájában.
Hozzá így szól a két ifju hirnök:
»Márk királyfi! hallod a mit mondunk,
Téged hivat a mi cárunk, urunk,
Jöszte oda uri széke elé!«
Márk királyfi ezért megharagszik,
Megragadja a nagy boros kupát,
A két csauszra üt vele akkorát:
A kupa is, a fej is megreped
S bor is, vér is, ömlik szerteszéjjel.
Márkó elmegy a cár színe elé,
És leüle a jobb térde mellé,
Zoboly kalpag a szemébe huzva,
Buzogányát maga mellé húzza,
Éles kardját az ölében tartja.
Szulejmán cár ilyen megszólítja:
»Márk királyfi édes kedves öcsém,
Nem tudod te, hogy szól a tilalmam:
Ramazánkor nem szabad bort inni,
Sem nem szabad zöld dolmányt viselni,
Sem nem szabad éles karddal járni
Sem asszonynyal a körtáncot járni!
Jó emberek nálam panaszt tettek,
S téged, szegényt, arról vádolának,
Hogy te mégis a körtáncot járod,
Oldaladon hordasz éles kardot.
A válladon lebeg a zöld dolmány,
S ramazánkor te piros bort iván
Kényszeritesz papot, zárándokot
És az veled vígan versenyt ivott! —
Minek vontad szemedbe a sapkád?
Mért a kalpag a szemedbe huzva?

Éles kardod öledben kihuzva?«
Márk királyfi erre így szólt neki:
»Apám uram! Szulejmán császárom!
Ha én iszom a bort ramazánon,
Azért iszom, mert hitem nem tiltja.
Török papod ha inni biztatom,
Azért teszem, pirulna az arcom,
Ha én innám és ők csak úgy néznék.
Minek jönnek hozzám a kocsmába!
Hogyha én a zöld dolmányom hordom,
Engem illet, hisz még ifju korom,
Ha felkötöm az éles szablyámat,
Azért teszem, mert azt drágán vettem,
És ha én a körtáncokat járom,
Azért teszem, mert még nincsen párom,
Te is egykor legény voltál cárom! —
Kalpagomat a szememre vonom,
Ha beszélek veled — ég homlokom;
Buzogányom magam mellé huzom,
S az ölemben azért van a kardom,
Attól tartok, hogy civódás támad,
És ha támad, akkor jaj lesz annak,
A ki hozzám legközelebb áll majd!«
Jobbra-balra néz a cár zavartan,
Hogy ki az, a ki Márkó mellett van;
Hát ott bizony nincsen senki, senki,
Csak ő maga, — közel nincsen senki.
A cár hátrál, Márkó a nyomában, —
És mikor már egész a falnál van,
A kezével a zsebébe nyulott,
Száz aranyat vett ki a zsebéből
Kraljevicsnak azt mind oda adta:
»Nesze! fogjad! végy, igyál bort rajta!«

XIII.

Márk házassága.

Márk anyjával ül a vacsoránál.
Jó fiához így szólott az anya:
»Márk királyfi! édes, kedves fiam!
Édes anyád már öreg, öregszik,
Már neked nem készíthet ebédet,
Már nem tölthet piros bort tenéked
Már nem gyújthat neked lámpát, mécset, —
Ugyan kérlek házasodjál már meg,
Hogy megérjem, — betöltve a helyem!«
Márk királyfi így szólt agg anyjának:
»Istenemre! édes agg anyácskám!
Bejártam már kilenc királyságot,
Tizediknek török császárságot,
Nekem való leányt hol találtam,
A családja nem volt hozzád méltó;
Hol a család tehozzád volt méltó,
Ott a leány nem volt nekem való.
Mégis van egy, — édes agg anyácskám,
Sisman bolgár király udvarában,
Édes anyám! — szép bolgár országban.
Ráakadtam ciszterna vizénél.
Édes anyám! amint őt megláttam,
Körülöttem a föld, a fű forgott!
Ez a leány nekem való volna,
A család is hozzád méltó volna.
Készíts utra eleséget nékem,
Kérőbe mék, ez lesz feleségem!«
Az agg anya alig tudta várni,
Nem is várta, hogy hajnal hasadjon,
Kalácsot süt neki, — siet nagyon.
Amint reggel pitymaladni kezdett,
Utra készül, hoz lovat, hoz nyerget,
Piros borral a tömlőt megtölti,

A nyeregnek egy felére ölti,
Más felére nagy buzogányt teszen,
Most lóra ül, toporzékol ezen,
Egyenesen megy Bulgáriába,
Sisman király fehér udvarába.
A király már messziről meglátta,
Eléje ment, a mint közel látta.
Ölelkeznek, csókot adnak-vesznek,
Kérdezgetik hogy van egészségek.
Lovát viszik hűséges cselédek,
Istálóba viszik, vezetgetik, —
Király Márkkal megy fehér toronyba.
Most leülnek terített asztalhoz,
Hozzáláttak piros bor iváshoz;
Mikor a bor a fejökbe szállott,
Márk felugrik, gyorsan talpra állott,
Földig hajlong, kalpagját leveszi,
A királytól lánya kezét kéri,
Ez szó nélkül néki megigéri.
A gyűrűre, az arany almára,
A napára, atyafiságára
Ráment arany három teher ára.
A menyegző egy hó mulva leszen,
Hogy Prilipbe Márkó elmehessen,
S nagy násznépet meghívni lehessen.
Ekkor így szólt Márkhoz a lány anyja:
»Vejem uram! ó prilipi Márkó;
Kérlek, ne hozz idegenít násznagyul, —
Testvér legyen, vagy testvéred fia,
Mert a lányom csoda szép leányka,
Baj ne érje! — nagyon félek tőle!«
Azon éjjel Márk még ott maradott,
Másnap reggel jó lovára ugrott,
És elindult fehér Prilipvárba,
Édes anyja már az uton várta,
Amint Prilip várához közelgett,
Édes anyja im előtte termett.

Ölelkeznek, csókot adnak-vesznek,
Kezet csókol Márk édes anyjának.
Márk királyfit édes anyja kérdi:
»Márk királyfi! édes kedves fiam!
Mondsza kérlek, hogy volt utazásod,
Kérettél-e, hoztál nekem menyet,
Nekem menyet, neked feleséget?«
Márk így szólott agg édes anyjának:
»Édes anyám, én jól jöttem-mentem,
Lányt kérttem, a lányt meg is nyertem,
Elköltöttem aranyt három terhet,
De a mint én hazakészülődtem
A leányka anyja így szólt nékem:
Vejem uram! ó prilipi Márkó!
Kérlek, ne hozz idegent násznagyul,
Testvér legyen, vagy testvéred fia,
Mert a lányom csodaszép leányka,
Baj ne érje! — nagyon félek tőle! —
S tudod anyám, nekem nincs testvérem,
Sem testvérem, testvéremnek fia.« —
Az agg anya ilyen választ ada:
»Prilip ura! édes kedves fiam!
Kár busulnod ezen, noha így van,
Én azt mondom, irj egy kis levelkét
Nászra hivd a velencei dozsét,
Hivd komának a magad részére,
Hozzon ötszáz vendéget magával;
Más levelkét küldj Zemljics Istvánnak,
Násznagya ő legyen a leánynak,
S hozzon ötszáz vendéget magával, —
És te ne félj se szégyen, — se bajtól!«
Amint Márkó a szót megértette
Szót fogadott s irni kezde legott,
Két levelkét megirt, irt a térdén,
Velenczébe a dozsénak egy mén,
Barátjának, Zemljicsnek a másik.
Kis időre, rövid idő múlva

Megérkezik Velence dozséja,
Vele ötszáz lakodalmi vendég.
A dozse megy a fehér toronyba,
A vendégek a réten maradnak.
A nyomában megjön Zemljics István,
Jó magával vagy ötszázat hozván.
Összejöttek a sugár toronyban,
Hol előttök bőven piros bor van.
Utnak indul a nagy nászkiséret,
Utnak indul, megy Bulgáriába,
Sisman király fényes udvarába.
Sisman őket szívesen fogadta,
A lovakat viszik istállóba,
Az urakat a fehér toronyba.
Marasztalta három egész napra,
Urak, lovak pihenőt tartottak.
Negyed napra hajnal hasadtával
Cifra csauszok szóltok nagy lármával:
»Fel bitangok! fel! fel! nászvendégek!
A nap rövid, az ut messze, messze,
Otthon félnek, hogy el vagyunk veszve!«
Hoz a király fényes ajándékot,
Kinek szövet, kinek ruha jutott,
A komának arany almát adott,
A násznagy meg arany üngöt kapott,
És egy lovat, — lányát rája bizá,
És búcsúul így szólott hozzá:
»Fogd e lovat, leányomat vedd át,
Ha elérted Márk uri hajlékát,
Márk vitéznek a szép leányt add át
A harci mént tartsd meg, — neked adom.«
Megindul a diszes nászkiséret,
Mennek, járják a szép bolgár földet...
Szerencsével társ a balszerencse:
Szélvész támad a sik rónaságon,
Fellebbenti a menyasszony fátylát,
Megmutatja szépséges szép arczát,

Megpillantja Velence dozséja,
Hideg rázza, lángol, fáj a feje,
S alig várja, hogy az éj beálljon,
Amint vannak éjjeli szálláson,
Elsompolyog Velence dozséja
Zemljics István násznagy sátorához,
S halkán, titkon így szól násznagyához:
»Ó násznagyom! jó Zemljics Istvánom!
Engedd a lány, az édes menyasszony
Egy éjjelre nálam maradhasson!
Ime neked arany egy csizmával,
Legyen tied sárga aranyával!«
Zemljics István ilyen választ adott:
»Hallgass dozsé! ó hogy kővé válnál!
Vesztetted érzed? — Hisz akkor meghalnál!«
Sompolyogva távozik a dozse.
Amint érnek második szállásra,
Elsompolyog Velence dozséja
Zemljics István fehér sátorához:
»Ó násznagyom! jó Zemljics Istvánom!
Engedd a lány, az édes menyasszony
Egy éjjelre nálam maradhasson!
Ime neked arany két csizmával,
Neked adom sárga aranyával!«
Zemljics István így szól, haragudván:
»Távozz innét! mert fejed vesztetted!«
Amint érnek harmadik szállásra
Ujra elmegy dozse a násznagyhoz:
»Add násznagyom az édes menyasszony
Egy éjjelre nálam maradhasson!
Ime tied három csizma arany!«
Zemljics István most a lépre ráment,
Sok aranyak nem állhatott ellent,
A dozsénak a menyasszonyt adja,
A sok aranyt érte elfogadja,
Dozse koma a lányt kézen fogja,
Elvezeti hol van a sátorja,

És a lánynak suttogva ezt mondja:
»Ülj le ide lányka, édes, kedves,
Ölelkezzünk, csókolózzunk, kedves!«
Erre így szól a bolgár leányka:
»Szegény komám! Velence dozséja!
Hisz alattunk a föld meghasadna,
És felettünk az ég ránk szakadna,
Ha menyasszony, koma ölelkeznék!«
Nagy suttogva szól a dozse mostan,
»Édes, kedves, balgán szóltál mostan,
Én kilencet megcsókoltam eddig,
A kinek én keresztapja voltam,
Huszonnégyet a hol koma voltam,
Anélkül hogy a föld meghasadna,
Vagy felettünk az ég ránk szakadna,
Hát csak ülj le! csókolózzunk bátran!«
A lány így szól most a komájához:
»Drága komám! Velence dozséja,
Agg anyámnak esküvel fogadtam,
Hogy nem adok csókot szakálosnak,
Csak olyannak, az én hős Márkomnak,
Kinek csupasz álla s nincs szakála!«
Ezt meghallja Velence dozséja,
Kiált, — gyorsan jöjön a borbély; —
Egyik mossa, másik borotválja, —
A szép leány tikon lehajolva,
Szakált veszi, kendőjébe teszi. —
Dozse hajtja a kész borbélyokat
És suttogva mondja a leánynak:
»Most hát ülj le, édes, kedves kincsem,
Mert hát látod, hogy szakálam nincsen!«
A bolgárlány ilyen választ adott:
»Édes komám! Velence dozséja,
Márk királyfi ha megtudja — hallja
Mindkettőnknek a fejét levágja!« —
»Ülj le! ülj le! ne beszélj oly balgán!
Hol van Márkó! — messze a menetben,

Fehér sátra ottan áll diszesen,
Sátorán fen egy arany alma van,
Két kő ragyog, drága, az almában, —
Látszik innen, — tábor közepén van.
Te csak ülj le és mi ölelkezzünk!«
Neki mondja a szépséges lányka:
»Várj egy kissé kedves komám uram!
Mig kimegyek fehér sátorodból,
S feltekintek az ég felhőire
Hogy meglássam borús-e vagy derüs?«
Amint kiment a lány a sátorból,
Nézi Márkó sátra hol vagyon, hol, —
Iramodik mint egy éves szarvas,
A vendégek sok sátora mentén
Vőlegénye sátorához menvén.
Sátorában Márkó alszik mélyen,
Ráhajolt a lányka, rája épen,
Könnye hullik, arczán végig folyik. —
Márk felébred, már többé nem alszik,
Ajakáról ilyen beszéd hallszik:
»Rossz kópé te! rossz bolgár leány te!
Hát nem tudod az időt elvárni,
Mig elérünk fehér udvaromba
És reánk a pap az áldást adja!?«
S kardot keres, nézi hol van kardja.
Szemlesütve áll a szép leányka
És zokogva így beszéle ajka:
»Márk királyfi! vőlegényem, uram!
Nincsen kópé, nincs rossz családomban,
Nekem tisztos, uri családom van, —
Ámde veled kópé társak járnak,
Kópét vettél násznagynak, komának,
Zemljics István engemet eladott,
A komádnak aranyért átadott, —
Hogyha nekem hinni nem akarod:
Ime itt van a dozse szakála« —
S kendőjéből a szakált kirázza.

Márk királyfi, amint látja, hallja,
Ily szavakra nyilik meg az ajka:
»Most leányka, most hát ülj le nálam,
Holnap reggel lesz a számadásom.« —
Márk megfordult s ujra tovább aludt.
Amint virradt, a mint a nap felkelt,
Felkelt Márkó, gyorsan talpra állott,
Megforditva ölte fel kabátot,
A kezében nehéz buzogánnyal
Komájához, násznagyához megyen
S jó reggelt mond nekik ilyenképen:
»Adjon Isten! komám és násznagyom!
Mondjad násznagy, hogy arám hol vagyon?
Mondjad komám, hol van az én arám?«
Násznagy nem szól, hallgat, most hallgat ám, —
Szól a dozse s ilyen választ adott:
»Márk királyfi! drága komám uram,
Én nem tudtam, hát most oly világ van,
Hogy nem szabad egy kicsit tréfálni!«
Márkó neki feleletül adja:
»Nem tréfál az Velence dozséja,
Ki azt teszi, hogy szakálát veszi! —
Ugyan mondd meg, hova lett szakálád?«
Dozse szólni akar, nyilik ajka,
Márk királyfi szólni nem hagyja
Kardját rántja, a fejét levágja.
Zemljics István gyors futásnak indul, —
Márk királyfi őt is utoléri,
A kardjával olyat vágott rajta,
Hogy a teste hullott két darabba.
Visszamegyen Márk a sátorába,
Útra készül, lovát felnyergeli,
Elkísérik diszes vendégei,
Szerencsésen Prilipvárba érnek.

XIV.

Márk és Angyalka.

Tegnap ülte Márk a lakodalmát
És reggelre kis levelke jöve
Hogy a cárhoz menjen el sietve.
Márk anyjának halkan igyen szólott:
»Ó istenem! édes agg anyácska!
Tegnap volt a fiad lakodalma
És most el kell katonának mennem!
Ugyan anyám, kit kell megsértenem:
A nagy cárt-e vagy hű feleségem?«
Neki így szól anyja, Eufrozina:
»Márk királyfi! anyád édes fia,
Csak te készülj a cár seregébe,
Hogy maradhass az ő kegyelmébe!« —
Sárác lova utra készen álla,
Megnyergeli, övén a szablyája,
Felesége nyergét körülfonja,
Mint a selyem az ifju virágot,
S neki igyen mond istenhozzádot:
»Márk királyfi! uram, édes férjem!
Tegnap este jöttünk össze épen
S egymást nem is ismerjük egészen,
És most nyomban újra el kell válnunk!
Nem is tudom mi a ház szokása,
Mint tegyek, hogy anyád jónak lássa!«
Márkó halkán szól feleségéhez:
»Ó Angyalka! én hű feleségem,
Könnyen jársz te jó anyám kedvében,
Későn fekve és korán felkelve,
Puha ágycát vedd meg minden estve,
Ime így fogsz a kedvében járni.
Hozzál neki vizet a korsóban
Mosogasd meg lábát a nagy tálban,
Az ágyában szépen betakarjad

És eloltván a fényes gyertyákat,
Menj aludni szép puha ágyadba.
Reggel ismét ha megvirrad újra
Lángos tüzet, parázs tüzet gyujtva —
Könnyü leszen a kedvében járnod,
S úgy szeret majd, a mint engem szeret.«
Angyalka most azt kérdezi tőle:
»Márk királyfi! uram, édes férjem!
Meddig kell majd terád várni nékem?«
Márk suttogva így felele néki:
»Kilenc évig és négy hónapig várj,
S hogyha addig nem jövök a harcból,
Akkor többé én rád nem kell várnod,
Férjhez mehetsz, szabad választásod!«
Márkra hiven hallgat felesége,
És napának nagyon járt kedvébe,
Mindent úgy tett, a hogy Márkó mondta
S megszerette őt a férje anyja.
Márknak nincsen se hire, se hamva,
Kilencz éve már és négy hónapja.
Igy Angyalka újra eladó lett.
Bosszusan jár Márk Rigómezőjén:
A cár látja, sátra alá hívja,
Amint Márkó bejött a sátorba,
Hozzá István szerb cár ilyen szóla:
»Márk királyfi! édes kedves fiam,
Mért vagy oly bús, bosszús, mi bajod van?«
Tisztelettel Márk így felelt erre:
»Dicső szerb cár! népünk koronája!
Onnét van a szívem busulása,
Mert mult éjjel csodás álmot láttam:
Rózsa nyilott fehér udvaromban,
Ott virított álló kilenc évig, —
És a rózsát tőlem elragadták!«
Egyet gondol István szerbek cárja
S szól Márkónak, ki válaszát várja:
»Márk királyfi! édes, kedves fiam,

Végy magadhoz kincset, mennyi tetszik,
 És menj oda, hol rózsád virágzik, —
 És ha majdan levelet kapsz tőlem,
 Siess újra az én seregembe.«
 Összeszede Márk garast, aranyat
 És megindul fehér udvarának.
 Amint ére fehér udvarához,
 Hát az udvar tele nászvendéggel,
 Mert férjhez megy a kedves Angyalka.
 Udvar előtt ül az agg anyóka,
 Búsan ül ott, könnye csak úgy hullik;
 Márk üdvözli az isten nevével:
 »Adjon Isten! öreg jó anyóka!«
 A köszöntést búsan így fogadja:
 »Fogadj Isten! ismeretlen bajnok!«
 Márk a szavát ilyen megtoldotta:
 »Mondd meg kérlek, szabad itt koldúlnom?«
 Most kiszalad a kedves Angyalka,
 Hozott néki egy finom gyolcsüngöt,
 És átadja neki a gyolcsüngöt:
 »Nesze vándor, finom üngöt adok,
 Ünge volt ez az én jó uramnak,
 Márk királyfi első jó uramnak
 Ő azt kapta komaasszonyától, —
 Fogadd tőlem ezt a finom üngöt,
 Imádkozzál jó uram lelkéért,
 S imádkozzál szegény Angyalkáért!«
 Most kiszalad Helén, Márkó húga,
 Márk királyfi kalpagja kezében
 És átadja a vándor legénynek:
 »Nesze vándor, jó bátyám kalpagja,
 Ezt tenéked az ő huga adja:
 Imádkozzál jó bátyám lelkéért,
 És hugának jó egészségéért!«
 Ekkor így szól Márk az anyókának:
 »Jó anyóka! az Istenre kérlek,
 Engedd meg, hogy egy kissé betérjek,

A násznéptől alamizsnát kérjek!«
Neki anyja búsan így beszéle:
»Szabad! szabad! mért ne kéregetnél?!«
Márk belépett a fehér udvarba,
Mind a vendég szívesen fogadta,
Leültették közel a komához,
Angyalka meg a piros borból hoz,
Teletölti Márkónak poharát
És kínálja, hogy igya meg borát, —
Ámde Márkó ekkor ilyen szólott:
»Jó barátim! diszes nászvendégek!
Szabad nekem ajándékot adnom
És csak aztán borotokból innom?«
Neki azok így válaszolának:
»Szabad! szabad! hogy ne volna szabad!«
Most kivevé karikagyűrűjét,
Odaadja a szép Angyalkának, —
S hozzálátott bora ivásának.
Amint nézi Angyalka a gyűrűt,
Megismeri az arany jegygyűrűt,
A jobb kezén ott van annak párja, —
A nagy öröm át meg által járja
És kiszalad napaasszonyához
És így szólott az ő jó napához:
»Jaj Istenem! drága napamasszony!
Ez a vándor Márkó az én férjem!
Látod, itt van az én aranygyűrűm,
Melyet elvitt, mikor a cárhoz ment!«
Neki így szól az öreg anyóka:
»Ne bolondozz! a mit mondasz móka!
Már hogy volna Márkó máma itten,
Mikor im már több mint kilenc éve
Hogy ő elment a cár seregébe!« —
Angyalka most búsan visszaméne,
Bort töltöget, issza a násznépe.
Mikor Márkó a borral betellett,
A násznéphez intéz ily kérelmet:

»Jó barátim! diszes nászvendégek!
 Engedjétek meg, hogy énekeljek!«
 Neki azok ily választ adának:
 »Szabad! szabad! énekelj ha tetszik.«
 Ekkor Márkó ily énekre gyujtott:
 »Fecskemadár egy szép fészket rakott,
 Kilenc évig, négy hónapig rakta,
 Azért rakta, hogy a fészket lakja.
 Amint kész volt a szép fecskefészek,
 Letelepszik, hogy a fészket lakja, —
 Hát odaszáll egy fekete sólyom
 És nem hagyta, hogy a fészket lakja.
 Jó barátim! diszes nászvendégek!
 Én Márk vagyok, nem haltam meg, élek!
 A fecskének én vagyok a párja
 S másé legyen párom, — az nem járja!« —
 A vendégek hallván e beszédet
 A lagzinak gyorsan vetnek véget;
 Kezet fogva csókot adnak-vesznek,
 Kérdezgetik, hogy van egészségek, —
 Szép szerivel mind elbucsuzának
 S ki-ki indult saját udvarának.

XV.

Márk fogadása.

Márkó tegnap jött házába vissza
 És ma három levél jött kezéhez.
 Márk királyfi nézi mi van benne
 Elolvassa s elboritják könnyek.
 Ekkor hozzálép elaggott anyja:
 »Milyen várból jöttek a levelek?« —
 »A levelek nem várakból jöttek,
 Hanem három barátomtól jöttek;
 Egyik levél tőlem azt kívánja,
 Hogy siessek fehér Szibinyvárba,

Két fia van a Szibinyi Jánknak
És ő engem hiv keresztapának;
Másik levél tőlem azt kívánja,
Hogy siessek fehér Buda várba
S a királynak én legyek a násza;
A harmadik tőlem azt kívánja,
Hogy siessek szerb cár táborába, —
A háboru öt éven át tart majd,
Láttál anyám e világon ily bajt!
Tegnap jöttem, máma el kell mennem,
Feleségem meg sem ölelhettem:
Mondd meg anyám, édes anyám mondd meg,
Adj tanácsot kérlek és taníts meg
Hogy mit tegyek, hogy én mihez fogjak,
Hogy mielőbb tűzhelyemhez érjek?«
Ekkor így szól az öreg jó anya:
»Édes fiam neked azt tanácslom,
Menj először fehér Szibinyvárba,
Menj Jánkóhoz a keresztelőre,
Ő barátod, két fia is az lesz,
De ne időzz, időd ne vesztegeds,
Onnan siess Budára egyenest,
Légy a király esküvőkomája,
Onnét siess a váradba vissza,
Nézd meg itten hogyan van Angyalka,
Innét siess cárod táborába:
Ottan lesz majd sok szófia beszéd
Ha nászadnak veszik hírét-neszét.«
Márk megértve a mit anyja mondott
Jó lovának hátára felugrott
És elindult fehér Szibinyvárba,
A hol őt a keresztelő várta:
Két fiúnak volt a keresztapja,
Mert hát ő a Jánkó jó barátja.
Nem időzött itten, csak egy napig
Innen indul, meg sem áll Budáig,
A hol ő volt a királynak násza,

Nem időzött itten, csak egy napig
Innen indul meg sem áll hazáig,
Hogy nejének jó tanácsot adjon
Mert a török álnok, csalfa nagyon.
Innen elmegy a cár táborába.

Öt évig ott hiven hadakozott,
Mikor elmúlt az ötödik fele
Fogadkoznak janicsárok vele,
Fogadkoznak Kraljevics Márkóval.
Nazdraija török azt fogadja,
Hogy elmegyen Márk fehér várába
S elcsábitja kedves feleségét
És elhozza arany jegygyűrűjét
És levágja a bal hajtekercsét.
Nazdraija török így beszéle
És azután egyezkedik véle:

»Ha én mint hős mind ezt meg nem teszem
Tied legyen az én harci ménem,
Ha azonban én őtet rászedtem,
Ha elhozom arany jegygyűrűjét,
Ha levágom a bal hajtekercsét
Akkor enyém Sárác a te lovad.«

Márk királyfi ilyen választ adott:

»Jól van, jól van, a fogadást tartom, —
Ne fogadjunk ilyen hitványságban
A fogadás a fejünkben álljon.«

Nazdraija ekkor így beszéle:

»Add hát reám a te ruházatod,
Add még hozzá damaszkusi kardod,
Add még hozzá tollas buzogányod,
A lovadat is elkérem tőled,
Azon megyek fehér udvarodba,
S elcsábitom kedves feleséged
És elhozom arany jegygyűrűjét
És fejről a bal hajtekercsét.«

Márk királyfi erre neki adta
Mind a mit kért, egész öltözkékét,

Damaszkusi jól kovácsolt kardját
És hattollu könnyü buzogányát,
Tetejébe Sárác harci ménét —
És az elment a sik mezősegen.
Angyalka már messziről meglátta
És kiálta Mihály szolgájának:
»Mihály szolgám, Istenemre mondom
Ime ott jó az én kedves Márkom,
Mint Márkómnak olyan a járása,
Mint Márkómé olyan a szablyája,
Mint Márkómé olyan buzogánya.
Megismerem uram Sárác lovát, —
De az arca a Nazdraijáé,
Nazdraija, vesszen el a magja!«
Mihály szolga ilyen választ ada:
»Kraljevicsné, Istenemre mondom
Ha Márkó az, a ki jön az úton,
Lovát köti a szokott helyére,
Az asztalhoz széket rakok sorban,
Az asztalra kupát rakok sorban;
Ha Márkó az, a ki jön az úton
Akkor ráül megszokott székére,
Borát issza szokott kupájában,
Abból melyen arany folyondár van.« —
Jön a török a ház udvarába,
Beleesett az első hibába,
Lovát köté nem Márknak helyére,
Amint pedig a terembe ére,
Leült ottan, de nem Márk helyére,
Bort is ivott, — nem Márk kupájából, —
És így szólott ékes Angyalkának:
»Ó Angyalkám! én hű feleségem!
Nem láttuk mi egymást régesrégén,
Jöszte velem, adj egy csókot nékem,
Nem láttuk mi egymást régesrégén,
Már öt éve lehet annak épen,
Hogy nem ültél te az én ölemben!«

Neki így szólt a kedves Angyalka:
»Márk királyfi! drága uram, lelkem!
Hova gondolsz! ehhez nincsen kedvem!
Most csak dél van, ráérünk még erre!«
Jó Angyalka a fortélyt megsejti,
És jó magát szobájába rejti
És így szóla leghűbb cselédjének:
»Hű cselédem! édes rableányom!
Nem leszesz te többé rableányom!
Máma leszünk mi édes testvérek,
Ha megteszed a mire én kérlek:
Vedd magadra az én öltözékem,
Menj be hozzá, már részeg egészen, —
Én nem megyek, mert én csalást sejtek!«
A rableány neki szótfogadott
És bemene a háló terembe.
Későn éjjel, úgy vagy éjfél tájban,
A teremben nagy kiáltozás van,
A rableány sikít mint a kigyó, —
Nincs a kezén az aranygyűrűje,
Nincs a fején a bal hajtekercse!
Most Angyalka elősiet nyomban,
És keresi Mihály szolga hol van:
»Mihály szolgám, hűséges cselédem,
Arab kancám nyergeljed meg nékem,
Egy harczy mént nyergelj meg magadnak
És induljunk a cári tábornak,
Mert a török Márkómat elveszti,
Gyűrű és haj könnyen megtéveszti!«
Mihály szolga hallja e beszédet,
Nem veszt időt, gyorsan siet, siet.
Arab kancán már a nyereg rajta,
Harci ménen már a nyereg rajta
És sietnek a cári táborba.
Megsegíté Isten és szerencse,
Oda vitte, hol van ki segítse:
Lova vitte Szibinyáni Jánkhöz,

És Angyalka így szól násznagyához:
»Mondd meg kérlek, áldjon meg az Isten!
Jánkó vajda mondd meg kérlek szépen,
Márk királyfi sátora hol van,
Hozzá megyek, utam sürgős nagyon!«
A kérdésre így szól Jánkó vajda,
S Márk nejének válaszul ezt adja:
»Ó Angyalka! Márknak hites társa!
Férjed sátrát könnyen megismerni,
A cár sátra zöld selyemből van,
A Márk sátra meg pirosból van.
Adja Isten, hogy élve találjad,
Törökökkel van ő nagy vitában,
Fejét veszik, ravasz fejét veszi,
Bánatára anyjának elveszti!«
Amint hallja ezt a jó Angyalka,
Félig hallja, sietős az útja,
Siet, siet a cár táborán át,
Már megjárta félig cár táborát.
Látja Márkót, viszik a mezőre,
Kendő kötve mind a két szemére,
A két keze hátára van kötve,
A nyakán meg három öles lánc van;
Két hóhér áll szorosán mellette
Hogy a szegény ifju fejét vegye.
Jó Angyalka a mint ezt meglátja
Szürke lovát ily szóval biztatja:
»Kanca lovam kérlek nyerits egyet,
Hogy meghallja Márk nyerítésedet,
Hallja Márkó, avagy Sárác lova,
A ki van török kézben fogva.«
Kanca nyerit, Sárác nyerit vissza,
Ugy hogy egész török tábor hallja.
Márk királyfi amint ezt meghallja,
Hangosan így szólott Márkó vajda:
»Álljatok meg basák és vezérek,
Ti hóhérok, még egy percet kérek,

Ifju fejem még le ne vágjátok.
Én nyeritést hallok a táborban,
Ugy gondolom hogy a nyerítő ló
Méneseimből, istálómból való.«
A szavát még be sem is végezte
Előtte áll a szép arab szürke,
És a szürkén Angyalka a neje,
Márk királyfi így beszéle vele:
»Jó Angyalkám! az Istenre kérlek
A fejedről csúcsos kucsmád vedd le,
Hogy meglássam a két hajtekercesed.«
Ez leveszi a csúcsos kucsmáját,
Két tekercsben leereszti haját,
A fekete földig az leére
Két madár az, két éj holló féle.
Márk királyfi a mint ezt meglátta,
A kérelmét ilyen megtoldotta:
»Kérlek huzd le keztyüdet kezedről,
Hogy meglássam mi van a kezeden.«
Amint hallja Angyalka, kedvese,
Sietett hogy a keztyüt levesse, —
Az ujján van az arany gyűrűje.
Márk királyfi a midőn ezt látja,
Büszke hangon hangosan kiáltja
És urának, a cárnak, ezt mondja:
»Igaz-e az, uram és császárom,
Hogy e gyűrűt én te tőled kaptam,
Mikor neked Koszturt elfoglaltam,
És a földet mind mely körülte van?«
Török császár meghallgatja Márkot
S kérdésére ilyen választ adott:
»Márk királyfi! a hitemre mondom,
Ez a gyűrű az én ajándékom!«
Márk királyfi amint megértette
Hogy tanuúl a cárt is megnyerte,
Szétszakítja kezén a kötelet,
Szétmorzsolja három öles láncát,

Sárác lován gyorsan rajta termett,
 Oldalára éles kardot kötött,
 Kezdi vágni körben a törököt.
 A cárnak is két fiát levágta.
 Most belépett a cár sátorába,
 Beszoritja a falnak sarkába.
 A császár úr neki ilyen szóla:
 »Mit csinálsz te, bolondos Márkója!
 Minek hajszolsz engem sátoromban?«
 Márk királyfi ilyen választ adott,
 Büszke, dörgő hangon ilyen szólott:
 »Azért üzlek, uram és császárom,
 Azért hajtlak, mert fejed levágom!«
 Amint hallja cár ur e beszédet
 Márkó hősnek imigyen hízelt:
 »Márk királyfi, hagyj te békét nekem,
 Én ellened soha sem vétettem,
 Törökkel mért fogadtál bolondul!
 Márk királyfi! az Istenre kérlek!
 Menj el innét fehér udvarodba,
 Nézz házadba, nézz az istálódba,
 Nem esett-e, nincs-e kár azokba'?
 Én elmegyek sztambuli váramba
 Siratni, mi kárt tettél hadamba!«

XVI.

Márk szent György napi vadászata.

Márk királyfi vadászatra indult
 Szent György napján hajnalhasadtával,
 Szent György napján ujhold vasárnapján;
 Sem nem mosdott, sem nem imádkozott
 Ugy elindult s felköt éles kardot.
 A nyomában sok vizsla, sok agár,
 Karján ül több szürke sólyom madár.
 Amint ére a fekete hegyre,

Hegyaljába küldé agár-falkát,
A hegyre fel küldé vizsla-falkát,
A hegy fölé küldé sólyom-falkát.
Agár csahol, vizsla ugat szerte,
Sólyom szava a hegyet felverte.
Márk királyfi a neszt amint hallja,
A kezében súlyos buzogánya,
Sárác lován fordul jobbra-balra,
Azt gondolja, bús lesz anyja érte,
Hogy a falkát fakó farkas érte.
De nem farkas érte a nagy falkát,
Szárnyas kigyó az, a mit ottan lát,
Hat a szárnya és négy feje vagyon.
Lova alá száll és Márk a lovon!
Kapaszkodik Márknak a térdére,
Szorongatja térdét, foly a vére;
Hogy elűzze magáról a kigyót
Márk az éles kardhoz odakapott, —
De a kigyó a karjára kapott
És a nyaka köré tekerődött,
Két fekete szeme közé nézett, —
Nehéz kigyó! ó nehéz ígézet!
Márkó futott fehér udvarába
Édes atyja, Vukasin házába.
Márk királyfi ottan így szólt:
»Édes apám! Vukasin királyom!
Nézd meg fiad! — mi van a nyakamon!
Milyen leve a vadász zsákmánya,
Szent György napi vadászata bánja!
Szent György napján, ujhöld vasárnapján
Sem nem mosdott, sem nem imádkozott
Mikor elment s éles kardot rántott!«
Király siet, az ajtót kinyitja —
De a nyakán a kigyót meglátván,
Visszaszalad a fehér toronyba
Nem nézheti, oly nagy szivfájdalma,
Hogy így látja fiát Márk királyfit.

Márkó így szól elaggott anyjához:
»Édes anyám! kedves agg anyácskám!
Nyisd fel fehér tornyodnak ajtóját,
Nyisd a termet, házadnak hajlékát,
Nyisd fel a zöld udvarkert ajtóját!«
Anyja siet, az ajtót kitárja,
De a nyakán a kigyót meglátván
A toronynak ajtóját becsapja,
Nem nézheti, annyira fájlalja,
Hogy így látja fiát, Márk királyfit. —
Márkó mostan édes hugát hívja:
»Édes hugom! kedves Helen hugom!
Nyisd fel kérlek a torony ajtóját,
Nyisd a termet, hajlékod ajtóját,
Avagy nyisd fel a zöld kert ajtóját,
Hogy meglássad a vadász-zsákmányom,
Szent György napján milyen a zsákmányom!
Szent György napján, ujjhold vasárnapján
Nem mosdottam, nem is imádkoztam
Mikor mentem és kardot rántottam!«
Huga siet, az ajtót kitárja,
De a nyakán a kigyót meglátván
A toronynak ajtóját becsapja
Nem nézheti, annyira fájlalja,
Hogy így látja bátyját, Márk királyfit.
Márk királyfi a midőn azt látja,
Hogy vérében már nincs egy barátja,
A ki neki ajtóját kitárja,
Elborítja könnyözönnek árja
S hívni kezdi hites feleségét:
»Ó Angyalka! én hű feleségem!
Két fiamat hozd ki, kérlek, nékem,
Hogy mégegyszer lássam ez életben!«
Amint hallja férjét hű Angyalka
Két kis fiát két karjára fogja
És a szárnyas kigyót kéri szépen:
»Drága kigyó! istenben testvérem,

Légy testvérem ujhold vasárnapján,
 Ereszd kérlek, bocsásd el a férjem,
 Két gyermekem készit hogy tőled kérjem!«
 Most a kigyó a zöld füre szálla:
 És a füből így szólott hozzája.
 »Ó Angyalka, Márk hű felesége!
 Nem vagyok én igaz szárnyas kigyó,
 Hanem vagyok ujhold vasárnapja.
 Arra kérlek intsd meg hősi férjed,
 Hogy ne menjen ünnepen vadászni,
 Csak ha mosdott és ha imádkozott.
 Ha te látnád milyen a seb rajtam,
 Melyet azzal ejte Márkó rajtam,
 Hogy vasárnap hajnalban vadászott!«
 Most a kigyó arcát megmutatta,
 Fehér arcán ott van a seb rajta:
 »Ezt a sebet ő ejtette rajtam,
 Hogy vadászott vasárnap hajnalban,
 Sem nem mosdott, sem nem imádkozott,
 S úgy vadászott kötve éles kardot:
 Ez arcomat összemarcangolta
 S ha te engem úgy nem kértél volna,
 Akkor Márkót én megöltem volna!«
 A zöld füben eltűnt a nagy kigyó, —
 Nem is kigyó, ujhold vasárnapja. —
 Márk királyfi mindeddig a napig
 Házi szentül Szent Miklóst tartotta;
 Márk vitéznek ezen naptól fogva
 Nem Szent Miklós volt házvédő szentje,
 Hanem Szent György volt a védő szentje.

XVII.

Márk megismeri apja kardját.

Török lányka felkelt kora reggel,
 Hajnal előtt, napfelkelte előtt,
 És elmene vásznat fehéríteni.

Napkeltéig a viz tisztán folyik,
Napkeletkor a viz zavaros lett,
Zavaros lett, egész vérvörös lett,
Ló és kalpag sűrűn uszik rajta,
Délben usznak sebzett hősök rajta.
Egy vitézt hoz a viz sebes árja
Viszi merre Maricának árja, —
A leányka a parton bevárja.
A hős látja a leányt a parton,
S így szól hozzá kérő, esdő hangon:
»Szép leányka! az istenre kérlek!
Dobj felém egy darab vásznat, kérlek,
Huzz ki engem Marica vizéből,
Mégfizetlek, adós nem maradok!«
A leányka az isten nevében,
Vásznat vetett, hozzá esett épen,
És kihuzta a folyó partjára.
Tizenhét seb van a hősnek testén,
Csodálkozik fényes öltözékén,
Diszes kard van oldalára kötve,
Hármas a kard arany markolatja
Drágakövét csak úgy ragyogtatja,
Drága a kard, felér három várral.
Szól a vitéz a török leánynak:
»Török lányka! édes, kedves hugom,
Kid van neked fehér udvarodon?«
Török lányka neki így beszéle:
»Agg anyám van, és aki van véle,
Az a bátyám, neve Musztaf-aga.«
A jó vitéz, a súlyosan sebzett:
»Török lányka! édes, kedves hugom!
Menj bátyádhoz, én neki azt mondom,
Jöjön értem, vigyen a házába,
Van kincs nálam három övszijába,
Mindegyikben háromszáz arany van.
Az egyik szij, lány, a tied leszen,
A másik szij a bátyádé leszen,

Harmadikát megtartom magamnak,
Mert a sebre ingyen írt nem adnak.
Adja isten, hogy én meggyógyuljak,
Akkor téged én jó módban hagylak,
Bátyádat is, a jó Musztaf-agát.«
Megy a lányka házuk udvarának
S így beszéle Musztafa agának:
»Én fivérem! jó Musztafa agám!
A viz hozott egy sebzett hőst hozzám,
Maricának hideg viz árjában,
Van kincs nála, három övszijában,
Mindegyikben háromszáz arany van;
Az egyik szij majd az enyém leszén,
A másik szij majd a tied leszén,
Harmadikat megtartja magának
Mig sebei mind begyógyulának.
Kisértetbe ne jőj; isten mentsen!
A sebzett hőst ne bántsod, isten mentsen!
Hozd a házba ide egyenesen!«
Megy a török Marica vizéhez
S a mint elért a sebzett vitézhez,
Kardját nézi, nézegeti, veszi, —
És a szegény hősnek fejét veszi!
Diszruháját testéről lehuzza
És visszamegy fehér udvarába.
Elébe ment huga az agának,
Amint látja, mit mivelt a bátyja
Fivérére ingyen reátámad:
»Ó fivérem! verjen meg az isten!
Azért a mit tettél a szegényen!
Szerencsétlen! mi vitt e gaztettre?
Tán a diszkard, az vitt téged erre?
Adja Isten, hogy fejed levágja!«
Amint mondta, elfut a toronyba.
Kis időre ezen eset után
Egy fermán jön, küldé török szultán;
Musztaf-agát hívja a táborba.

Elmegy Musztaf a török táborba,
Felövezte az aranydiszkardot,
És a mikor a táborba jutott,
Kardját nézi az apraja-nagyja,
De kihuzni az magát nem hagyja.
Amint Márkó a kardot meglátta,
Hát keresztény annak felirása;
Egyik betű Novák kovács jegye,
Másik betű Vukasinnak jegye,
A harmadik Kraljevics Márkóé;
Márkó kérdi, hogy ez a kard kié?
»Török ifju! verjen meg az isten!
Honnan vetted ezt a kardot itten?
Talán vetted és kincsen szerezted?
Vagy a harczban hősileg szerezted?
Vagy apádról szállott az tereád?
Hozományban hozta-e az arád?
Mondd meg nekem hozzád hogyan jutott?«
Török ifju ilyen választ adott:
»Istenemre! Gyaur Márkó vajda
Ha már kérded, igazán megmondom« —
És elmondta mind a hogyan történt.
Márk királyfi ekkor ilyen szólott:
»Ó jaj török! verjen meg az isten!
Segítettél vón' a sebesülten,
Én ma neked agaságot adnék,
Császáruktól számodra kikérnék!«
Musztaf aga válaszul ezt mondja:
»Mit beszélsz te, Márk, gyaur bolondja!
Ha te tudnál agaságot adni,
Először is magadnak szereznél, —
Hol a kardom? hamar ide vele!«
Sujt a karddal a prilipi Márkó
És levágja Musztaf-aga fejét. —
Bejelentik cárnak az esetet,
És elmondják, mi és hogyan esett.
Szolgák jönnek, a cár hívja Márkót.

Márkót hívják, Márkó nem szól vissza,
 Hanem csak ül s a piros bort issza.
 A hívással a mikor betellett,
 Megfordítva felölti a mentét,
 Kézbe veszi nehéz buzogányát
 És így elment a czár sátorába.
 Márk dühös volt, forrt benne a méreg,
 Csizmástul ül a finom szőnyegre,
 És dühösen ránéz a szultánra,
 Véres könnye hullott az arcára.
 A mint a cár Márkót így meglátta,
 Hogy előtte van a buzogánya —
 A cár hátrál, Márkó a nyomában, —
 És mikor már egész a falnál van —
 A kezével a zsebébe markol,
 Száz aranyat vet ki a zsebéből,
 Kraljevicsnak azt mind oda adta:
 »Nesze, fogjad, végy, igyál bort rajta!
 Ugyan mért is hogy így felbőszítnek!« —
 »Ne kérdezd azt, apám uram, cárom!
 Megismertem szegény apám kardját,
 Még ha isten is adná kezedbe,
 Akkor sem vón' kisebb a haragom!«
 Aztán felkelt s elment sátorába.

XVIII.

Márk az irgalmas.

Lovon mennek ketten jó barátok
 Márk királyfi és hős Kosztadin bég.
 Márknak így szól a jó Kosztadin bég:
 »Márk királyfi! kedves jó barátom,
 Ha te őszkor engem látogatnál,
 Ősz idején, szent Demeter napján,
 Amikor van az én nevemnapja,
 Akkor látnád, hogyan fogadnálak!

Akkor látnál uri vendégséget!
Akkor látnál uri nagy bőséget!«
Márkó erre ezt a választ adja:
»Ne dicsekedj! bég a vendégséggel!
András öcsém a mikor kerestem
Uri házad felé utam vettem,
Ősz idején, szent Demeter napján,
Ősz idején, a te neved napján,
Akkor láttam milyen vendégséged, —
Láttam három embertelenséget!«
Kosztadin bég erre így szólt:
»Márk királyfi! kedves jó barátom!
Ugyan milyen embertelenséget?«
Márk királyfi ezt a választ adja:
»Pajtás! első embertelenséged,
Hogy két koldús látogata téged,
És te nemhogy fehér kenyért adnál,
És te nem hogy jó piros bort adnál! —
Rárivaltál így a szegényekre:
El innen ti világ söpredéke!
Urak előtt borom ne rontsátok! —
És én, bégem, őket megsajnáltam,
A két koldust nagyon megsajnáltam,
A két szegényt megfogtam kezénél,
Elvezettem a nagy vásártérre,
Megettettem fehér jó kenyérrel,
Megitattam őket piros borral,
Rászabattam tiszta skarlát ruhát
Zöld selymeset, tiszta skarlát ruhát
És elküldtem őket udvarodba
És én aztán a sarokról lestem,
Hogy te őket most hogy fogadod majd.
Amint jönnek, te közölök egyet
Balkarodra fűzöd, vezetgeted,
A másikat jobb karodra fűzöd
S viszed őket házad asztalához:
Tessék enni, inni, uri sarjak! —

Pajtás! másik embertelenséged:
Láttam én ott öreg ur vendéget
Vagyonukból a kik rég kiestek,
Kopott skárlát födi öreg testek
Ezeket te asztalvégre teszed.
Az ujdonsült urak és vendégek
A kik nem rég jöttek uri módba,
A kiken uj skarlát ruha ragyog,
Azokat te asztalfőhöz teszed,
Hordasz nekik bort, pálinkát bőven,
És százféle uri ételt bőven. —
A harmadik embertelenséged:
Neked vagyon atyád, édes anyád
És egyik sem ül az asztalodnál
Hogy ők igyák az első pohár bort.«

XIX.

Márk és Koszturai Mina.

Anyjával ül Márk a vacsoránál,
Az asztalon kenyér s piros bor áll.
Három levél érkezett Márkónak,
Az egyik jött fehér Sztambul várból,
Sztambul várból, Bajazet szultántól;
A másik jött ős Buda várából
Buda várnak dicső királyától;
A harmadik jött Szibiny várából
Szibinyáni Jánkó hős vajdától.
A mely jöve Sztambul városából
Abban őt a czár a hadba hívja,
Arabország kegyetlen tájára.
A mely jöve ős Buda várából
Abban őt a király nászra hívja,
Nászra hívja, násznagyának hívja.
Saját nászán násznagyának hívja.
A mely levél Szibiny várból jöve

Abban kérik őt keresztapának,
Keresztelőn, Jánkó két fiának.
Márkó kérdi elaggott anyjától:
»Adj tanácsot, drága agg anyácskám
Először is hova kelljen mennem,
Cár hadába kell-e előbb mennem,
Királynászra kell-e előbb mennem,
És a nászon násznagyuknak lennem,
Avagy menjek Szibinyáni Jánkhoz,
Két fiához keresztapaságba?»

Anyja így szól Kraljevics Márkónak:

»Márk királyfi, édes, kedves fiam,
Mulatságból szokás nászba menni,
Törvénszava keresztapa lenni,
Háboruba muszájból kell menni —
Igy hát fiam menj cár táborába,
Ha így teszesz, isten megbocsátja
S a török is hűségedet látja.»

Amint Márkó anyját megértette,
Utra készül a czár táborába
Vele megyen Goluban szolgája.

Bucsuzáskor anyját így intette:

»Hallgas reám, drága agg anyácskám,
A várkaput korán bezárjátok,
Reggel pedig későn megnyissátok,
Mert én anyám nagy vitában élek
Koszturának átkozott urával,
S attól tartok, drága agg anyácska,
Hogy ő fehér váram kirabolja.»

Márkó elmegy a cár táborába,
Vele megyen Goluban szolgája.
A harmadik pihenőre érnek,
Márkó leült, hogy megvacsoráljon
Goluban meg a piros bort tölti.
Márk királyfi kap a kupa boron,
Borát issza, elfogja az álom,
A kezéből a kupa kihullott,

Hull a kupa és a bor kiomlott.
A szolga most költögetni kezdi:
»Márk királyfi! Márk királyfi! uram!
Mi eddig is harcba mentünk gyakran,
Eddig soha így el nem aludtál,
Kupát soha így el nem hullattál!«
Márk a nehéz álomból felébred
S szolgájához intéz ily beszédet:
»Golubánom! hűséges cselédem
Hajh be furcsa álmom volt most nékem!
Csodás álom szokatlan időben!
Azt álmodtam, hogy felhőcskét láttam
Mely felszálla Kosztur fehér várból
És gomolygott Prilip vára felé,
A felhőben Mina, Kosztur ura,
Kirabolja az én fehér váram,
Kirabolja és lángba borítja,
Agg anyámat lova legázolja
Feleségem szegényt elrabolja,
A lovamat mind elviszi onnan
És elviszi mind a mi kincsem van.«
Neki így szól a hűséges szolga:
»Márk királyfi! az álom, csak álom,
A jó hősnek jót jelent az álom,
Álom, álom, jó az isten, jót ad!«
Amint érnek Carigrád várába,
Onnét a cár nagy hadat indított
Arabország kegyetlen tájára.
Mind átkelnek a barna tengeren,
Elfoglalják a várakat sorban,
Negyvennégyet barna tenger parton;
Amint érnek Kara-Okánához.
Ostromolják három álló évig,
Ostromolják, el nem foglalhatják.
Márk levágott arab vitézeket,
Cárnak viszi levágott fejeket,
Márk ezért sok ajándékot kapott.

A törökök ezért haragusznak
És így szólnak a fényes szultánnak:
»Dicső urunk! Bajazet szultánunk!
Bizony nem hős a mi vitéz Márkunk,
Mert a holtak fejét ő levágja
S jutalomért ide eléd hozza.«
Márk királyfi amint ezt meghallja,
A szultánnak kérve előadja:
»Dicső szultán! nekem apám uram!
Nekem holnap házi ünnepem van,
Holnap szent György névünnepe vagyon,
Cári uram kérlek szépen, nagyon,
Hogy elbocsáss, ünnepemet üljem,
Ugy megüljem, hogy mondja törvényem;
Engedd velem Ali jó barátom
Pohár mellett őt szívesen látom!«
A cár neki engedélyét adja
Márk királyfit szépen elbocsátja,
Hogy megülje védőszentje napját
És elvigye Ali jó barátját.
Márkó mostan zöld erdőbe megyen,
Fehér sátrort felüte a hegyen
A seregtől hogy jó messze legyen.
Sátrában ül, piros borát issza
A bort vele Ali versenyt issza.
Reggel korán a mint megvirradott
Arab strázsa észrevette legott,
Hogy Márkó nincs a cár táborában
Strázsa erre kiált egyfolytában:
»Bősz arabja most intézz rohamot,
Az a szörnyü vitéz mostan nincs ott,
Aki tarka lovon ülni szokott!«
Bősz arabja rohamot intézett
S harmincezer török ott elvérzett.
A cár Márknak levélben azt írja:
»Fiam Márkó, siess, jöszte legott
Harmincezer törököm elhullott!«

Márk a cárnak küldi izenetét:
»Jövök, megyek, megindulok innét,
De még eddig nem ittam eleget,
S nem ültem meg a hogy kell ünnepet.«
Másnap reggel amint megvirradott
Arab strázsa ismét így kiáltott:
»Bősz arabja, most intézz rohamot,
Az a szörnyü vitéz mostan nincs ott,
A ki tarka lovon ülni szokott!«
A bősz arab intéz új rohamot,
Hatvanezer török ott elhullott.
A cár Márknak ismét ír levelet:
»Siess fiam Márkó, jöszte legott
Hatvanezer törököm elhullott!«
Márk a cárnak küldi üzenetét,
»Várj egy kissé, jövök, megyek innét
De még eddig nem ittam eleget,
Baráttal nem ültem ünnepet.«
Harmadik nap amint megvirradott:
Arab strázsa ismét így kiáltott:
»Bősz arabja! most intézz rohamot,
Az a szörnyü vitéz mostan nincs ott,
A ki tarka lovon ülni szokott!«
A bősz arab új rohamot intéz,
Most százezer török hős ott elvész;
Ekkor a cár Márkónak ezt írta:
»Márkó fiam! jöszte, siess gyorsan,
Az istenre kérlek siess mostan,
Hiszen már a sátram is oda van!«
No már erre Márk felül lovára
És elszáguld a cár táborába.
Amint reggel felkelt a fehér nap
És a két had bőszülten hajba kap,
Észreveszi Márkot arab strázsa
És így hangzik ijedt kiáltása:
»Bősz arabja! vissza, vissza mostan,
Mert a szörnyü vitéz ismét itt van,

Ott lovagol babos, tarka lovon!«
Márkó rájuk rohamot intézett
S háromfelé üzé a sereget,
Egyik hadat kardjával levágta,
Másik hadat lóval legázolta,
Harmadikat a cár elé hajtja.
Szegény Márkó, de sok a seb rajta!
Tizenhét seb, súlyos, esett rajta,
Tizenhét seb arab kéztől rajta!
Márk a cárnak tárt karjába hullott,
A cár kérdi résztvevően legott:
»Márk királyfi! édes, kedves öcsém!
Halálos-e a sok seb testeden?
Mondsa fiam, van-e reménységed
Hogy visszanyerd újra egészséged?
Keressek-e orvost, orvosságot?«
Márk királyfi ilyen választ adott:
»Apám uram! cárom, jó szultánom!
A sebeim nem, nem halálosak,
Én azt hiszem, hogy még kiheverem.«
Most a császár a zsebébe markol,
Átad neki vagy ezer aranyat,
Hogy a sebjét gyógyitgassa rajta
És utána két hü szolgát hajtja,
Nézzék, hogy ne haljon meg a vajda.
Ámde Márkó nem néz orvos után,
Hanem jár a kocsmá után kocsmán,
Hol van jobb bor, sorba azt kutatván.
Mikor Márkó a borral jóllakott,
Nehéz sebje mind meggyógyult legott.
Ámde mostan kis levelkét kapott,
Hogy a házát, várát kirabolták,
Kirabolták, lángba borították
Édes anyját lovak megtiporták,
Hogy hú nejét fogságba hurcolták! —
Márk királyfi elment a szultánhoz,
Török cárhoz, jóakarójához:

»Szultán uram! apám uram, cárom!
Kirabolták fehér házam, várom,
Feleségem fogságba hurcolták,
Agg anyámat lovak megtiporták,
Kincstárombol kincsemet elhordták!
Igy bánt velem Mina Koszturából.«
Vigasztalja őt a török szultán
»Ha a házad, várad leégették,
Építék én annál szebbet neked,
Mint az enyém, olyan épületet;
Ha a kincsed elhordták, az sem baj,
Akkor te lész adószedők feje,
Akkor sokkal többet gyűjthetsz benne:
Ha elvitték hű feleségedet,
Én még szebbet ajánlok fel neked!«
Erre Márkó ilyen választ adott:
»Ó köszönöm, apám uram, cárom!
Ha te kezded építeni várom,
A szegénység így átkozna engem:
Nézd csak Márkó milyen kétkulacsos!
Régi háza a porig leégett, —
Az új háza lakatlan pusztuljon; —
Ha én lennék adószedők feje,
Én az adót másképp nem szedhetném,
Ha a szegényt ki nem vetköztetném,
És a szegény így átkozna engem:
Nézd csak Márkót, milyen fattyufajta!
Régi kincse elrabolva vagyon, —
Az új kincse gazdátlan maradjon;
Ne házasíts más asszonynyal engem,
Mikor él még az én feleségem!
De janicsárt háromszázat kérek,
Görbe sarlót kovácsoltass nékik,
Könnyű ásót, ásót adass nékik,
Koszturvárba én velök elmegyek,
Feleségem kimenteni megyek.«
Cár janicsárt háromszázat adott,

A kezökbe könnyü ásót adott,
Görbe sarlót nekik kovácsoltat.
Márkó így szólt a janicsárokhoz:
»Janicsárom! háromszáz barátom!
Koszturának menjetek az úton,
Ha elértetek Kosztur városához,
Érkezésetek ott örömet okoz:
Hála isten, jön itt munkás számos,
Olcso lesz majd a szőlő napszámos! —
A munkába társim ne álljatok,
Kosztur vára alján rám várjatok.
Igyatok ott tiszta pálinkát, bort,
Addig, míg én Kosztur alá érek.«
Janicsárok mennek háromszázan
Márk elmegyén a dicső szent hegyre,
Megáldozik, imádkozik egyre,
Sokat vétett, soknak vérét vette.
Felöltözött szerzetes ruhába
És szakálát hosszan megereszti,
Barát sapkát teszen a fejére,
És felugrik jó Sárác lovára
És elsiet merre Kosztur vára.
A mint ére Koszturba Minához
Hát az ott ül a piros bort issza,
Márkó neje töltögeti néki.
Kosztur ura, Mina, tőle kérdi:
»A ki lelked! fekete barátja!
Hogy jutottál a tarka lovadhoz?«
Márk királyfi erre így szólott:
»Lelkem rajta! Mina uram, vajda!
Én ott voltam a cár táborában,
Bósz arabnak vészes határában,
Ottan volt egy nagy bolondos, szegény,
Márk királyfi, hívták őt a nevén.
Ott veszett ő, ott a harci téren,
Eltemettem a hogy illett szépen,
Eltemettem, a hogy törvény mondja

És a lovát ő én reám hagyta.«
Ezt meghallja Mina Kosztur ura,
Örömében gyorsan ugrott talpra,
S Kraljevicshez fordul ily beszéddel:
»Hála isten! fekete barátja!
Kilenc éve, az isten is látja,
Kilenc éve, hogy én e hirt várom:
Mert én Márknak házát kiraboltam,
Rabbá tettem a hű feleségét,
Csak azt vártam, hogy Márkó meghaljon
És most te lész, a ki összeadjon!«
Márk királyfi a nagy könyvet veszi,
Neje kezét a kezébe veszi
És Minának a kezébe teszi
És a kettőt összeadja szépen.
Majd leülnek, isszák a piros bort,
A bort isszák, vigadoznak szépen
Mina ekkor beszél ilyenképen:
»Hallod szivem! hallod édes lelkem!
Eddig voltál Márkó felesége,
Eztán leszesz Mina felesége.
Menj el kérlek a kincsesházamba
Hozz el kérlek három aranyhalmot,
Ajándékozd meg ezt a barátot.«
Ment az asszony le a kincses házba
És bemarkolt az aranyrakásba
És felhozott vagy három marokkal.
Nem hozta azt Mina aranyából,
Hanem hozta Márkó aranyából
És felhozott még egy rozsdás kardot
És ezt mindet a barátnak adta:
»Fogadd ezt is, fekete barátja!
Imádkozzál jó Márkóm lelkéért!«
Márk királyfi megfogja a kardot
Jól megfogja, jól megnézegeti
És így szólott Kosztur várurának:
»Mina uram! Kosztur várnak ura!

A nászadon szabad-e táncolnom
És aprózva ropni barát módon?«
Neki így szól Kosztur várnak ura:
»Szabad! szabad! fekete barátja!
Szabad, szabad, miért nem volna szabad!«
Ekkor Márkó gyorsan ugrik talpra,
Táncát ropja, fordul kettőt-hármat,
Fenekestől rengeti a házat,
Majd kirántja a rozsdás nagy kardot
S vele jobbról-balra egyet vágott —
S Mina feje a földre lehullott.
Márk kiáltoz torokszakadtából:
»Jösztek mostan én napszámos hadam!
Meghalt Mina, nincsen, már vége van!«
Janicsárok rohamot intéznek,
Kosztur várral ők gyorsan végeznek.
Mina várát egész kirabolták,
Kirabolták, lángbaborították.
Márkó viszi a hű feleségét
S összeszedve Mina minden kincsét,
Megindulnak fehér Prilip fele
Hangos szóval vigan énekelve.

XX.

Márk a drinápolyi börtönben.

Kraljevicsnek anyja álmot látott:
Tarka kigyó kettő tekerődzik
Sárgán hegyén fenyőfa aljában,
Fogdosnak ott sólyom madárcákat,
Sólyom fiat és más madárcákat,
Szárnyuk alján marják, falják őket,
Sárgán hegyen nyujtják a fejöket
És a fejök Drinápolyig ére. --
Hát a mikor ilyen álmot látott
Az álmából menten felriadott

S jó fiának elmondja az álmot.
Márkó leül és így szól anyjának:
»Ó ne mókázz! édes, kedves anyám!
Hiszen máma én vadászni megyek,
Sárgán hegyre vadászni felmegyek,
Álom, álom, — isten igazságos!
Ha akarja minden jóra fordul,
S hazahozok sokféle prédából.«
Márkó erre gyorsan talpra ugrott
Tömlőcskébe jó borocskát tölte, —
A másikba jó pálinkát tölte —
Kora reggel pálinkája legyen,
Nagy melegben borocskája legyen.
Kövér lovát megnyergeli szépen,
Rája ugrik és ül a nyergében;
Egyenesen Sárgán hegyre mennek,
A mint felér a csucsára ennek
Jó lováról leszálla ő ottan,
Megszomjazott, jót huzott borában,
Sárác lovát fenyőfához köti,
És ledőle, s alszik mint a bárány.
Ámde mostan baj éri váratlan,
Albán Nedát ördög hozta erre,
Testvérének hét fia van vele.
Ráakadnak Králjevics Márkóra,
Amint alszik zöld fenyő aljában,
Hozzáfutnak mind lóhalálában.
Márkó alszik mint a kezes bárány,
Sólyom madár ottan ül a karján,
A jó sólyom a hősöket látja,
Felhangzik két, három kiáltása,
Hogy gazdáját álmából felkeltse;
Mig ébredez török megszorítja,
Az övéről leoldva a szablya,
Leszorítják, megkötözik kezét,
Hátrakötik neki a két kezét,
Könyökétől egész a körméig,

A körméből vére kisarjadzott,
Maj felteszik jó lova hátára,
Babos lovát elvezetik vele
Drinápolynak fehér vára fele,
Drinápolynak török vezéréhez.
Ajándékba adják a töröknek
Nagyon örül, megörül ez ennek,
Ünnepet csap, mert hisz ez örömnap,
Üdvölvések dördülnek a várban,
Egymásután hetvenegyet lőnek:
Ünnepet csap Drinápoly vezére
Azért, mert ő mérges kigyót fogott
A ki már sok török vért kiontott:
Márk királyfit, törökök hóhérját,
Mély börtönbe veti, — a piócát.
A hősöknek ajándékot adott,
Mindegyikök egy-egy lovat kapott,
Albán Neda száz aranyat kapott,
Ráadásul egy jó hátas lovat.
Szegény Márkó bús börtönbe jutott,
A szárnyánál fogja a jó sólymot,
Simogatja, simogatja szépen:
»Mi lesz mostan, szürke sólyom madár,
Miránk itten ugyan milyen sors vár?
Ki fog minket innen kivezetni
Drinápolyi vezér börtönéből?» —
Ez így tartott egy álló éven át,
Sok levélben elsíratta sorsát, —
De nincs senki, ki őt megsegítse
Vagy nem birják, vagy nem meri senki.
Ilyen sorsban volt egy álló évig
És a mikor a másik kezdődik,
Márkónak már keservesen esett
Raboskodni, türni keserveket,
Azért egy kis czifra levelet írt
Mely Prizrendbe róla elvigyen hírt:
Ez a levél szólott barátjának,

Obilicsi Milos barátjának:

»Ó barátom! Obilics Milosom!

Vagy nem tudod, vagy nem gondolsz velem,

Hogy én török rabságába estem,

Bősz albánok kezébe kerültem

Hogy a hegyen pihenőre dültem,

Fenn a hegyen zöld fenyő aljában. —

Ők hurczoltak Drinápoly várába,

Oda érnek, adnak a vezérnek,

Mély börtönbe taszított ez engem

S már egy évig kelle itten lennem.

Drinápolyba siess kérlek szépen,

A törökök most beszélnek épen,

Hogy engemet kivisznek a rétre,

Szombat napján mához három hétre,

Addig ide két fekete mór ér,

Két arab mór, két fekete hóhér,

A fejemet levágni, — csak azér.

Drinápolyba siess éjjel-nappal,

Jó Szekulát kérlek hozd magaddal,

Próbáljatok engem megmenteni

Török kézből, börtönből kivenni.

Ha titeket ilyen sors ért volna

Akkor Márkó felkeresett volna

Tengeren tul negyven nap járásra!«

Amint ezt a levelét megírta

Jó solymára azt reája bízta.

Sólyom madár a levelet fogja,

Szárnya alá gondosan eldugja.

Szürke sólyom madár repül, repül,

Kisvártatva Prizrendbe ér s leül,

Leül oda a fehér toronyra,

Milos vajda fehér toronyára,

És oda száll tornya ablakára,

Az ablakot szárnyával verdesi

És az ablak megnyilott magától.

A teremben ül Obilics Milos

Mellette ül Banovics Szekula,
Szmijánj Rájkó ül Szekula mellett.
Sorban ülnek, előttük bor bőven.
Sólyom madár jó Milosra szállott
És a térdén csendesen megállott.
Milos vajda a sólymot megfogja.
Szürke tollát kézzel simogatja:
»Hála isten! ó jóságos isten!
Hiszen Márkó madara ez itten!
Immár elmúlt álló éve annak,
Nem hallottam hírét jó Márkómnak.
Jártam-keltem, keresve kerestem,
Minden utat érte tűvé tettem,
Minden börtönt érte kikerestem,
Minden harctért én bejártam érte
Hátha ottan a halál elérte?
A várakat mind bejártam sorban
De a feje nincs kitüzve ottan.
Most megmondja ez a sólyom madár,
Él-e Márkóm, avagy meghalt-e már?«
Milos látja, hogy levelkét hozott
Megtalálja a szárnya alatt ott,
A pecsétjét most gyorsan feltörte
A levelet félig elolvassa, —
A felénél gyorsan talpra állott
És hangosan így felkiáltott:
»Ó Szekula! édes jó barátom!
Jó testvérem, kenyeres pajtásom!
Nyergelj gyorsan két nagy lovat nekünk,
Hogy Márkóért mi ketten elmenjünk!«
Ezt meghallja a Zmijanji Rájkó
És így szólott Obilics Miloshoz:
»Nem szeretnék tőled elmaradni,
Légy oly kegyes engem meghallgatni,
Ha nem volnék a terhedre nagyon,
Nekem ahhoz kedvem volna nagyon,
Hogy veletek Drinápolyba menjek:

Márknak régen hősi hire vagyon,
Hogy bajában én is megsegítem;
Megsegítem, a hogy ő is engem
Amikoron arab kézbe estem,
Hüs Marica folyóviz mentében:
Ha Márk engem ki nem mentett volna:
Ott biz engem kivégeztek volna!«
Milos vajda, amint ezt meghallja,
Engedelmét szívesen megadja.
Mindahárman jó lovakra ültek
Drinápolyba utra felkészültek;
Éjjel-nappal nagy sietve mennek
Drinápolyba miglen el nem érnek.
Amint érnek fehér Drinápolyba,
Drinápolyi borivó kocsmába,
Kocsmá előtt a lóról leszállnak.
A lovakat szolgák általveszik,
A vajdákat sorban üdvözik,
Kocsmárosné borral kiszolgálja:
A szerb urak a borából isznak
S Milos így szól a csaplárosnénak:
»Csaplárosné! mondd a ki lelked van!
Van-e disznóhusod a kocsmádban,
Disznóhusod, avagy bár őzcombod?
Arra csuszik majdan a te borod.«
A fiatal csaplárosné így szól:
»Ne bolondózz ismeretlen bajnok!
Nem királynak csaplárosa vagyok.
Ez a város török birodalom,
Nem kapkodnak itten disznóhuson!
Vendégeim török papok, szofták,
Nincsen itt szerb, kik ezt enni szokták;
Ide egyet, Kraljevicset hozták
Azt is a mély börtönbe bedobták.
Hogy elhozták van egy éve annak
Ilyen fattyut el sem bocsátanak.
Ezelőtt ő ide járogatott

Nem fizetett, bort hitelbe ivott,
Ha fizetett, azt vesszővel tette,
Csipős vesszőt végig vágott rajtam,
Igy keresett disznóhust én rajtam.
Mert csak arra csúszik a piros bor.
Borivása most a torkára forr.«
Milos vajda mikoron ezt hallja
A beszédét ily szóval megtoldja:
»Csaplárosné! mondd meg a hitedre
Hallottál-e oly török beszédet,
Gonosztevőt hogy itt lefejeznek
Králjevics Márk néven kit neveznek?
Tudni, látni én szeretném nagyon
A vesztőhely hol és merre vagyon,
Én nézőnek elszeretnék menni
A mikor majd fejét fogják venni,
Ravasz fejét, gonosz fejét venni.
Kegyetlenül bántalmazott engem
Mikor egyszer a kezébe estem.
A börtöne ó milyen átkozott
Toronyának téres aljában ott!
Ó jaj annak, ki ott unatkozott!«
A fiatal csaplárosné így szólt:
»A hitemre! ismeretlen bajnok,
Ha kedved van ottan jelen lenni,
• A mikoron fejét fogják venni,
Hát megmondom, hogy az holnap leszen,
Holnap reggel fejevétele leszen.
Amint a nap holnap megvirradott,
Megvirradott, égen felcsillámlott,
Ötven bajnok kivezeti Márkot
Kivezetik a sik mezősegre
Akkor, akkor kivégezik végre.
Hiszen vele rég végeztek volna
Hogyha itten jó hóhér lett volna,
Igy hát Nedát, Albánia fiát
Kelle várni, jöjön Sztambulon át,

Ő lesz a ki Márkó fejét veszi,
Mert ő volt az, a ki ide hozta
Hét társával Márk vesztét okozta,
Mert hát Márkó nem kis betyár fajta,
Sok bor árát vesztettem el rajta!
A vezér is végtére megunta
Hogy elállja az ő országutját,
Kiüritett sok-sok boros kocsmát,
A vizekről sok hajót elhajta,
Vizbe dobva, mind a ki volt rajta.
Ő sok kaput feldöntött sorjában,
Fényes nappal verte buzogánynyal.
Ezenkívül soknak fejét vette,
Soknak gyenge bárányát megette,
Ő a szegényt nagyon sanyargatta,
És a lelkét bűnökkel megrakta,
Soha többé nem vétkezik eztán
Hirnök szólott így tegnap délután:
Ne félj semmit, ifju csaplárosné!
Az a Márkó, a ki téged bántott
Tul nem éli a holnapi napot;
Minden a mit eddig Márkó vétett
Lelke rajta, büntetését kapja! —
Ha többet vét, a mi lelkünk rajta!« —
A fiatal csaplárosné szólott,
Mire Milos ilyen választ adott:
»Csaplárosné! hozz bort ide bőven!
Hadd igyam én, hadd igyunk mi bőven!
Kimegyünk mi a mezőre holnap
A hol Márkó méltó büntetést kap.«
A fiatal csaplárosné hallja
És eléjük kupa borát adja:
»A kupában mézes-édes bor van,
A kupában tizennégy itce van,
Mézes, édes, cukros, édes, bor van.
»Im a legjobb piros borom hozom,
Nincsen ára, ajándékba adom,

Zaka csaplárasszony kocsmájából!«
Milos kezét teszi a kupára
Felköszönti pajtás Szekulára:
»Egészséged! jobb erkölcsöd legyen!
Kiki igyék! máma vigan legyen!«
Köszöntgetnek, kiki borát issza,
Egész éjjel issza össze-vissza,
Köszöntgetnek, isznak, isznak egyre;
Mikor reggel újra megvirradott,
Megvirradott, süt a nap az égen,
Megnyilik a várnak kapuszárnya
Kijön rajta ötven bajnok fajta,
Harminc a ki szent Medinát járta,
Török papok, török odzsák azok,
A nyomukban tizenkét biró jár,
Zászlóvivő harminczkét bárjaktár,
A ki viszi török lobogóját,
Drinápolyból ha indítja hadát.
Utánuk megy Drinápoly vezére
A kit vagy száz bajnok elkisére,
A nézőnek se szeri, se száma,
A ki kijött a mezőre máma.
Első ötven bajnoknak sorjában
A középben öt lovas bajnok van,
Vezetgetik Márkó babos lovát,
Négy jól fonott kötőféken tartják,
Letakarták bolgár köpönyeggel
A zöld füig ér a takarója;
Jó lovához Márkót megkötötték,
A két kezét hátára kötötték,
A nyakában a szablyája lógott,
A térségen átvezetik Márkot.
Márk a szemét a téren jártatja
Nincs-e itt egy vagy másik barátja,
De közülök egyiket sem látja.
A piacon a mint végig mentek
Drinápolyi sik mezőre értek;

A mint vannak a sik mezőségen
Elrendezik a sereget szépen;
Márkó ott áll a tér közepében,
A vezér áll a térnek szélében,
A bajnokok körülötte sorban:
A nézőség előnyomul nyomban.
Három vajda midőn azt meglátja,
Hogy oda lesz az ő kedves Márkja,
A kocsmából gyorsan kisiete,
A nyeregbe jó magát vetette,
A térségről általvágat gyorsan,
A térségről a mezőre gyorsan,
S amint végre a mezőre érnek,
Sorba állnak végén a nagy térnek,
Egy-egy kortyot ott kiki felhajtott
A jó borból jó kortyot felhajtott,
A lovára kiki egyet vágott,
A mezőnek közepén átvágott.
Amint Márkhoz és lovához értek,
Márk a szemét a téren jártatja,
Nincs-e itten lovon egy barátja,
Szerbiából az ő hazájából,
Nincs-e Milos avagy más barátja —
Mostan Milost, jó barátját látja
És vele két fiatal barátja,
Bolgár köpeny mindegyiken rajta
Lovast, lovat a mely betakarta,
Betakarta, nem látszott a kardjuk,
Nehogy török bosszut vegyen rajtuk.
Márk királyfi amint őket látja,
Itt van Milos az ő jó barátja:
Felsütött rá a reménység napja.
Most oda ért a három szerb vajda.
A hóhérok kardjukat kirántják,
A két arab éles kardot rántott
A két hóhér gyilkos kardot rántott
Hogy Márkónak a fejét levágja.

Obilicsi Milos ezt meglátja
Jó lováról nekik ezt kiáltja:
»Álljatok meg gyilkos két hóhérja!
Adok nektek jól kovácsolt kardot,
Márknak fejét e karddal vegyétek,
A gonosz gyaurt ezzel megöljétek.
Ő megölte vele jó apámat,
Ez a kardja, átkom legyen rajta!
Meghallottam, a nép azt beszélte,
Hogy ti Márkot elfogtátok élve,
És hogy máma fejét levágjátok:
Azért jöttem, elhoztam a kardot,
Hogy a fejét e karddal vegyétek!«
Ezt hallották Drinápoly agái,
Hóhéroknak gyorsan jelet adnak,
És Milosnak Márkhoz utat nyitnak.
Milos amint Márkhoz közel ére,
Kardja villog, fogát csikorgatja,
Kardja suhint, a hóhért levágja,
Arab hóhér éj fejét levágja.
Amint Milos a másiknak fordul,
Szekulának kardjától feje hull.
Milos Márkhoz utat nyit magának,
A kötelet a kezén szétvágja.
Márkó érzi, hogy a keze szabad,
Éles kardját a kezébe kapja,
Keze szabad, a lovához szalad;
Mig lovához Márkó oda ére
Több töröknek folyott ki a vére.
Amint Márkó fent ült a nyergében,
A négy bajnok rohamot intézett,
Drinápolynak téres mezőségén:
Kit Milos hajt, azt Márkó fogadja,
Kit Márkó hajt, Szekula fogadja,
Nagy kárt tesznek a török fejekben.
Márk kiáltja: »Rájkó álld az utat!
Rájkó mondja: »Hol vagy Márk barátom!«

Kit Rájkó hajt, azt Márkó fogadja.
A négy vajda a mezőt gázolja,
Jobbra-balra, mind a négy oldalra.
Háromszáznak a fejét levágták,
Kit bajnokét, kit bámészkodóét.
A négy vajda a vérben térdig jár,
Lovat fordít és arra gondol már:
A vezérnek neki mennek mostan.
A vezérnek helyén volt az esze,
Amint látta, hogy itt vérontás van
Kész lovára felpattant legottan,
Hátat fordít, a kereket oldja,
Gyorsan szalad a vár kapujának.
A négy vajda lovát megfordítja,
Elvágatnak az uj piactérre,
S amint a négy a piacra ére,
A piacnak kapuit bezárták.
Innét aztán a csárdához mennek,
Lovuk megáll kapujánál ennek,
Megállottak, a lóról leszálltak,
A csárdába a négyen beálltak;
Csaplárosnét Zaka asszonyt fogják,
Megereszti Márk az ostor sziját,
Ostorszijjal véges-végig vágja,
A piros vér kisarjadzott rajta.
Üngöt vesznek, viaszba bemártják,
Rájaadják, azután meggyújtják,
Hadd égjen el átkos árulója!
Kifolyatják borát, pálinkáját. —
Jó lovukra ülnek mind a négyen
Mind a négyök hazafelé mégyen.
Hazaérnek vigan, szerencsésen,
Örül anyjuk a hazatérésen.

XXI.

Márk és az arab.

Egy fekete arab tornyot rakott,
A torony van tizenkét emelet,
Állott pedig a nagy tenger mellett.
Amint kész volt az arabnak tornya,
Ablakába üveget vágatott,
Betakarta selyemmel, bársonnyal
S a toronyhoz szóla ilyen formán:
»Mit akarsz itt tengerpartján pusztán?
Nincsen anyám, hugom sincsen nékem,
Legény vagyok, nincsen feleségem,
A ki benned kedvére sétáljon.
Ne legyek én édes anyám fia,
Hanem legyek arab kanca fattya,
Ha nem kérem meg a cárnak lányát,
Ha nem adja szép szerével nekem,
A harctéren én tőle elveszem!«
Ezt fogadja arab a toronyának
S kis levelkét irt ő a szultánnak
És elküldé Sztambulba a cárnak:
»Uram cárom! Sztambulnak szultánja!
Tengerparton én egy tornyot raktam,
Nincsen senkim ki benne sétáljon,
Legény vagyok, nincsen feleségem,
Add a lányod feleségül nékem, —
Ha nem adod szépszerével nékem,
Akkor állj ki a harctérre vélem.«
A levélke a szultánhoz ére,
Elolvassa és nincsen inyére,
Keresgélni kezd vitéz bajnokot,
Ki elveszti a csunya arabot, —
Kincset ígér, kincset olvasatlant.
Bajnok ember nagyszámban elméne,
De Stambulba köztük egy sem tére.

Nagy zavarban van a szultán mostan,
Nincs már bajnok, a kit kiállitson,
Mind elveszté, mind, az a bőszi arab!
Ámde ezzel nincs bajának vége,
Mert felkészült a fekete arab
Tengerparti fehér toronyából;
Öltözködik fényes diszruhába,
Felövedzi jól kovácsolt kardját,
Felnyergeli szürke kanca lovát,
Felcsatolja hét terhelő sziját,
Kantározza aranyos kantárral,
A szijakra felköt sátorernyőt,
Oldalára teszi buzogányát,
A kancának hátára felugrik,
A vállára harci kopját veszen, —
És megindul Sztambul városának.
Amint Sztambul kapujához ére,
Kapu elé leszurja kopjáját,
A kopjához odaköti lovát,
Kiterjeszte fehér sátorernyőt
És Sztambulra kivet hadi sarcot:
Minden este egy gyenge báránycát,
Egy sütetnyi hófehér kenyeret,
Egy csebernyi égetett bort hozzá,
Két csebernyi piros ó-bort hozzá,
És naponkint egy-egy szép leánycát,
A ki néki piros borát töltse,
Éjjelenként éj arcát csókolja,
Akit másnap rabnak eladhasson,
Taljánoktól érte kincset kapjon. —
Ez így tartott vagy három hónapig.
De ez nem volt legrosszabb a bajban.
Sugár lován ül az arab rajta
A városon át meg által hajta,
A szultánnak házában megállta
S hangos szóval rája így kiálta:
»Vén szultánja! hozd ki a leányod!«

Suhogtatja nehéz buzogányát
Megdöngeti véle szultán házát,
S ablakának üvegjét beveri.
Midőn a cár magát bajban látja
Szégyenszemre lányát felajálja,
Az arabbal a nászt megbeszéli,
Arab mondja: »két hét múlva leszen,
Előbb kell a tengerpartra mennem,
Felcifrázott nászvendéget szednem.« —
És felüle sugár kancájára
És elmene a tenger partjára,
Hogy ott diszes nászsereget gyűjtsön.
Szultán lánya amint ezt meghallja
Keservében sok könnyét hullatja:
»Ó jaj nekem! Ó jaj én istenem!
Hát én csak ezt, csak ezt érdekelttem,
Hogy egy csúf mór csókolgasson engem!
Szép arcomat én ezért ápoltam!«
A sötét éj a földre leszálla
A szultánné álmában azt látta,
Hogy egy férfi így szólott hozzája:
»Nagyasszonyom! az országotokban
Sik mező van, neve Rigó mező,
Rigómezőn Prilip vára vagyon,
Prilip várban Márk királyfi vagyon,
Mondják róla, vitéz harci bajnok,
Ird te néki kis levelkét gyorsan,
Mint fiadat kérd a nagy istenre,
Hogy a mórtól lányodat megmentse.«
A mint reggel a nap megvirradott,
A szultánhoz, férjéhez szaladott,
És elmondja hogy ő mit álmodott.
Amint a cár megérté a dolgot,
Gyorsan küldé egy fermánt, parancsot,
Prilipvárba, Rigó mezejére,
Márk vitéznek, a kit igyen kére:
»Márkó fiam! az istenre kérlek!

Jöszte gyorsan fehér Sztambul várba,
Öld meg ottan azt a csúf arabot,
Hogy leányom szabaduljon tőle
Három teher arany lesz jutalmad!«
Kraljevicshez a fermán elére,
Amint Márkó a fermánt megkapja,
Elolvassa, látja mi van benne,
És így szólott szultán tatárjának:
»Cár tatárja! menj isten hírével,
Cár apámat köszönts a nevemmel;
Arab ellen menni nincsen kedvem,
Nagy vitéz ő, hős a harci téren,
A vállamról ha levágja fejem,
Három teher arany minek nekem?«
Megy a tatár felséges urához,
És elmondja Márktól milyen hirt hoz;
Szultán neje a hirt amint hallja,
Mindjárt leül, levelkáját írja
És elküldi Kraljevics Márkónak:
»Márkó fiam! az istenre kérlek!
Arab kézre lányom ne juttassad,
Öt-hat teher arany a jutalmad!«
Márk szultána levelét megkapja,
Elolvassa, látja mi van benne
És így szólott szultán tatárjának:
»Eredj haza szultána tatárja!
Mondd meg kérlek felséges anyámnak:
Arab ellen menni nincsen kedvem.
Nagy vitéz ő, hős a harcitéren,
A vállamról ha levágja fejem,
Szőke fejem sokkal drágább nekem,
Mint a cárnak minden, minden kincse!«
Megy a tatár és otthon elmondja,
Mit üzent Márk, szórol-szóra mondja.
Szultán lánya üzenetét hallja,
Talpra ugrik, amint a hirt hallja;
Papírt ragad, gyorsan ragad tollat,

És arcába beszúrja a tollat,
Az arcából piros vére hullott
S teleira vérrel papírlapot:
»Márk testvérem az istenre kérlek!
Mint bátyámat az istenre kérlek!
A te nagy szent Jánosodra kérlek!
Arabkézre ne juttass el engem,
Adok neked hét teher aranyat,
Adok neked hét finom diszüngöt,
Sem nem fonott, sem nem szövött üngöt,
Szövőszéket fonala nem látott,
Szinaranyból van a szála öntve;
Adok neked kis asztalt aranyból,
Az asztalkán kigyó tekerődzik,
A mely fejét magasra feltartja,
Foga között drága követ tart az,
Éjfélkor is úgy ég, úgy ragyog az,
Nem kell világ, — úgy is vacsorálhatsz;
Adok neked jól kovácsolt kardot,
Hármas a kard arany markolatja,
Drága követ fennen ragyogtatja, —
Felér e kard három cári várral.
Kapsz egy cári pecsétes levelet,
Hogy a vezér se véthessen neked,
Ha nincs hozzá cári engedélye.«
A levélkét viszi a tatárja,
S Márk válaszát alig, alig várja.
Amint Márkhoz a levélke ére
És ő látja mi a foglalatja
Jó hugának im ezeket mondja:
»Ó jaj nékem, édes hugom, vérem!
Bajos mennem, bajosabb nem mennem!
Nem gondolok cárral, cár nejével,
Szent Jánostól jó istentől félek, —
El kell mennem, akár halok, élek!«
A hirnököt szó nélkül elküldi,
Megy-e, nem-e, nem szól semmit neki. —

Ő meg felmegy sugár toronyába,
Felöltözik utazó ruhába;
A vállán van farkas prémes mente,
A fején van farkas prémes sapka,
Oldalán van jól kovácsolt kardja,
A kezében gyilkos harci kopja.
Felkeresi Sárác harci ménét,
Megszorítja a hét terhellőjét,
Tömlőjébe piros borát tölti
A nyeregnek a jobbára ölti,
A baljára buzogányát teszi,
Hogy a nyerge egyensúlyban álljon,
Majd felugrik Sárác jó lovára
És megy arra hol van Sztambul vára.
Fehér Sztambul várba amint ére,
Nem keresi hol a cár s vezére,
Hanem elmegy az új kocsmaházba,
S letelepszik az új kocsmaházba.
Amint este az alkony leszáll
Elvezeti lovát tóvizére,
Megitatni a hús tó vizéből, —
Ámde Sárác inni nem akarja,
Hanem egyre tekint jobbra-balra.
Most ott terem egy török leányka,
Fejét arany kendőcske takarja.
Amint a lány a zöld tóhoz ére,
Busan borul partjának földére
És a tóhoz intéz ily beszédet:
»Zöld tavacska! áldjon meg az isten!
Köszöntelek örökös hajlékom!
Te lesz az én örökös hajlékom,
Te lesz férjem, csak azt meg ne érjem,
Hogy az arab legyen az én férjem.«
Kraljevics Márk ekkor hozzá lépett.
»Török leányka! ó uri leányka!
Mért készülsz te ugrani a tóba?
Férjedül a tavat mért választod?

Mily nagy bú ért, mondd meg mi a bajod?
Török lányka ilyen választ adott:
»Hagyj békével ügyefogyott dervis!
Mit kérdezesz? — Nem segíthetsz rajtam!«
És elmondja tövéről hegyére,
Mért vágyódik a tó hús ölébe:
»Végre nekem Márkot emlegették,
A ki lakik fehér Prilip várban,
Mondogatták, hogy ő olyan vitéz,
A ki képes a móron kifogni.
A nagy isten szent nevében kértem,
Szent Jánosnak szent nevében kértem
Ajándékot sok-sokat ígértem, —
De hiába, nem jött hogy segítsen,
Mert nem akar, — verje meg az isten!«
Márk királyfi erre így felelt meg:
»Kis hugoskám, drága, ne átkozzál!
Krajlevics az, a ki előtted áll!«
A szép lányka amint ezt meghallja
Márkó nyakát öleli két karja:
»Jó testvérem! az istenre kérlek!
Ne hagyj engem mór kezére jutni!«
Márk királyfi vigasztalva mondja:
»Török lányka, drága kis hugoskám!
Mig én élek, mig fejemet hordom,
Az arabé nem leszesz te hugom!
Ne szólj másnak, hogy te láttál engem,
De hogy legyen vacsorára ennem,
Szólj a cárnak, szólj édes anyádnak,
Ételt, italt ne szűken adjanak,
És küldjék el az uj kocsmaházba.
Ha a mór jön és a nászkiséret,
Fogadják jól, vendégeljék szépen,
Adjanak át, légy a mór kezében, —
Csetepatét ne kezdjen a házban,
Tudom én már hogy hol ragadlak el
Az istennel s egy kis szerencsével!«

Márkó elmegy az új kocsmaházba
A lányka meg a cár udvarába,
És elmondja apjának, anyjának
Az örömhirt hogy Kraljevics itt van.
Amint hallják ezt szultán s szultána
Készítettnek uri ételt bőven
Felhozatnak piros ó-bort bőven
És elküldik az új kocsmaházba.
Amikor Márk az iváshoz látott
Zárogatni kezdtek Sztambulvározt,
A csapláros is kezd zárogatni.
Márk csodálja s megkérdezi tőle:
»Mi az hogy ma ilyen korán zártok?«
A csapláros őszintén elmondja:
»Istenemre! ismeretlen bajnok!
Én tenéked mindent hűn elmondok.
Szégyenünkre egy mór megkérlette
Cárunk lányát s éjjel jön érette;
Mi a mórtól rémségesen félünk,
Azért zárunk, — isten legyen velünk!«
Márk nem hagyja, hogy az ajtót zárja
Hanem kiáll, hogy a mórt bevárja,
Hogy meglássa vendégivel együtt.
Fehér Sztambul várban zivaj támad;
Ime megjött a mór s gyorsan vágat
Sugár, szürke arab kanca lován,
A nyomában ötszázan vágatván
Ötszáz csuf mór vendég! — fura látvány!
Mór a násznagy, fekete a vőfény,
Még feketébb az arab vőlegény.
Szilaj, tüzes a vőlegény lova,
Ágaskodik, ugrik ide s tova:
Házban, boltban sok kárt tesz a lova.
A mint értek az új kocsmaházhoz
A mór akkor így szól önmagához:
»Jó istenem! mily isten csodája!
Egész Sztambul minden háza zárva,

Az új kocsmá csak az maradt nyitva
Mert én tőlem rémségesen félnek,
Mind kihaltak, — a kocsmában élnek,
Vagy oly buták, vagy olyan bolondok,
Hogy nem tudják én ki és mi vagyok!«
Az arab megy a cár udvarába
És ott pihen míg az éjben tartott.
Amint reggel pitymaladni kezdett
A cár hozza lányát az arabnak,
Összeszedte mind a kelengyét
És felrakja tizenkét lovára.
Sztambul várán áthalad az arab,
Vele a lány és a nászkisérlet;
Amint az új kocsmaházhoz érnek
Ismét tárva az ajtaja ennek.
A mór oda vágat hogy meglássa
Ki van benne, ugyan mi van benne?
Hát Márk ott ül kellő közepében,
Előtte bor, piros bor bővében,
Nem úgy issza, ahogy inni szokták,
Hanem issza egy olyan edényben
A melyben vagy tizenkét itce van,
Felét issza, felét lóva kapja.
Az arabnak mostan kedve szottyán,
Hogy ő vele nyomban hajba kapjon, —
Ámde Sárác ajtófához kötve
Nem tágit, nem enged, utját állja, —
Jól megrugva az arab kancája!
Most az arab násznépéhez tére
S visszamennek Sztambul főterére.
Kraljevics Márk ekkor talpra ugrott
Kifordítja farkasprém sapkáját,
Kifordítja farkasprém mentéjét,
Jól meghuzza lóva terhelőjét,
Bortömlőjét egy felére ölti,
Buzogányát más felére ö'ti,
Hogy a nyereg biztosan megálljon,

A kezében harci kopja vagyon,
Lóra pattan, siet nagyon, nagyon,
És elvágat Sztambul főterére;
A mint a mór menetéhez ére,
Nagy haragtól pezsgett, forrott vére:
Nyomban kezdett velök összetüzni,
Ugy hogy első lett ki volt utolsó,
A mig lován a lánykához ére,
Foly a koma, foly a násznagy vére.
A fekete mórnak megjelentik:
»Ó jaj neked fekete arabja!
Násznépedet egy hős szorongatja;
A lova sem olyan mint más lova
Tarka-barka, mint a tarka borju;
Ő maga sem olyan mint más bajnok,
Farkastorkos prémes mente rajta,
Farkastorkos prémes sapka rajta;
Amint elért rajtunk ütött nyomban,
Az utolsó első lett a sorban,
Üzi, hajtja, keveri násznéped,
S násznagy, koma ére gyászos véget.«
Megfordítja a mór a kancáját
S Márkó felé megereszti hangját:
»Ó jaj neked! ismeretlen bajnok!
Melyik ördög vitt rá, melyik bujtat,
Hogy násznépem te így megtámadjad?
Hogy megöljed komámat, nászomat?
Bolond vagy-e, avagy eszeveszett?
Erős vagy-e és az vette eszed?
Vagy meguntad már az életedet?
Isten ugyse! a hitemre mondom,
A kancámnak kantárát megrántom,
Atugratok én hétszer terajta,
Hétszer oda, hétszer visszaugrom
És azután a fejed levágom!« —
»Csúf arabja! ne hazudj oly nagyot!
Mert ha isten és szerencse velem,

Akkor még csak el sem érsz te engem,
Nem hogy rajtam hétszer átugratnál!« —
Ej ha látnád a csúf mórját mostan
Hogy megrántja lova kantárszárát
Sarkantuval hogy veri oldalát
S ugratáshoz ugyancsak hozzálát:
De nem tűri Márko harci méne,
Átugratni rajt! — no csak az kéne!
Ágoskodik hátulsó lábára,
Mellső lábbal a kancát elvárja,
Lecsap rája, fogát belevágja
És jobb fülét leszakitja, rágja, —
És a kancát a vér elborítja.
Milyen látvány! — Ha itt állnál s látnád
A két hős hogy ront rohan egymásra!
A hős mór a hős Kraljevics Márkra!
Márkón a mór nem tudott kifogni,
Móron Márkó nem tudott kifogni.
Csörren-zörren a két éles szablya,
Igy küzdöttek álló négy órán át.
Amint a mór megneszeli a bajt,
Hogy Márk hősebb, hogy kifog majdan rajt,
Megfordítja sugár kanca lovát,
S utcu neki Sztambul piacán át, —
Ámde Márkó a nyomába vágat,
Gyors a kanca, gyorsan, gyorsan vágat,
Szalad mintha hegyi tündér volna,
Vágat mintha menekvése volna.
Eszébe jut Márknak buzogánya,
És azt körben forgatja, csóválja,
Elhajítja, — a mórt vállon éri,
Bukik a mór, Márkó utoléri;
Az arabnak a fejét levágja,
És elfogja a sugár kancáját.
Most megfordul Sztambul főterére,
De a nászból ott senkit sem ére,
Csak a szép lány álldogál magában,

Kelendjéje egy nagy garmadában
A tizenkét lóra felrakottan, —
A lányt kezén fogja Márk legottan
Haza viszi s a szultánhoz így szól:
»Ime czárom a te szép leányod,
Ime a mór feje, a levágott,
A tizenkét ló jó megrakottan
S a leányod hozománya rajt van.«
Babos lovát megfordítja hátra
És elszáguld fehér Prilip várba.
Másnap reggel amint megvirradott,
Veszen a cár hét teher aranyat,
És a lánya hét finom diszüngöt,
Sem nem fonott, sem nem szövött üngöt,
Szövőszéket fonala nem látott,
Szinaranyból van a szála öntve,
S küldé néki kis asztalt aranyból
Az asztalkán kigyó tekerődzik
A mely fejét magasra feltartja.
Foga között drága követ tart az,
Éjfélkor is úgy ég, úgy ragyog az,
Nem kell világ, úgy is vacsorálhatsz;
Küldé néki jól kovácsolt kardot,
Hármas a kard arany markolatja,
Drága követ fennen ragyogtatja,
Közte ott van a szultán pecsétje,
Hogy a vezér se bánthassa, sértse,
Ha nincs hozzá cári engedélye;
Mindezt küldi Kraljevics Márkónak.
»Ime küldök néked egy kis kincset,
Ha azonban elfogyott a kincsed,
Jőj apánkhoz, — ad az bőven néked.«

XXII.

Márk és a nászadó.

Kraljevics Márk egy nap kora reggel
Koszovónak mezejére ér el,
Amint Szerván folyójához jutott
Koszovói leányzót talált ott,
Márkó néki köszöntésül mondja:
»Adjon isten! Koszovó leánya!«
A leányzó mélyen meghajolva:
»Fogadj isten! ismeretlen bajnok!«
Márkó erre szavát így megtoldja:
»Drága hugom! Koszovó leánya!
Szép lehattél fiatal korodban,
Termeted szép, sugár, magas termet,
Arcod piros, uri tekinteted, —
De a hajad őszbe csavarodott,
Ki az oka hogy vén lány maradtál?
Ki az oka, hogy szerencséd oda?
Te hibáztál, vagy anyád az oka,
Avagy talán apád annak oka?«
Koszovónak lánya sirni kezdett
És Márkóhoz intéz ily beszédet:
»Jó testvérem! ismeretlen bajnok,
Balsorsomnak oka én nem vagyok,
Nem hibáztam, anyám sem az oka,
Édes apám az sem annak oka:
Balsorsomat, búmat az okozta,
Hogy egy arab, a manó is hozta,
Tengertulról eljött, kilenc éve
S Koszovonkat cártól bérbe véve
Nagy adókkal mindenből kifosztott:
Mi etetjük, mi itatjuk, tartjuk,
Ezerféle terhes adó rajtunk.
Nászadója is milyen kegyetlen!
A menyasszony harminc aranyt adjon,

A vőlegény harmincnégyet adjon;
A kinek van, az könnyen adhatja,
Az a legény aráját megkapja,
Az a leány legényét megkapja.
Az én vérem koldusbotra jutott,
Nincs aranya, mórnak nem adhatott
És így történt hogy vén lánynya lettem,
Fiatalon férjhez nem mehettem,
Megöszültem, szerencsémnek vége,
A bajunknak se hossza se vége.
Hát baj az is, hogy így megvénhedtem,
Idejében férjhez nem mehettem,
De ez nem mind, van még nagyobb bajunk,
Zsarnok urunk azt keresi rajtunk:
Minden este egy szép leányt adjunk,
Minden este egy menyecskét adjunk;
A leánykát a mór csókolgatja,
A menyecskét szolgáinak adja,
Ez az adó házról házra járja,
Kiki sorát nagy sirással várja.
Ó jaj nekem! ma a sor rajtam van,
Azért vagyok olyan búbanatban,
Ide jöttem, az ötlött eszembe,
Mérhetetlen keserűségembe.
Vizbe ugrom búmban, bánatomban,
Vagy a fára felakasztom magam,
Jó testvérem! — csak azt meg ne érjem:
Zsarnok csókja, gyalázatja érjen!« —
Kraljevics Márk szépen vigasztalja:
»Drága hugom! én neked azt mondom,
Ne ugorj te a folyó vizébe,
Isten mentsen, hogy magad megöljed,
A lelkedet bünnel beszennyezzed,
Hanem mondd meg, hol az arab háza,
Hol a gonosz, csúf arabnak háza,
Felkeresem, van vele beszédem.«
»Drága bátya! ismeretlen bajnok!

Mit kérdezed hol az arab háza?
Mért kérdezed? — Ó bár elpusztulna!
Lehet hogy te párodra találtál
És nászadót jó magaddal hoztál,
De hogyha te egyetlen gyermek vagy,
Kivül maradj, ő vérben fagyva hagy,
S mily nagy lenne bús anyád keserve!«
Márkó ekkor markol a zsebébe,
Harmincz arany akadt a markába:
És azt mindet a leánynak adja:
»Harminc arany, nesze neked adom,
Házikódba menj haza, ha mondom,
Ezen élhetsz, míg akad szerencséd.
Mutasd nekem arabod hol lakik
Kifizetem a te nászadódat.
Az arabtól éltemet mit féltsem,
Hiszen vagyon nekem annyi kincsem,
Megvehetném egész Koszovódat,
Fizethetem én a nászadódat;«
Erre a lány így kezde beszélni:
»Háza nincsen, sátrakban tanyázik,
Nézz csak arra Koszovó mentében
Selyem zászló hol lobog a szélben,
Azt a sátort a csúf arab lakja,
Köröskörül zöldel az udvarja,
Egész udvar fejekkel van telve
Nagy póznákra vannak feltüzdelve.
Ime máma egy hete van annak,
Hogy a fejek feltüzdelve vannak,
Átkos arab levágatott sorban
Hetvenhetet a vitéz ifjakban,
Rigómező gyászos virágából;
Az arabnak negyvennégy szolgája
A ki őrzi és a ki szolgálja.«
Amint Márkó hallja mit beszéle
Lovat fordít és elmegyén véle
Rigó mező síksága mentében.

Sárác lovát olyan tűzbe hozta,
Vágtat a ló, szikrát hány a patkó,
Orrlikából tűzkarika repül,
Márk dühösen vágtat a sikságon,
Könnye pereg a hős arculaton,
Könyözön közt így szól haragosan:
»Ó Koszovó! ó te gyászos sikság!
Milyen gyászos leve a te sorsod
A mióta dicső knézed nincsen,
És az arab ur leve te rajtad!
Ezt a szégyent el nem viselhetem,
Ezt a nagy gyászt én el nem türhetem,
Hogy az arab azt kirója rája
Hogy asszonyát, lányát meggyalázza!
Édes vérim! megbosszullak máma,
Megbosszullak, vagy meghalok máma!« —
Márkó megyen sátor irányában,
Megpillantja őt az arab strázsa
És felhangzik hangos kiáltása:
»Tengertulról jött arab ur, uram!
Csodás bajnok vágtat erre gyorsan,
Rigómező siksága mentében,
Gyorsan vágtat tarka harci ménen,
Tarka lovát olyan tűzbe hozta,
Vágtat a ló, szikrát hány a patkó,
Orrlikából repül tüzes pára,
Ez reánk tör, urunk sátorára!«
De az arab ilyen választ adott:
»Gyermekeim! negyvennégy jó szolgám
Nem mer törni ez a bajnok én rám,
Bizonyosan talált szép leánykát
És elhozza a násza adóját
Azért dühös, mert pénzét sajnálja
Azért dühös, mert a pénze bánja.
Udvar elé álljatok fel sorban,
Fogadjátok a közelgőt szépen,
Hajlongjatok a hogy illik szépen

Fogjátok meg lova kantárszárát,
Lovat, fegyvert tőle vegyetek át,
Eresszétek be a sátoromba.
Nem kell pénze, de a fejét veszem
Szép szerével lovát így megszerzem.«
Kifutának az arab szolgái
Hogy Márkótól lovát általvegyék.
Márkót amint közelről meglátják
Nem volt merszök, hogy a lovát fogják,
Uruk sátra alá szaladának,
Uruk háta mögé elbuvának,
Szablyájukat köppený alá rejtik
Hogy ne lássa Márkó a szablyájuk.
Márkó mostan az udvarba megyen,
Sátor előtt lováról leszálla
És lovának halkan igrén szóla:
»Sétálj lovam az udvarban szépen,
Míg a gazdád a sátorba mégyen,
A sátornak maradj közelében,
Hogy közel légy, ha lennék veszélyben.«
Erre Márkó a sátorba lépett;
Ül az arab hütött borát issza,
Menyecske és lányka töltögeti.
Köszöntésül Márk így szólott hozzá:
»Adjon Isten, drága arab uram!«
Fogadj Istent szebbet mond az arab:
»Hozott isten, ismeretlen bajnok,
Foglalj helyet, igyál a boromból,
Mondd el aztán, mi hozott én hozzám.«
Neki Márkó feleletül adja:
»Nem érek rá, hogy te veled igyam,
Én jó ügyben jöttem hozzád uram.
Igen jóban, már jobb nem lehetne,
Kérettem lányt, szebb már nem lehetne,
Nászmenetem országuton hagytam,
Hozzád jöttem, nászadómat hoztam,
Hogy átadjam, s vigyem menyasszonyom,

Hogy szabadon mehessek utamon.
Mondd meg kérlek mennyi a nászadó!«
Az arab most Márknak így beszéle:
»Jól tudod te, tudod réges-régen,
Harmincz arany, ha lány férjhez megyen,
Harmincnégy ha legény házasodik, —
Te ugy látom, helyre egy legény vagy,
Nem megy kárba, — hát száz aranyat adj!«
Ekkor Márkó a zsebébe nyulott,
Három aranyt neki oda dobott:
»Nincs több pénzem, elhiheted nékem,
Türelmedet, szivességed kérem,
Várj el addig, míg a leánynyal jövök
A násznép közt ajándékot gyűjtök,
Amit kapok azt mind neked adom,
Enyém marad csak a menyasszonyom!«
Sivít a mór mint a mérges kigyó:
»Szemét ember! itten hitel nincsen!
Nem ültetsz fel, hogyha pénzed nincsen!«
Előrántja nehéz buzogányát,
Reátámad Kraljevics Márkóra,
Hármat, négyet ütött rajta véle.
Márkó erre így szól nevetgélve:
»Vitéz bajnok, fekete arabja!
Tréfa-e ez, vagy komolyan támadsz?«
Sivít a mór mint a mérges kigyó:
»Nem tréfálok, én komolyan ütlek!«
Márkó erre így szólott hozzája:
»Szegény ember! én tréfára vettem,
És magamban rajta csak nevettem,
De ha mondod, hogy komolyra fogod,
Nekem is van egy kis buzogányom,
Én a kölcsönt neked visszaadom,
Hármat-négyet végig verem rajtad,
Hogy a kölcsönt szépen visszakapjad,
Aztán menjünk, álljunk a porondra,
Álljunk szembe páros viadalra!«

Meglóditja Márk a buzogányát,
Egyet vágott a fekete mórra,
Csak ugy kicsit fejét megkonyitja,
Mégis fejét tövig leszakitja.
Márkó erre mosolyogva mondja :
»Mindenekért hála az istennek!
Milyen hamar hullott feje ennek,
Mintha vállán nem is állott volna! «
Márkó erre a kardját kirántja,
Mór szolgákat sorba felállitja
A negyvenet sorban lekaszálja.
Négynek köztük Márk kegyelmet adott,
Hogy mellette tegyen tanuságot,
Mindenkinek fennen azt hirdesse,
Hogyan végzett Márkó az arabbal.
Márkó szedi keresztények fejét,
Eltemeti szépen mindegyikét,
Hogy ne tépje sas és holló csőre,
S az udvarban póznákra sorjában
Feltüzdeli az arabok fejét.
Az arabnak kincsét összeszedte,
A mórnak négy órét elővette,
Kegyelemből kiket élve hagyott
És a négynek oly parancsot adott,
Hogy bejárják Koszovó mezőjét,
Hogy bejárják széltében hosszában
És hirdessék Koszovó mezőjén :
»A mely házban eladó lány vagyon,
Férjhez mehet, nem kell hozzá vagyon,
Csak keressen, a ki hozzávaló,
Nincsen többé, megszűnt a nászadó,
Menjen férjhez élte virágjában!
A mely házban legény ember vagyon,
Házasodjék, nem kell hozzá vagyon,
Csak keressen a ki hozzá való,
Nincsen többé, megszűnt a nászadó,
Megfizette mindegyikért Márkó!«

Ujongatnak apraja és nagyja:
»Éljen Márkó! a jó isten adja
Legyen része égi s földi jókban!
Mert hazánkat bajbol kimentette,
Mert hazánknek zsarnokát megölte!«

XXIII.

Márk és Musza.

Iszik Musza, Albánia fia
Sztambul város fehér kocsmájában
És a mikor magát torkig itta
Ily beszédre nyilik részeg ajka:
»Ime immár teljes kilencz éve,
Hogy szolgállok Sztambul császárnak,
S nem kerestem sem lovat sem fegyvert,
Sem uj dolmányt, de még viseltet sem;
De fogadom, esküszöm hitemre!
Elmegyek én a sik tenger partra,
Annak öble körül teszek torlaszt,
Országutra töltést s elzárom azt,
Tornyot rakok a tengernek partján,
Tornyom körül vas horgokat teszek,
S felakasztok zarándokot, papot!«
Mit a részeg török megfogadott
Józanodva a szavának állott:
Meghuzódott a sik tengerparton,
Annak öble körül emelt torlaszt,
Országutra töltést s elzárta azt,
Utját állta császár adójának,
Rabolt Musza s megtartott magának
Évről-évre háromszáz kincsterhet.
Tornyot rakott a sik tengerparton,
Tornya körül vashorgokat sorban
S felakasztott török zarándokot.
Török császár a panaszt megúnja,

Rája küldi Csuprilics vezérét,
Vele küldé háromezer embert.
Amint a sik tengerpartra értek,
Musza őket csúfosan megverte,
Rabbá tette Csuprilics vezérét,
Hátraköti kezét a vezérnek,
Igy hajtatja míg Sztambulba érnek.
Török császár keres vitéz embert,
A ki Musza életét kioltsa.
A ki elment, hogy Muszát megölje,
Azt nem látta többé Sztambul földje.
Török császár ezen elbúsúla,
Vigasztalja Csuprilijics hodzsa:
»Uram! uram! törökök császára,
Márk királyfi, hogyha az itt volna,
Most a rabló Musza vére folya!«
Haragosan nézett rá a császár
Könye pereg mind a két szeméből:
»Ne ingerelj Csuprilijics hodzsa!
Minek, minek emlegeted Márkot!
Annak már a csontja is elporlott!
Hogy én Márkot a tömlöcbe zártam
Három éve, vagy már több is annak,
Hogy ajtóit zárva, csukva vannak!«
Ujra beszél Csuprilijics hodzsa:
»Uram cárom! hogyha meg nem sértlek,
Mondd meg, mit adsz annak az embernek,
Aki Márkot élve eléd hozza?«
Szól a szultán, válasza így hangzott:
»Boszniában fővezéri rangot
Adnék neki, biztosat tíz évre
S nem keresnék krajcár adót érte.«
Talpra ugrik, elsiet a hodzsa,
Kinyit börtönt, hogy a hőst elhozza,
S kivezeti Márkot, a királyfit,
A felséges szultán színe elé.
Haja lecsüng a fekete földig,

Fele jobbra, fele balra csüng le,
Körme megnőtt, szánthatna is rajta,
Nedves kőtől penész vert ki rajta,
Arca barna, mint a barna szikla.
Szól a császár, így szól Kraljevicshez:
»Te vagy Márkó! hogy vagy? mondsza élsz-e?«
»Élek uram, élek, de nagyon megfogytam.«
Most a császár Márknak elbeszéli,
Hogy Muszától milyenek veszélyi
S Márk királyfit kérdezgeti, kérdi:
»Mondd meg Márkó, van-e erőd hozzá,
Hogy elindulj a sik tenger partra,
És megöljed Muszát, a gaz rablót?
Adok kincset, kincset olvasatlant!«
Márk királyfi válaszul ezt adja:
»Nem én uram, istenugyse én nem! —
Penész ölt meg, nedves kő penésze,
Nem is látok, a szememnek vége!
Szó sincs róla, hogy vele kikössek!
Fogadj nekem szállást a kocsmában,
Adass nekem pálinkát, bort bőven,
Adass nekem hizott ürü combot,
Adass nekem lágy fehér kenyeret,
Hogy ott üljek, kissé felépüljek, —
S megmondom majd, vivhatok-e párbajt!«
Cár kirendel három ifju borbélyt,
Egyik mossa, másik haját nyirja,
A harmadik körmét vágja, nyirja,
S elhelyezi egy új kocsmaházban,
Adat neki pálinkát, bort bőven,
Adat neki hizott ürü combot,
Adat neki lágy fehér kenyeret.
Ott tanyázott vagy három hónapot,
Mig beléje egy kis élet szállott.
Márk királyfit a cár kérdi újra:
»Mondd meg Márkó, van-e erőd hozzá?
Torkig vagyok szegény panaszával,

Panaszokkal átkozott Muszára!«

Márk válaszol felséges urának:

»Hozass nekem száraz somfa rudat,
Kilenc évig mely padlásodon volt,
Hogy lássam majd: bírom-e a párbajt?«

Hoztak neki száraz somfa rudat,
Megszoritja Márkó jobb markába,
Törik a fa két három darabba, —
De nem ver ki egy csepp viz sem rajta.

»Isten ugyse, nincs még itt ideje!«
Nap nap után elmúlt még egy hónap,
Mig egy kissé erőre nem kapott;
Mikor érzi, hogy már párbajképes,
Ujra kíván száraz somfarudat.

Somfa rudat Márknak elhozának,
Szorongatja Márkó jobb markába,
Törik a fa két-három darabba
És — két vizcsepp verődött ki rajta.

Ekkor így szól császári urának:

»A párbajnak az ideje eljött!«
S utnak indul a fegyverkovácshoz:
»Novák kovács! kovácsolj egy kardot,
A milyennek párja nincs, nem is volt.«

Foglalóul harminc aranyat ad
És visszamegy az uj kocsmaházba.
Három-négy nap a piros bort issza
S újra elmegy a kovácshoz vissza.

»Monddsa Novák, kész-e már a kardom?«
Hozza Novák s átadja a kardot.

Márk királyfi újra megszólamlott:
»Mondd meg, jó-e? Csináltál jó kardot?«

Novák halkan ilyen választ adott:
»Itt van a kard, itt van az üllővas, —
Ha akarod, próbáld meg a kardot.«

Suhint Márkó jobbában a karddal,
Lesujt vele az üllővasára,
Üllővasra lecsap, lesujt vele —

At van vágva üllővasnak fele!
»Novák kovács! azt kérdezem tőled,
Novák kovács, mondd meg istenedre,
Csináltál-e valaha jobb kardot?«
Novák kovács ilyen választ adott:
»Márk királyfi! istenemre mondom,
Ennél jobb volt egyetlenegy kardom,
Különb hősnek a különb kard járja,
Muszánál van ennek jobbik párja.
Mikor elment a tenger partjára
Kovácsoltam neki olyan kardot,
Hogyha vele üllővasra csapott,
Még a nyele sem maradt meg épen.«
Márk királyfi nagy haragra gerjed
És Nováknak ilyképen beszéllett:
»Novák kovács! ide nyujtsd kezedet,
Hogy a kardnak árát általveggyed.«
Megjárt Novák, a kigyó megcsipte,
Megjárt Novák, jobb kezét kinyujtja,
Márk királyfi kardját megsuhintja
S válltövéből karját lekaszálta.
»Ez a tied kovács! nem csinálsz te
Kardot többet se rosszat, se jobbat!
Ime itt van, száz aranyat adok,
Munka nélkül megélhetsz te abbol!«
Száz aranyat adott a kovácsnak
És felugrott babos jó lovára
És megindult a tenger partjára.
Jár-kel, mindég Muszát tudakolja.
Egy szép napon kora reggel ébren
Kacsaniki sziklafal tövében
Ráakadott a rabló Muszára;
Éj lovon ül, keresztben a lába,
Felhők közé buzogányt hajíta
S izmos kézzel a hullót elkapja.
Amint közel érkeztek egymáshoz
Igy szól Márkó a rabló Muszához:

»Deli Musza! az utamból térj ki!
Add meg magad, vagy utamból térj ki!«
Igy szól Musza, Albánia fia:
»Te Márk térj ki! ne keress civódást,
Avagy szállj le, igyunk egy kis jó bort;
Én az utból neked ki nem térek,
Noha téged király asszony szült meg,
Palotában, puha vánkosok közt,
Takargatott, pólyázott selyembe,
Beköltözött aranyos zsinórral,
Etetgetett mézzel és cukorral:
Engem pedig albán-asszony szült meg,
Juhok mellett, kopár szirtek között,
Takargatott durva köpönyegbe,
Bepólyázott vadszőlő indával,
Zabkenyéren nevelt fel az anyám,
És nem egyszer, — sokszor parancsolt rám,
Hogy senkinek utból ki ne térjek!«
Amint hallja ezt prilipi Márkó
Leereszti harci kopja rudját,
Babos lova füle közt középütt,
S vele deli Musza mellére üt.
Musza várta buzogánynyal kézben,
S félre löki harci kopja rudját;
A sor rajta, lándzsáját kinyújtja,
És azt Márknak bőszen neki sujtja.
Márkó várta, buzogánya kézben,
S hull a kopja két vagy három részben.
Kardot rántnak, jól kovácsolt kardot,
S a két harcos egymásra rárontott.
Márk királyfi suhint, sujt kardjával,
Deli Musza éri buzogánynyal:
Márkó kardja tört három darabba;
Erre Musza sebtében ránt kardot
S Márkra bőszen rohant, neki rontott, —
Márkó várta buzogánynyal kézben
S eltört a kard a fogóban épen.

Előrántják tollas buzogányuk,
Ütik egymást, verik szakadatlan;
Buzogánynak oda van a tolla, —
Elhajítják a zöld füre dobva.
Leugranak a harci ménekről,
Egymást aztán derékon ragadják,
A zöld füben küzdenek viaskodva,
Hős a hőstre talált ellenében,
Márk királyfi hős deli Muszára.
Nem sikerül Márkot ledönteni,
De magát a Musza sem engedi,
Viaskodnak nyári napon délig;
Fehér habbal van Musza borítva,
Fehér habbal, véres habbal Márkó;
Musza így szól, így szól most a rabló:
»Csapj a földhöz, vagy én leteritlek!«
Márk királyfi nagyon szorongatja,
Erőlködik, — de nincsen látszatja.
Most megkapja őt a hősi rabló —
A zöld füre leteremti Márkot
S letelepszik a hősnek mellére.
Márk királyfi felnyög fájdalmában:
»Ó hol vagy ma! tündér, én jó társam!
Hol maradsz ma? Bár ne volnál sehol!
Hiszen nekem hamisan esküdtél,
Azt ígérve, ha kerülök bajba,
Hogy megsegítesz — azon leszesz rajta!«
A felhőből tündér szózat hallszik:
»Márk királyfi! én esküdt testvérem!
Nem megmondtam neked, szerencsétlen!
Hogy vasárnap ne keveredj bajba!
Csúf kettőnknek egygyel kapni hajba! —
Hát kigyóid ugyan hova lettek?«
Felpillantott Musza most a hegyre,
Tündérszózat honnét hangzik egyre, —
Tüszőjéből Márk kését kirántja,
Kigyókéssel Muszát felhasítja,

Övétől fel, fel fehér torkáig.
Halott Musza Márkra ránehezült,
Alig tudott alóla kimászni,
Amint végre talpára felállott,
Lát Muszában hősi szivet hármat,
Három bordát egymás tetejében.
Egyik szive bágyadtan vonaglott,
Másik szive hevesen dobbantott,
Harmadikon gyilkos kigyó alszik;
Most felébredt a kegyetlen kigyó,
A holt Muszát földön ugráltatja
És Márkóval szavát így hallatja:
»Márk királyfi! áld az istenedet!
Hogy míg Musza élt, fel nem ébredtem!
S ezer jajjá sorsodat nem tettem!«
Márk királyfi látja ezt és hallja,
Elborítja könnyözön patakja:
»O jaj nekem! édes jó istenem!
Jobb vitéz volt mint én, kit megöltem!«
Musza fejét törzséről levágja,
Beledobja zabos tarisznyába,
Fehér falu Sztambulba elviszi,
A felséges császár elé veti.
Rémültében felugrott a császár.
Márk királyfi erre így szólalt meg:
»Ne félj! ne félj! felséges császárom!
Ugyan élve hogy fogadtad volna,
Ha így rémülsz, ugrálsz holt fejétől!«
Három teher arany a jutalma.
Márkó elment fehér Prilipvárba,
Musza teste Kacsalnikon maradt.

XXIV.

Márk és Gyemo.

Márk szvecsárját, házünnepét üli,
Védőszentjét, Szent-György napját üli,
Háza telve ünnepi vendéggel.
Pap van kétszáz, barát háromszáz van,
Szerb püspök is vagy tizenkettő van,
Pátriárka négy jött hozzá máma, —
A többinek se szeri, se száma.
Van ott étel, van ott ital bőven.
Egy jó öreg barát így szólt hozzá:
»Márk királyfi! fogadd köszönetünk!
Van itt bőven mind a mi kell nekünk,
Kár hogy nincsen Orida halából!«
Márknak e szó fájdalmasan esett,
Előhivja Bogoszáv szolgáját,
A kezébe kupát, csöbröt adott:
»Hű cselédem! töltögess bort szépen
Asztalkörül menj sorjába rendben,
At ne ugorj senkit hű cselédem!«
Ő meg lemegy a fehér toronyból,
Nyergelteti Sárác harci ménét.
Az agg anya ott van a nyomában
S Kraljevicshez így szólott ő halkan:
»Édes fiam, jó Kraljevics Márkom!
Nagyon kérlek, ne vigy semmi fegyvert!
Rá vagy szokva te a vérontáshoz
S ily szent napon az nagy vétek volna!«
Vitéz Márkó nagy bajban volt mostan,
Fegyver nélkül járni ő szokatlan,
De anyjának szavát megfogadja
S fegyverét ő mind: mind otthon hagyja,
És felugrik jó harci ménére
És elvágat a zöld mezőségre,
Egyenesen Oridának tartott.

Amint ére ennek a hidjára,
Hát ő rája ott egy bajnok vára,
Hátas lován keresztben a lába,
Buzogányát magasra dobálja,
És estében kezével elkapja.
»Adjon isten!« mond a bajnok Márknak,
»Fogadj isten!« mond Márk a bajnoknak.
És a bajnok Márknak így beszéle:
»Mondd meg nekem ismeretlen bajnok,
Nem vagy-e te Prilip várból való?
Márk királyfi tüzhelyéről való?
Mondd meg, Márkó otthon van-e máma?
Van-e neki sok vendége máma?«
Márk királyfi ilyen választ adott:
»Istenemre! ismeretlen bajnok,
Én ma reggel Prilip várban voltam,
Kraljevics Márk udvarában voltam,
Szvecsárját Márk ünnepeli máma,
Vendégének se szeri se száma.«
Erre így az ismeretlen bajnok:
»Legyen neki! ismeretlen bajnok,
Ha az isten és a sors akarja,
Asztalát ma piros vér takarja!
Istenemre! én őt felakasztom!
Felakasztom háza kapujában.
Ő volt, a ki bátyámat megölte,
Ő volt a ki hős Muszát megölte.«
A pej lovát Gyemó megfordítja, —
Márkó búsan tekintget utána,
Az eszébe ötlött mindenféle,
Ha megmondja, ki ő, — mit nyer véle,
Megöli őt bizton, kétség kívül,
Pusztán áll itt, minden fegyver nélkül;
Ha engedi, — Prilip várba megyen,
Sokat levág a jó vendégekben
És Márk után felveri a házat.
Gondol erre, gondol arra, — aztán

Igy kiáltott a távozó után:
«Hova indulsz Gyemo, ne menj arra,
Én vagyok Márk, én Kraljevics Márkó!»
Gyemo nyomban lovát megfordítja,
Márkó magát avval biztatgatja,
Hogy jó lován elkerüli a bajt,
A sik mezőn gyorsan, gyorsan áthajt, —
Ámde Gyemo a nyomában vagyon,
Sarac szalad, üget, vágat nagyon,
Gyemo mostan buzogányát fogja
Megcsóválja és Márk után dobja, —
Szegény Márkot eltalálja vállon!
A zöld füre esett szegény Márkó,
Márk a földön, reátámad Gyemo
Márkó kezét a hátára köti,
Tarsolyából láncát előveszi,
Kegyetlenül láncra, vásra veri,
A lábára kettős békót teszen,
A kezére kettős békót teszen,
És felugrik jó Sárác hátára.
Kantárszáron vezeti pejkióját,
A pejlóhoz odakötve Márkó.
Igy indulnak Orida várához.
Orid előtt akasztófát emel
Hogy jó Márkót arra akassza fel.
A keresztény urak kérve-kérik:
»Jó barátunk! az istenre kérünk!
Ne akaszd fel Márkót itten nekünk!
A jégzápor elveri határunk!
Neked három teher aranyt szánunk!«
Gyemo veszi a nagy váltságdíjat,
Viszi Márkót Vucsiter várához,
A vár előtt akasztófát emel,
Hogy jó Márkót arra akassza fel.
A keresztény urak kérve-kérik:
»Jó barátunk! az istenre kérünk!
Ne akaszd fel Márkót itten nekünk!

Oda leszen az egész termésünk!
Neked három teher aranyt adunk,
S hálás leszen neked a városunk!«
Gyemo veszi a nagy váltságdíjat,
Viszi Márkót Zvecsán városához,
Itt is egy nagy akasztófát emel,
Hogy jó Márkot arra akassza fel.
Zvecsán város népe kérve-kéri:
»Jó barátunk! az istenre kérünk!
Ne akasszd fel Márkot itten nekünk,
Oda leszen minden a mi termett, —
Adunk neked aranyt, három terhet!«
Veszi Gyemo a nagy váltságdíjat,
Utja megyen Janina sikségán,
Itten Gyemo nagyon megszomjazván,
Hős Márkóhoz ilyen szóval fordul:
»Tudsz-e erre vizet avagy kocsmát?
Szomjas vagyok, megszomjaztam szörnyen!«
Márkó neki válaszul ezt adja:
»Gyemo! — a hős ilyenkor azt teszi,
Hogy lovának forró vérét veszi,
És a vérrel szomját oltogatja!«
Gyemo neki válaszul ezt adja:
»Nem ölök én sem lovat, sem sólymot,
De megölöm én Kraljevics Márkot,
S a vérével szomjam oltogatom.«
Most kirántja jól kovácsolt kardját
Hogy megölje Márkot, az ő rabját.
Márkó ekkor így szólott hozzája:
»Gyemo! — van itt fehér kocsmaféle,
Hogy az itt van, — nem nyerek én véle,
Csaplároসা átkozott Johanna,
Most megboszul, most megbüntet Hanna,
Mert sok borát hitelbe megittam
S néki soha egy dénárt sem adtam!«
Amit Gyemo nehéz szívvél vára,
Ráakadnak végre a kocsmára.

Kocsmájából kitekint Johanna,
Látja Márkot milyen sorban vagyón,
Márko neki a szemével intett,
Nevet Hanna, amint rátekintett.
»Helyes! jól van! Gyemo hősök hőse!
Adjunk hálát mindenért istennek,
Hogy Márk így van, — szívem örül ennek!
Gyemo! Gyemo! iszol te most itten!
Ingyen iszol! ingyen, bizony isten!
Három napig, ha a kedved tartja!« —
Erre Gyemo lovát elfogadja,
Vezetgeti fehér kocsmájába.
Gyemo előtt bor, pálinka bőven,
Iszik Gyemo, egyre iszik benne,
Köszöntgeti Márkóra poharát,
Köszöntgeti, de innia nem ad.
Amint a bor a fejébe szállott, —
A legjobb borából hoz Hanna,
Másnak abból nem is igen adna,
Piros a bor, már több hét évesnél, —
Mindenféle füvet bele teszen:
Gyemo szédül, lebukik a földre!
Hanna mostan talpra ugrott gyorsan,
Barátjának kötelékét oldja;
Márkó szabad és Gyemohoz szalad, —
A nehéz lánc mostan Gyemon rajta.
Márkó leül a bort hajtogatja,
Csizmájával, sarkantyúval rugja:
»Kelj fel Gyemo! jöszte igyál velem!«
Amint Gyemo szemét felemelte,
Ő a földön, Márkó ül mellette,
Nyakán érzi a nehéz rabláncot,
Gyemo mostan gyorsan talpra ugrott, —
A nehéz lánc le a földre huzta;
Most a kezét, lábát nyujtogatja
Csak úgy ropog a karcsontja bele,
Csak úgy ropog a térdcsontja bele,

Mert a vaslánc erősen szorítja.
Leül Gyemo a fekete földre,
Márkó pedig piros borát issza,
Felköszönti Gyémót és úgy issza,
Ráköszönti s nem ad neki inja.
Amint Márkó a borral betellett,
Sárác lovát a pejlóhoz köti,
Sárácához Gyémót oda köti
És felugrik Gyemo pejlovára
S arra indul, hol Vucsiter vára.
Eléje jön a keresztény népe:
»Jó barátunk! hős Kraljevics Márkó!
Itt akasszd fel, mienk legyen Gyémó!
Adunk neked aranyt, három terhet!«
Márkó nekik pénzők visszaadja,
Amit előbb Gyemo tőlük kapott
És elindul Zvecsán városához;
Eléje jön a keresztény népe:
»Jó barátunk! hős Kraljevics Márkó!
Akasszd itt fel, mienk legyen Gyémó!
Adunk neked aranyt, három terhet!«
Márkó nekik pénzők visszaadja,
Amit előbb Gyémó tőlük kapott
És elindul fehér Orid várhoz;
Eléje jön a keresztény népe:
»Jó barátunk! hős Kraljevics Márkó!
Akasszd itt fel, mienk legyen Gyémó!
Adunk neked aranyt, három terhet!«
Márknak nem kell a népének kincse,
Hanem nekik pénzők visszaadja
Amit előbb Gyémó tőlük kapott.
Oridánál akasztófát emel
A gaz Gyémót ottan akasztja fel;
Halat viszen Orid folyójából
És elvágat fehér Prilip várba
A hol őt a sok vendége várta
S a szvecsárját, házünnepét üli.

XXV.

Márk és a harminc török.

A nap leszáll, a hold felcsillámlik,
Tündér kiált a magas hegyekben,
Szava hallszik Márkó udvarában,
Márkónak szól éles hangos szóval,
Hangos szóval, éles, büszke hanggal:
»Králjevics Márk! drága jó barátom!
Mit vesztegelsz? Rossz bort iszol, látom.
Ime harminc török közeledik,
Hogy megöljön, vagy kézre kerítsen
És a szultán színe elé vigyen.
Králjevics Márk! ne vedd ezt tréfára!
Ez nem tréfa! istenemre mondom!
Ugorj talpra, és siess azt mondom,
Gyors lovadat nyergeljed meg, mondom,
Hivd Manojlód, a te hű szolgádat,
Mondd meg neki, öltözködjék gyorsan,
Mig Sárácod jóllakik a zabban.
Adass neki vagy tíz itce zabot,
Adass neki husz éves borodból,
Melyből isznak az urak tenálad,
Ha ünnepen összejönnek nálad.
Az a nyereg, szerzsám legyen rajta,
Melyet apád örökségül hagyott,
Amelyet ő a cárjától kapott.
Várd el őket a főbejáraton
Melyen szokás bejárni lóháton.
Ha a harminc török megérkezik,
Te először kopjával menj nekik,
Ha a kopját te eltörted rajtok,
Akkor fogjad tollas buzogányod!
Buzogányod ha eltörted rajtok,
Oldaladról rántsd elő a kardot;
Ha a kard is téged cserben hagyott,

Öved mellől huzd ki két késedet,
A melyeket titkon adtam neked,
Tőlem kaptad, az én ajándékom.«
Amint Márkó a tündért megérté,
Talpra ugrott, bátran talpra ugrott,
Hű szolgáját, Manojlóját hívja,
Parancsolja, öltözködjék gyorsan,
És elküldi, török elé menjen,
Állja utjuk úgy völgyön, mint hegyen,
Tartóztassa míg Sárác jóllakott.
Márkó aztán istállóba megyen,
A ló körül minden rendben legyen;
Adat neki vagy tiz itce zabot,
Adat neki húsz éves borából,
Melyből isznak az urak önála
Ha ünnepen összejönnek nála.
Az a nyereg, az a szerszám rajta,
Melyet apja örökségül hagyott,
A melyet ő a cárjától kapott,
Mikor nála szolgálatban állott.
És ő megáll a főbejáraton,
Melyen szokás bejárni lóháton.
Nem sokára, kis idő multával
A törökök láthatókká lettek;
A midőn ők Márkhoz közeledtek,
Márk először hosszú kopját veszen,
De a kopja hamar eltört rajtok,
Igaz hogy tiz török élte bánja;
Kezében most tollas buzogánya,
Ezzel rajtok véges-végig ütött,
Nem néz kit ér, lovat vagy törököt,
És nem gondol a gazdag prédával.
Amint ismét tiz török elhullott,
Buzogánya is végig hasadott;
Oldaláról Márk most kardot rántott
Melyet apja örökségül hagyott,
Kapu körül megkergeti legott,

Mint gyermekek délben a vak baglyot,
És a kardja őt cserben nem hagyta,
Kilenc török a fogát ott hagyta,
Kilenc török és tiznek a lova.
A harmincbol csak egy maradt élve,
Kis legényke, anyja egyetlenje,
És ez Márkot kérve kéri szépen:
»Ne bánts engem éltem virágában,
Meghal anyám szive bánatában.
Ha meghallja, hogy meg vagyok halva,
Mert én neki egyetlenje vagyok!«
A kéréssel Márkó nem törődik,
Gonosz török vesszen egytől-egyig,
A legénykét torkán megragadja,
A fekete földre oda csapja,
Csak könnyedén egyet lökött rajta,
Be a földbe süppedett a teste,
És a földben eltűnt a cipője.
Mozdulatlan fekszik a legényke.
Kiszenvedett, meghalt a szegényke.
Amint Márkó őket mind megölte
Előhivja Manojló szolgáját,
Ráparancsol éles hangos szóval,
Hangos szóval, éles büszke hanggal:
»Hű Manojlóm! ifju jó cselédem!
Fogdosd össze török lovát nékem,
Amely itten életben maradt,
Szedjed össze mind a holt bajnokot,
A lovakra kössd rá őket sorban,
És indítsd meg hazafelé nyomban,
Lássa őket török asszony s biró,
Ismerjék meg milyen legény Márkó,
Tanítsák rá a kis gyermeköket,
Hogy ne bántsák a keresztényeket!«
Amit Márkó parancsban kiadott
Elvégezte Manojló a dolgot,
Osszefogta az élő lovakat,

Rájuk köti mind a holt törököt,
Vigyék haza uruk udvarába,
Lássa őket török asszony s biró,
Ismerjék meg milyen legény Márkó,
Kuruc Márkó, az legény talpán!

XXVI.

Törökök Márk házünnepén.

Kraljevics Márk imádkozik szépen,
Az istentől kéri minden évben,
Hogy békével házünnepét ülje,
Hogy a török ne zavarja benne.
Amint egyszer eljött ez a szent nap,
És meghivott sok, sok vendéget kap,
Udvarában három asztal készen,
Az egyike püspököké lészen,
A másika világi uraké,
Harmadika pedig szegényeké.
Márkó tölti a piros bort sorban
A papoknak és a főuraknak,
Édes anyja tölt a koldusoknak,
Helen huga hoz-visz ételeket.
Vaisztina a kaput strázsálja,
Hogy a török azon be ne jöjjön,
És e napon tőlük ment maradjon.
Három aga utját erre vette,
Harminc jancsár azok kísérete;
Aga, jancsár nagyot kiáltának,
Kiáltának ennek a strázsának:
»Hitetlen gyaur! a kaput kinyissad!
Bolond gyaur te! a kaput megnyissad!
Hadd lássuk ma hogy ünnepel urad!«
A hű szolga törökül ezt mondja:
»Török, jancsár, hagyjatok békével!
Mert a kaput nem szabad kinyitnom,

Gazdám tiltja, a gazdámtól félek!«
A törökök erre mitsem adnak,
Van jó dolga harminc buzogánynak,
Megdöngetik a kaput, kidöntik,
A szolgának hátára rávernek,
Harminchárom buzogánynyal vernek,
És a hátát jól megpuhitották.
A hű szolga a verést megunja,
Szegény hátát a vér elborítja,
Sirva megyen a ház udvarába.
Kraljevics Márk így beszél hozzája:
»Vaisztina! hűséges cselédem!
Mi lelt fiam, minek sírsz te nékem?
Éhes vagy-e, szomjas vagy-e fiam?
Ha éhes vagy, — van itt étel bőven,
Ha szomjas vagy — van itt hús bor bőven,
Sűrű könnyet szemed ne hullasson,
E nagy napon, ezen a szent napon!«
Vaisztina, a hű szolga mondja:
»Kraljevics Márk! drága uram, gazdám!
A te szolgád sem éhes, sem szomjas,
Jóllakatták keserves kenyérrel,
Megitatták keservesebb borral!
És ez eset ur házában esett!
Te meghagytad, hogy én strázsát álljak,
Jaj te nálad a szegény strázsának!
Három aga utját erre vette,
Harminc jancsár azok kísérete,
És az agák reám kiáltának:
Hitetlen gyaur a kaput kinyissad!
Hadd lássuk, hogy ül ünnepet urad! —
Hát én szépen törökül azt mondom:
Török, jancsár, hagyjatok békével!
Mert a kaput nem szabad kinyitnom,
Gazdám tiltja, a gazdámtól félek!
A törökök erre mitsem adnak,
Van jó dolga harminc buzogánynak.

Megdöngetik a kaput, kidöntik
A hátamra harminchármat vernek,
Harminchárom buzogánynyal vernek.«
Amint Márkó e beszédet hallja,
Kardot ragad, buzogányát veszi,
S vendéginek ezt az esküt teszi:
»Halljátok ti urak és vendégek!
Ne legyek én, a ki itten élek,
Édes anyja, királyné szülöttje, —
Ha a váram nem is ékesitem
Szagos fűvel és piros rózsával —
Feldiszítem sorba török fejjel!«
Édes anyja, a nemes királyné,
Kérve-kéri, kérlelgetni kezdé:
»Ne tedd Márkó! ne tedd édes fiam;
Emlőimre esdekelve kérlek,
A melyekkel tápláltalak téged, —
E szent napon ne ömöljön a vér, —
E szent napon ez, a mit anyád kér,
Hiszen a ki ma jön udvarodba,
Annak étel, annak ital kijár,
Szülőidnek lelki jóvoltáért,
A te, s Helen hugod jóvoltáért!«
Márkó a szót szépen megfogadja,
Buzogányát, kardját félrerakja,
A törököt kelletlen fogadja,
S az asztalhoz leülteti sorba:
»Vaisztina! tölts bort poharukba!
Helen lelkem, hozd az ételeket!«
És a szolga a bort bőven osztja,
A sok ételt a jó Helen hordja,
A törökök esznek, isznak versenyt,
A bor nekik a fejökbe szállott
S egymás között törökül beszélnek:
»Hej pajtások! készüljünk az utra!
Mig a lakzi nem forr a torkunkra!«
A törökök azt gondolták balgán,

Márk nem érti, a török szót hallván,
Pedig Márkó a szultánt szolgálta,
Szíriában a szultánt szolgálta,
Hét éven át mindig egy folytában,
S a török szót oly tisztán beszélte
Mintha volna török anyja szülte.
Márkó ekkor így szólott reájuk:
»He! igyatok, maradjatok veszteg!
Hű szolgámnak mindjárt fizessetek,
Fájdalompénzt, — vagy ha nem akartok,
Alljatok fel, hogy én visszaadjam,
Buzogánynyal egyet-egyet adjak,
Buzogányom súlya nem tulságos,
Negyven oka hideg vas van benne,
Tizenkettő a szín ezüst rajta
És hat oka a szín arany rajta,
Összevissza — hatvanhat a súlya.
Mert lássátok, megérdemeltétek,
Mert kapumat is feldöntöttétek,
Hű szolgámat is jól elvertétek,
Harminchárom jó ütleget kapott.«
A törököt mind a hideg rázza,
Mert Márknak van szörnyű buzogánya.
Mindegyikök husz aranyat veszen,
Három aga harminc aranyt veszen,
Hogy a bajból meneküljön ezen, —
Leolvassák dolmánya sarkára.
De a bajból nem menekülének,
Mivel a bor Márk fejébe szállott
S civakodni kerekedett kedve:
»Hé! igyatok! maradjatok veszteg!
Adjátok ezt a cselédeteknek!
Nem rableány az én Helen hugom,
Sok folt esett szép selyem ruháján,
Az asztalnál nektek felszolgálván!«
A törökök most nagy bajban vannak,
Nincs már pénze sem ennek, sem annak,

Kölcsönvesznek egyik a másiktól,
 Kiki újra tiz aranyat veszen,
 Három aga újra huszat veszen,
 Leolvassák dolmánya szélére.
 Márkó szedi, a zsebébe rakja,
 És házába énekszóval megyen,
 Agg anyjához énekszóval megyen:
 »Eufrozina! drága agg anyácskám!
 Hogy töröktől e kincset elvettem,
 Nem szükségből, hanem azért tettem,
 Hogy e tettnek hire, szárnya keljen,
 Hogy e tettről népök énekeljen:
 Hogy bánt Márkó a csúf törökökkel.
 A törökök sirva utra kelnek,
 Egymás között törökül beszélnek:
 »Legyek bolond, istenverte török,
 Ha még egyszer én gyaurhoz jövök,
 Amikor ő házünnepét üli!
 Egy uzsonna olyan drága nála!
 Egész évi költségemben áll!«

XXVII.

Márk és Pál kapitány.

Pál kapitány egy sereget gyűjtött,
 Szemenszedett szép szálas törököt;
 Amint együtt volt Pálnak serege,
 Szófi beszéd a kezdetét vette.
 Dicsekednek ki ezzel, ki azzal,
 Ez bátyjával, az meg a hugával.
 Ez kardjával, az buzogányával;
 A legnagyobb szájhős Pál kapitány,
 Jó magáról váltig azt állítván:
 Hogy ő nála különb vitéz nincsen,
 Hogy lovának sehol párja nincsen,
 Olyan szügye más lovának nincsen.

Ezt meghallja Szmiljanics Ilia,
És ezt mondja a hősködő Pálnak:
»Mit dicsekszel! kinevetnek érte!
Kraljevics Márk, sokkal különb nálad!
Sárác lova különb a lovadnál!«
Pál kapitány ilyen választ adott:
»Hej pajtásom! Szmiljanics barátom!
Mit dicséred azt a fejes Márkot!
Mit dicséred az ő tündér lovát?
Elmegyek én a zöld hegyre mostan,
Fegyver nélkül, csak úgy gyalogosan,
A kezemben hármassal ostort viszek,
Rátámadok Kraljevics Márkódra
És elverem mint a kis gyermeket,
De levágom a ravasz fejedet,
Ha még egyszer Márkot így dicséred!«
Jó Szmiljanics a beszédet hallván
A mit mondott a szájhős kapitány,
Eltávozott, jó lovára ugrott,
A sikszágon gyorsan átvágtatott
S egyenesen Prilip várba megyen.
De a bajnok nem ment be a várba,
Mert későn volt mire oda ére,
Sátrat ütött a vár kapujában,
Kraljevics Márk vára kapujában,
Sátora elé letüzte a kopját
A kopjához odaköti lovát,
A kezében sugár tamburája
És halk szóval egy dalra gyujt rája:
»Jöjj ki hozzám, Márkó jó barátom,
Mi ujság van, majd neked elmondom.«
Márk királyfi dalát nem nem hallotta,
Mert a bajnok mély álmát aludta, —
De hallotta öreg édes anyja,
Keltegeti s keltegetve mondja:
»Drága fiam! Ébredj fel álmodbul!
A váradat török körülvette!«

Sebbel-lobbal Márkó talpra ugrik,
S előhivja hűséges szolgáját:
»Hé, hű szolgám, szolgálímnak feje;
Sárác lovam legyen megnyergelve!«
Amig Márkó kardját felövezte,
Addig lova ott áll megnyergelve;
Márkó aztán jó lovára ugrott
S szolgájának adott ily parancsot:
»Hozz egy kupa bort énnekem gyorsan,
A melyikben harminc itce bor van!«
A mint Márkó a kupát megfogta,
Pödri bajsztát, megtörli a bajsztát; —
S a kupának már kiitta borát.
S hangos szóval így kiáltott aztán:
»Hol a török a ki bekerített?
Levágok én minden török fejet!«
Szmiljanics most a szavát hallatja:
»A váradat a török nem bántja,
Én vagyok az, a ki hozzád jöttem,
Én Szmiljanics, a te jó barátod,
Nyissd kapudat, én elmondom neked
Mi az ujság, — mind a fris hireket!«
Márk barátunk a kapuját nyitja,
Barátjának a várkaput nyitja.
És elmennek fel a felső házba.
Amint ottan iddogálni kezdtek
Szmiljanics is beszédébe kezdett:
»Pál kapitány egy sereget gyűjtött,
Szemenszedett szép szálas törököt;
Amint együtt volt Pálnak serege
Szófi beszéd a kezdetét vette.
Dicsekednek ki ezzel, ki azzal,
Ez bátyjával, az meg a hugával,
Ez kardjával, az buzogányával,
A legnagyobb szájhős Pál kapitány
Jó magáról váltig azt állitván,
Hogy ő nála különb vitéz nincsen,

Hogy lovának sehol párja nincsen,
Olyan szügye más lovának nincsen!
Én ő hozzá halkan így beszéltem:
»Mit dicsekszel? kinevetnek érte!
Kraljevics Márk sokkal különb nálad!
Sárác lova különb a lovadnál!«
Pál kapitány erre azt felelte:
»Hej pajtásom! Szmiljanics barátom!
Mit dicséred azt a fejes Márkot?
Elmegyek én a zöld hegyre mostan,
Fegyver nélkül, csak úgy gyalogosan,
A kezemben hármassal ostort viszek,
Rátámadok Kraljevics Márkóra,
És elverem mint a kis gyermeket!
Én levágom a ravasz fejedet,
Ha még egyszer Márkot így dicséred!«
Amint Márkó az ujságot hallja
Amit neki Szmiljanics elmonda,
Gyorsan ugrik jó lova hátára
És elindul merre Pál ur vára.
Mikor Márkó Pál várába ére,
Udvarában köppenyt kiterítve,
Amint Sárác lova fickándozott,
Az udvarban fürgén ugrándozott,
Márk a köppenyt fején áthajítja.
Most ott terem Pál ur felesége,
Márknak hozzá ez volt a kérdése:
»Szép menyecske! Márk jó napot kíván!
Itthon van-e urad, Pál kapitány?«
A menyecske válaszul ezt adja:
»Mit keresed, hol van Pál kapitány,
Minek jöttél? — van panaszod talán?
Vagy szolgálni akarsz nála talán?«
Márk királyfi ezt a választ adja:
»Nem vagyok én szolga, hogy szolgáljam,
Nincs panaszom, nem vagyok én asszony,
Hanem jöttem, van vele beszédem!«

A menyecske így szól erre büszkén:
»Minden jött-ment, a ki erre jön mén,
Mind csak azért keresi az uram,
Mert minálunk étel és ital van!«
Erre Márkó nagy haragra gerjed,
Arcul üti a gőgös menyecskét,
Meglegyinti csak egy kicsinkét,
Mégis annak három foga bánja;
A nyakláncát nyakáról lerántja,
A nyakláncon háromszáz arany van;
Aztán Márkó sátort ütött ottan,
Leül benne, piros borát issza,
Borát issza, tamburáját veri:
»Jöszte hozzám! jöszte Pál kapitány
Márkó veled iddogálni kíván,
A bor nem lesz pénzem, pénzed ára,
Hanem szép nőd láncának az ára!«
Két-háromszor Márkó ezt dalolja,
Pál kapitány végre is meghallja,
Három águ ostor a kezében
És ráütött Kraljevicsra épen.
Márk királyfi ily beszédre fakad:
»Pál kapitány! ne mókázz én velem
Mert én biz azt el nem is türhetem:
Civakodást elkezdeni könnyü,
De végezni, — az már nem oly könnyü!«
Pál ur nem is hederített erre,
Hanem Márkót ütlegeti egyre.
Márkó újból így szólott hozzája:
»Pál kapitány! hadd ezt abba, mondom,
Összeveszni, — biz az nagyon könnyü,
Kibékülni, az már nem oly könnyü!«
Pál ur nem is hederített erre,
Hanem Márkot ütlegeti egyre.
Kraljevics Márk nagy haragra gerjed,
Lánggra lobban, mint tűz hogyha terjed:
Az öklével homlokára csapott,

Feje sebes, két szeme kiugrott,
És a szájhős földre bukott holtan.
Szegény Pál ur! dicsekvésed hol van? —

XXVIII.

Relja halála.

Dicsekedik három hősnek anyja,
Az egyikök Kraljevics Márk anyja,
A második Milos vajda anyja,
A harmadik szárnyas Relja anyja.
Kraljevics Márk édes anyja mondja:
Olyan hőst még nem szült semmi anya,
A milyen hőst Kraljevicsnek anyja.
Milos vajda édes anyja mondja:
Olyan hőst még nem szült semmi anya,
Mint Obilics Milos hősnek anyja.
Relja vajda édes anyja mondja:
Olyan hőst még nem szült semmi anya,
Mint a szárnyas Relja édes anyja. —
Még közöttük a beszédben tartott,
És előttök két szerb vajda állott,
Kraljevics Márk és Obilics vajda.
A jó anyák együtt ültek szépen,
A két anya szeme fián rajta,
Mindkettőé a fián van rajta;
Relja anyja busan hallgat mostan,
Mert nem tudja, hogy a fia hol van.
Márk és Milos amint oda értek,
Édes anyjuk szobájába léptek,
Kalpagjukat leveszik fejökről,
Édes anyjuk kezét megcsókolják,
Őket anyjuk homlokon csókolják.
Vánkosokra ülnek mind a ketten —
S Milos, Relja anyja haza megyen.
Márkó anyja így szólott fiához:

»Kraljevics Márk, drága édes fiam!
Nagy vitában voltam ám én mostan!
Mert azt mondtam: nincs különb hős nálad.«
Márk anyjához ilyen szóval fordul:
»Édes anyám! ne növeld fájdalmam!
Relja különb tizenhét Márkónál!
De hiába! mi őt elvesztettük!
Az arabok földén elvesztettük!
Berut várban, átkozott a neve!
Iddogáltunk hárman szép csendesen,
Édes anyám, ugy egy álló hétig;
Ivásközben civakodás támadt
Az arabok csapatja ránk támadt,
Biz mi reánk, anyám, reátámadt.
Édes anyám, mi levágtuk sorban,
Ez azonban rajtunk nem segített,
Mert az arab mindig több és több lett.
Hát a mórok minket elhajtának,
Berut várból minket kihajtának.
Berut alatt Turul vize folyik,
Vize széles, vize mélyen folyik.
Mi nem tudtunk vizén általkelni.
Mily szerencse hogy jó a mi lovunk!
A hűs vizen mi általusztattunk.
De csak aztán jött el a haddelhadd!
A folyón túl hosszú árok halad,
Háromszáz rőf annak a mélysége,
Háromszáznégy annak szélessége.
Az ároknak neki nem mehettünk.
Relja leszáll sötét pej lováról,
Kantárszárát erősen megrántja,
És a ló az árkot átugorja.
Amint szárnyas Relja ezt meglátja,
Hát az árkon ő is általugrott,
Azért mert ő szárnyas vitéz vala.
Árok szélén állunk mi kettecskén,
Ekkor mi is a lóról leszállunk,

Az ároknak ugratjuk jó lovunk —
S a mi lovunk is átugrott rajta,
És mi ketten itt az árkon innen!
Hozzáláttunk árok ugrásához.
Én ugrottam, kicsi volt a híja,
De nem birtam, rövidet ugrottam,
Visszaestem, az árokba buktam!
Aztán Milos, — közepéig ugrott.
Az arabok mostan ránk rohannak,
A kezökbe lándzsa, harci kopja,
Meghajszolnak, anyám, az árokban
Szorongatnak éles kopjaikkal.
Az árokban ketten feljajdultunk:
»Relja! Relja! édes jó barátunk!
Talán csak nem hagysz itt az árokban!
Hogy megöljön török az árokban!«
A jó Relja szánakozott rajtunk
S beleugrott, anyám az árokba,
Jobb karomnál megragadott engem,
Balkarjánál Milost megragadja
És kettőnket kiment az árokból!
Most egy mór nő így kiált a várból:
»Hősi bajnok, ki kettőt kimentél,
Fordulj felém, hogy arcodat lássam!«
Megcsalódott Relja a jó vajda,
Odafordul, odanéz szemével,
És a mór né a nyilát felhuzza,
És vesszejét feléje röpíti.
Két nyilvessző Relját eltalálta,
Édes anyám! egy szivén találta
És a másik torkán eltalálta!
Eltemettük mi ott Relját szépen,
Behantoltuk őt fekete földdel. —
Jó anyáink! egy se dicsekedjék,
Nagyobb hőst még nem szült földi anya,
Mint a milyent Relja édes anyja!

Drága Reljám! üdvözljön lelked!
Nehéz nekünk ilyen hősök nélkül
Ha a török buzogány ránk kerül!

XXIX.

Márk gyónása.

Még a hajnalpir nem ragyogott fel,
Még a napnak arca sem csillant fel,
A napfénynek se hire, se hamva, —
Márk megindul Rigó mezejének,
Husvét napján hajnal hasadtával,
Fehér templom felé veszi utját,
Hogy meggyónjon és hogy megáldozzék.
Öreg édes anyja így szólt hozzá:
»Koszovóra szándékozol fiam,
Hogy meggyónjál és hogy megáldozzál?
Hallgass fiam öreg jó anyádra,
Te fiam biz sok bűnt elkövettél,
Isten ellen már sokat vétettél, —
Ne vigy fiam fényes fegyvert rajtad,
Hogy uj bűntől te menten maradhass,
És bűn nélkül az utadon járhasz,
Mig a fehér szentegyházba eljutsz!«
Márkó erre így szólt az anyjának:
»Öreg édes szülém! szótfogadok!«
Helen hugát előhívja nyomban,
Jó hugának Márkó így beszéle:
»Helen hugom! én édes testvérem!
Vezessék ki lovam, én azt kérem,
De ne tedd rá a harci szablyámat!«
Helen huga szavát megfogadja,
Sárác lovát neki kihozatja,
Nyeregfejre kardját ráakasztja,
Medveprémes takarót ráteszen.
Rátakarja Sárácnak hátára

S letakarja jól a harci kardot.
Előhívja Márkot, testvérbátyját:
»Bátyám uram! jó Kraljevics Márkó!
Lovad készen, minden rendben vagyon,
Te felülhetsz rá a mikor tetszik!«
Ekkor Márkó gyorsan talpra ugrott,
És megindul Sárác lova felé,
Jó lovának a hátára pattan,
Felesége melléje áll mostan
És urához ily szókat intézett:
»Ha netalán bajba keverednél,
Tedd kezedet a nyereg fejére
Talán lehet az segítségedre!«
Márkó e szót csak félfüllel hallja.
Rigómezőn a nap felragyogott
A midőn Márk a mezőn vágdatott;
Most előtte harminc török féle
Három láncon sok rab vagyon véle,
A rabok közt Márkó szegény népe.
Amint Márkó szegény vérét látja,
Háromszoros bő könnyét hullatja.
Márkó nézi, — ó mi gyászos látvány!
Busul Márkó mert nincs fegyver nála.
Kérni kezdi a harminc törököt:
Engedjék el, — ő majdan kiváltja.
Neki erre így szól a törökség:
»Pusztulj innét! te nyomorult dervis!
Őrizd inkább a te saját fejed,
Rabváltáson ne járjon az eszed!«
Szegény Márkó búsul, búsul nagyon,
Mert a népe, vére, fogva vagyon; —
Nagysokára az jutott eszébe,
Kezét teszi a nyerge fejére —
Oda teszi — s megérzi a kardot.
Félre tolja barna medve prémjét
És kirántja harci kardját gyorsan,
Sárác lovát sarkantyúzza mostan,

És felkiált torka szakadtából:
»Megállj török! egyen meg a farkas!
Ha rabokért a váltságom nem kell,
Váltság nélkül elveszem fegyverrel!«
Rigó mezőn hajtja a törököt
És levágja a harminc törököt.
Mind szabad lett a három lánc rabja.
Innen elment az isten házába,
Keze véres egész a válláig.
Templom előtt egy igumánt talál
És az öreg barát így szól hozzá:
»Hát vér nélkül templomba sem jársz te!?«
Márkó gyónik, bűneit bevallja,
Hogy volt, mint volt, mind hiven bevallja.
A jó barát a gyónását hallja
És bűnétől az öreg feloldja:
»Minden büntől Márkó feloldozlak
Mert te szegény rabot feloldoztál!«
Bevezeti a fehér templomba,
Áldoztatja az urvacsorával.
Márk a jó pap kezét megcsókolja
S Prilip várba boldogan elindul.

XXX.

Márk Karaokánában.

Mily jajszó ez vasárnapon reggel,
Vasárnapon, mielőtt a nap kel?
Kora reggel a szent mise előtt,
Mise előtt, evangéljom előtt?
Talán szürke sólymok sikítása?
Talán tarka kakuk jajgatása?
Talán tarka kigyó sivítása?
Ha a szürke sólyom sikítana,
Az nagy urak fénykörében volna;
Ha ez kakuk jajgatása volna,

Kakuk szava zöld hegyen hangzana;
Ha ez tarka kigyó hangja volna,
Az a sziklák, szirtek közt hangzana:
Ez a jajszó Márk ajkáról hangzott,
Arab földön, sötét tengeren túl,
Ifju arab bánnak börtönébül.
Hogyha jajgat bánatában teszi.
Az arab bánt kérve-kéri szépen
Szent János és az isten nevében:
»Jó testvérem! araboknak bánja,
Ha a szived a szegényt megszánja:
Nyisd ki kérlek börtön ablakomat,
Hogy szétnézzek Karaokánában,
Nem látok-e embert a népemből,
Vagy komámat, vagy jó barátomat,
Vagy más embert, a ki szánja sorsom;«
A nagy kérést a mór meghallgatta
S az ablakát szépen megnyittatta.
Márk királyfi most felkapaszkodott,
Kapaszkodik és elér ablakot,
És szétnézett Karaokánában,
Vasárnapon, mielőtt a nap kel,
Mise előtt, evangéljom előtt.
A jó isten s a szerencse hozta,
A jó isten és a sors úgy hozta,
Hogy ő Tósót, a póstást meglátta.
Márkó neki jobb kezével inte,
Jobb kezével, jobb karjával inte:
»Tósó pajtás! kérlek jöszte ide!«
Amint Tósó Márkot megpillantja,
Örömében kezét összecsapja,
Bánatában kezét összecsapja,
Sűrű könnye végig pergett arcán
És Márkóhoz ilyen szólott aztán:
Én istenem! Kraljevics testvérem!
Itt kell téged a tömlöcben érnem:
Három álló hónap óta járok,

Amióta tengeren átkeltem,
Járom, járom az arab országot,
Mig elértem nagy Karaokánát,
Az utamban, ha kit látok, érek,
Mindenkitől tudósítást kérek,
Él-e Márkó? vagy meghalt-e régen?
De hiába volt minden kérdésem,
Mind e mai napig, vasárnapig!«
Márkó arcán a könnyek peregnek,
És így szólott Tósó, a hirnöknek:
»Nagy bajában sokon segitettem
S ti bajomban elfeledtek engem!«
Erre így szól Tósó levélhordó:
»Nem úgy van az, istenemre mondom!
Hiszen én is csak téged kereslek!«
Ekkor Markó a zsebébe markol,
Három sárga aranyt vesz ki abból,
S odaadja a levélhordónak:
»Szépen kérlek, az istenre kérlek,
Ime adok három aranyt néked,
Menj le vele a város terére,
Vegyél tollat, vegyél papírt érte,
Fehér tollat, hogy levelkét irjak,
A mi marad, — jó borra valónak.
Fehér Prilip várba irok rajta,
Két vagy három szócskát irok rája
Édes anyám tudom rég vár rája!«
A megbizást Tósó elfogadja,
Az adott pénzt szívesen fogadja,
Siet vele a város terére,
Veszen tollat, veszen papírt érte,
Fehér tollat, melylyel irni szoktak
S az ablakon beadja Márkónak.
Irja Márkó a fehér levelkét,
Jobb kezével a bal térdén irja,
Vékony tollal a papírt beirja,
Arab földön, Karaokánában

Ifju arab bánnak fogságában,
És elküldi haza Prilip várba;
A levélben anyját így köszönti:
»Édes anyám! édes, drága lelkem!
Elfeledtél? vagy nem gondolsz velem!
Én itt ülök sötét fogságomban
Arab földön, Karaokánában,
Ifju arab bánnak börtönében,
Kilenc éve elmult régesrégen,
Tizediknek is már négy hónapja, —
Ha tudnám mért, nem busulnék rajta.
Váltság díjat keres a bán rajtam,
Adják értem, vagy én neki adjam, —
Arany teher tizenkettő legyen,
Tiszta ezüst, tiszta arany legyen;
E váltságot én itt honnan vegyem?
Édes anyám, szabadíts ki engem!
A váltságot kérlek küld el nekem!
Ó Angyalkám! én hű feleségem,
Kérlek küldj egy virágcsokrot nékem,
Hogy megtudjam: tavasz mikor vagyon,
És hogy szent György napja mikor vagyon,
Házünnepünk mikor vagyon nekünk!«
Levelkáját összehajtogatja
S ablakon át a póstának adja.
»Levelkémet adjad az anyámnak!«
Tósó azt a kebelébe rejti
És az utját haza felé lejt,
Karaokánt vigan hátrahagyja,
Arab földön énekszóval megyen
S vigan átkel sötét tengereken.
Amint a nap delelőre ére,
Szombat napján delelőre ére,
A királyné, Márkó agg szülője,
Bánatában nincsen pihenője,
Hideg kőre a fejét lehajtja,
Hideg kőre a könyét hullatja,

Fel-feltekint a delelő napra
S ajka fakad ilyen bús panaszra:
»Ragyogó nap! ó milyen magas vagy!
Márkó fiam, ugyan hol és hogy vagy!
A fényes nap talál alkonyára,
De az anya nem talál fiára!
Ó bár inkább a fiamat látnám,
Ha a napot többé nem is látnám!«
A királyné szavát alig végzi
Amint őt a póstás ottan éri,
Vukasinnak vára kapujában,
A hol állott fia bus vártában.
A póstás most ily szóval köszönti:
»Adjon isten! öreg nagyasszonyom!
Kié e vár, kinek vagy az anyja?
Kit siratsz te, kiért fohászkodol?«
Az öreg jó Eufrozina így szól:
»Isten hozott póstás, levélhordó,
Ha kérdezed, fiam, hát megmondom,
Ez a vár itt Vukasin királyé,
Én vagyok a bánatos királyné,
Egy fiam van, egyetlen fiam van,
Kraljevics Márk, — tán ismered hirből,
Kilenc éve, négy hónapja annak,
Hogy nem láttam színét a fiamnak,
De még hírét sem hallottam neki,
Nem tud róla, nem tud róla senki,
Azt sem tudom: él-e vagy meghalt már,
Reám öröm, avagy örök gyász vár,
Ezért sirok, ezért fohászkodom!«
Most a hirnök így kezdett beszélni:
»Agg királyné, drága nagyasszonyom!
Én Márkodrol azt a jó hirt mondom,
Hogy én láttam a magam szemével —
Ámde mostan küzdök nagy éhséggel,
Mert én messze, messze földről jöttem,
Nem időztem, sehol nem kerestem,

Hogy pihenjen fáradt lelkem-testem,
Kifáradtam, kimerültem nagyon,
Ha házában enni való vagyon,
Szólj népednek, hogy utasnak adjon!«
A királyné ekkor így szólt:
»Ó Angyalka! nekem édes menyem!
Ha házában enni való vagyon,
Szólj a népnek, hogy utasnak adjon!«
A menyecske előkelő asszony,
Nem hív senkit, maga siet nagyon,
Hogy utasnak enni valót adjon.
És az utas a midőn jóllakott,
Akkor ismét ily beszédbe fogott:
»Ó királyné! ó éltes nagyasszony!
Ha házában hús italod vagyon,
Ha borod van, ha hideg vized van,
Igen kérlek. nagyon megszomjaztam,
Adj belőle, hogy szomjam eloltsam!«
A királyné ismét így szólt:
»Ó Angyalka! én hűséges menyem!
Ha házában hús italból vagyon,
Szólj a népnek, hogy utasnak adjon,
Inni adjon ennek az utasnak,
Vagy bort adjon, vagy hús vizet adjon,
Igyék egyet Márk egészségére,
Fiaméra, a te férjedére,
Ha a szegény még életben vagyon.
Ha pedig már meghalt a mi Márkunk,
Neki inni a megholtért adjunk,
Hadd nyugodjék békével jó Márkunk!«
A menyecske jószívű egy asszony,
Fel a házába maga megy legottan,
A kezében arany kupa bor van,
A melyikben tizenkét itce van,
Maga Márkó mindig ivott abban,
S odaadja a levélhordónak:
»Ime itt van ez az aranyserleg,

Töltsd meg borral, piros borral s idd meg,
Idd meg férjem, Márk, egészségére,
Hogyha Márkom még életben vagyon.
De ha meghalt a mi kedves Márkunk,
Akkor inni nyugalmaért adunk!«
Amint Tósó uj erőre kapott,
Eszébe jut, hogy levélkét hozott,
A kezével keblében keresgél,
Megtalálja, ott van a kis levél.
Oda nyujtja s a hölgyekhez beszél:
»Ó királyné! Drága nagyasszonyom!
Én tenéked e levelkét hozom,
Nézd meg kérlek, mit mond a levelke.«
A királyné a kezébe veszi,
És kinyitja, aztán nézi, nézi, —
Öreg szemét könnyek elboritják,
A könnyektől semmit, semmit nem lát.
Erre így szól az öreg királyné:
»Ó Angyalka! édes, kedves menyem!
Itt a levél, a fehér levelke,
Nézd meg kérlek, mit mond a levelke.
Én nem látok, öreg az én szemem,
Én nem látok, könnyes az én szemem.«
És Angyalka a levélkét fogja,
Arca derül, reszketett a hangja:
»Ó királyné! édes, kedves anyánk!
Életben van a mi kedves Márkunk!
A te fiad, az én drága férjem!
Arab földön, sötét tengeren túl,
Arab földön, Karaokánában,
Ifju arab bánnak fogságában,
Kilenc éve, négy hónapja annak,
Hogy a börtön ajtók zárva vannak,
Ha tudná mért, — nem búsúlna rajta;
Váltságdíjat keres a bán rajta, —
Aranyteher tizenkettő legyen,
Tiszta ezüst, tiszta arany legyen.

Küld el anyánk, hogy Márkót kiváltsuk.
Nekem írja: küldjek virágcsokrot
Hogy megtudja mikor tavaszodik,
Hogy megtudja mikor van György napja,
Házünnepünk, szvecsárunknak napja.«
Ezt az öreg elhinni nem tudja.
A harangok vecsernyére hívnak,
A templomba indulnak az urak,
A királyné a templomba megyen,
A vecsernyén ő is jelen legyen.
Amint vége van a vecsernyének,
És elhangzott a templomi ének,
Kiindulnak a fehér templomból,
Templom előtt sorban leülének,
Mind az urak sorban leülének,
Egyről másról elbeszélgetének.
A királyné a levélkét fogja,
Az uraknak kézről kézre adja,
És amint az gonoszokhoz ére,
Felkacagtak a kis levelkére,
És így szóltak az agg királynéhez:
»Ó királyné! drága nagyasszonyunk!
Ó, királyné! a mi édes anyánk!
Ime itt áll, Márkó életben van
Arab földön Karaokánában
Arab földön, sötét tengeren túl.
Ne aggódj hát, ne búsulj hát rajta,
Jó dolga van, a piros bort issza,
S nem is gondol többet ide vissza.
Mór lányokat csókolgat ő ottan,
Hű nejével nem törődik semmit,
És téged is egész elfelejtett.
Márknak ottan semmi baja sincsen,
Amit itt ir, azt tréfából teszi,
A jószágod csak próbára teszi,
Csak hogy lássa — ha ő bajban volna
Megsegitné-e az anyja nyomban.

Te biz ne küldj neki annyi kincset
És ne fogyaszd a te örökséged!«
Amint pedig jó lelkekhez ére,
Könyük hullik a kis levelkére,
S könyes szemmel így szólnak hozzája:
»Ó királyné! drága nagyasszonyunk!
Ime itt áll, életben van Márkunk:
A te fiad! a mi drága urunk!
Ó királyné! a mi édes anyánk:
Arab földön, sötét tengeren túl,
Arab földön, Karaokánában
Ifju arab bánnak fogságában.
Kilenc éve, négy hónapja annak,
Hogy jó Márkunk a börtönben sorvad,
Váltságdíjat keres a bán rajta,
Aranyterhet tizenkettőt adjunk,
Szinezüstöt és aranyat adjunk,
Akkor szabad a mi drága Márkunk!
Édes anyánk! küldd el a váltságot!
És ha nincsen neked annyi kincsed,
Fogjunk össze, gyűjtsünk össze kincset,
Aranyterhet tizenkettőt gyűjtsünk,
Váltságdíjat az arabnak küldjünk,
Hogy kiváltsuk a mi drága Márkunk,
A fiadat, a mi drága urunk!
Ne sorvadjon a bán börtönében!« —
Nem tudja most a bus királyasszony,
Kettő között hitelt kinek adjon.
Visszaveszi a kis levelkáját
És elmegyén fehér udvarába
És bemegyén a kincses házába;
Kicsét veszi, a piacra megyen,
Hogy ő ottan egy ötvöst keressen.
Egyet talál s az istenre kéri:
»Ifju ötvös! drága jó testvérem!
Olvaszd össze ezt a kincset, kérem,
Olvaszd össze, hogy skatulya legyen.

Kérésére megteszi szívesen,
És a kincset nyomban felolvasztja.
Elmegy aztán Prolom hegységére,
És a mikor a hegyre felére,
A fák között, kövek között kutat,
Miglen ottan egy kigyóra akadt,
Sütkérezett a kigyó a napon.
»Sütkérező kigyóm! kérlek szépen
Légy ma nekem az én segítségem!
Bujj be ezen aranyskatulyába,
Márk fiamhoz küldelek én téged;
Hogyha Márkot a börtönben éred,
Segíts rajta, édes jó testvérem,
Szabadíts ki, ezt istenre kérem:
Ha azonban mulatságban éred,
Öld meg nyomban, arra kérlek téged.«
És a kigyó megsajnálta nagyon,
Tekerődzik, — skatulyában vagyon.
Eufrozina veszi skatulyáját,
Felkeresi vele uri házáat,
És átadja a levélhordónak.
»Jó cselédem! postás, levélhordó!
Hallod mi az mit vagyok én mondó:
Fogjad fiam arany skatulyámat,
Vidd el kérlek Márkhoz, a fiamhoz,
Az istenre kérlek ne nyissad fel,
Mig fiamhoz vele nem érkezel!«
Postás fogja, erősen fogadja,
Hogy nem bántja, mig Markónak adja.
A skatulyát kebelébe rejti,
S Márkó felé gyorsan utját ejti,
A tengerhez siet vig léptekkel,
Énekelve a tengeren átkel,
Arab földön hallgatagon megyen
S amint elér Karaokánába
Az arab bán tömlöcéhez megyen
És átadja arany skatulyáját

Márk kezébe magas ablakon át.
Amint Márkó a kezébe vette,
A skatulyát könnye öntözgette.
»Agg anyácska! drága édes anyám!
Váltságdíjul küldéd ezt én hozzám?«
Történt pedig ez György napja előtt,
Márk szvecsárja, házünnepe előtt.
Márkó kezdi esti imádságát,
Ájtatosan imádságához lát,
Mintha börtön istenháza volna.
Amint vége jámbor imájának
A skatulyát felnyitotta nyomban,
Hogy meglássa ugyan mi van abban.
Hát belőle egy korona felszáll,
Feje fölé és felette megáll!
Véletlenül holnap szent György napja;
Drága köve fényét ragyogtatja,
Az éj börtönt a fény elárasztja:
A rabokat látni egytől-egyig.
Mint a déli forró nap ugy fénylik.
Hire terjed, — a bán is meghallja.
»Uram! urunk! mórok ifju bánja!
Márk rabodnak van egy kororája,
Mint a déli forró nap ugy fénylik.
A rabokat látni egytől-egyig!«
A bán mostan, mást mit is tehetett,
Elmegy, megáll Márk ablakja mellett,
És a bán ur Márkhoz így beszéllett:
»Kraljevics Márk! az én foglyom, rabom!
Add én nekem arany koronádat
S kieresztlek sötét tömlöcömből!«
Márk királyfi ilyen választ adott:
»Uram! bánom! azt én nem adhatom!«
Ekkor így szólt az ifju arab bán:
»Add én nekem arany koronádat
Kieresztlek sötét börtönömből
Még tizenkét aranyterhet adok!«

Márk királyfi ilyen választ adott:
»Odaadom arany koronámat,
Örököltem dicső őseimtől,
Ha a rabot, mindet, kibocsátod,
S mindegyiknek adsz tizenkét aranyt,
Ha tizenkét arany terhet kapok
És egy hétig megvendégelsz szépen,
És ha utam hazafelé megyen
Kísérőm is tizenkettő legyen. —
Ha megteszed, mint a hogyan mondom,
Koronámat akkor neked adom.
Skatulyáját addig ki ne nyissad,
Mig nem leszek túl a tengereken,
Ugy megszokott a korona hozzám,
Elrepülne, szállna ura után.
Ha visszatér arab kíséretem,
Megnyithatod, az már mindegy nekem,
És örülhetsz drága, szép kincsednek!«
Ezt a választ a bán alig várta,
Előveszi a sok börtön kulcsot,
S kieresztett vagy háromszáz rabot,
Kraljevics Márk volt az első köztök.
Udvarában terített asztal áll,
A vendégség egy egész hétig áll.
Kiki kapott tizenkét aranyat,
Márk tizenkét arany terhet kapott,
S kísérőnek tizenkét arabot.
Márk az arany skatulyáját adja
És a bán azt örömmel fogadja.
A tengerhez amint megérkezett,
Eleresztí a mór kíséretet. —
A bán nyitja arany skatulyáját
Hogy meglássa drága koronáját,
A vezérek, urak körben állják, —
Hát egy tarka kigyó sziszeg benne,
Tekerődzik a bán nyaka körül,
Arcát marja, barna szemét szivja. —

A vezérek, a főurak látják,
Ezt a csodát, nagy csodát csodálják,
S arab nyelven összesugnak sorban:
»Alah! alah! a mi nagy istenünk!
Milyen szörnyű csoda történt velünk!
Kigyón szerzett a gyaur szabadságot
És kimentett vagy háromszáz rabot,
És elhurcolt sok, sok drága kincset!« — —
A fényes nap alkonyodni készül
A királyné egy hideg kőhöz dül,
Busul szegény, — öreg szeme gyakran
Égre tekint, hol a fényes nap van.
»A fényes nap talál alkonyára,
De az anya nem talál fiára!« —
Ekkor Márkó anyja mellett termett.
»Adjon isten! édes, kedves anyám!
Itt a fiad, drága lelkem anyám!«
A jó anya Márkot amint látja,
És amint ez kezét csókolgatja
És a kincsét neki mind odadja, —
Amint fiát élve viszontlátta,
A nagy öröm a szegényt megölte
S holtan rogyott le a kemény földre! —
Márkó busul, busul, gyászol mélyen,
Édes anyját eltemeti szépen,
Fele kincsét elköltötte rája
Mig elkészült sirja és fejfája.
Angyalkának másik felét adja:
»Ime itt van hat teher aranyja,
Legyen tied, megsegít a bajban, —
Ha nekem kell, majd szerzek én újra!« — —
Mily jó kinek igaz társa vagyon,
Kinek nincsen, annak nehéz nagyon!
A testvérnek jó testvérje mellett,
A gyermeknek jó szülője mellett!
Boldog ki ezt feléri eszével!
A ki igaz volt egész életében,

Az utolsó napon az ne féljen!
Az erő tart ideig-óráig,
Az okos ész a halál napjáig,
Ki hogyan élt, olyan lesz a sorsa!

XXXI.

Márk halála.

Márk királyfi indul kora regggel,
Vasárnapi napon kora reggel,
Tenger partján Urvin hegységére.
Amint felért Márk Urvin hegyére,
Sárác lova botlik, botlik egyre,
Kezd botlani, könnyet hullajtani.
Márkó szive összeszorul búsan
És így szólott jó Sárác lovának:
»Babos lovam, Sárác jó barátom,
Annak immár száz és hatvan éve,
Hogy mi ketten barátságban élünk,
És még soha nem botlott a lábad;
Ma a napja, hogy botlani kezdesz;
Megbotlani, könnyet hullajtani!
Tudja isten! Én most rosszat sejtek,
Ez egyőnknek életébe kerül, —
Vagy énnékem, vagy pedig te néked.«
Amint Márkó ily szavakat mondott,
Urvin hegyén tündér felsikoltott
Ezt kiáltva Kraljevics Márkónak:
»Márk királyfi! szövetséges társam!
Tudod-e te, mért botlik a lovad,
Búsul, búsul jó gazdáján, rajtad,
Nemsokára elváltok egymástól!«
Márkó erre így szólt tündérjének:
»Fehér tündér! fájduljon meg torkod,
Hogy válhatnék én el jó lovamtól?
Hátán hordott országon, világon,

Napkelettől messze napnyugatig,
Nincsen nála jobb ló a világon,
S nálam sincsen jobb hős a világon.
Eszemben sincs, hogy tőle elváljak,
Mig fejemet hordják ezen vállak!«
Ám a fehér tündér így válaszol:
»Márk királyfi! szövetséges társam!
Babos lovad nem veszi el senki,
Sem tégedet meg nem ölhet senki,
Sem hős bajnok, sem kard, éles szablya,
Sem buzogány, sem a harci lándzsa, —
Nincs mit félned földi hős karjától!
De te meghalsz, szegény Márkó meghalsz,
Isten öl meg, ki sokat megölt már!
Ha nem akarsz szavaimnak hinni,
Lovagolj fel a hegy tetejére,
Tekints jobbról annak balfelére
S megpillantasz két sugár fenyőfát,
Magasabbat náluk szemed nem lát,
Ékeskednek szép zöld lombozattal;
A két fa közt középütt egy kut áll,
Jó lovaddal állj meg ott a kutnál,
Szállj le róla, kösd a fenyőfához
S meghajolva nézz a vitzükrébe,
S megpillantod saját arcod benne:
Ott meglátod, mikor fogsz meghalni!«
Szótfogadott Márk a tündérjének.
Amint felért a hegy tetejére,
Tekint jobbról annak balfelére,
S megpillantott két sugár fenyőfát,
Magasabbat náluk a szem nem lát,
Ékeskednek szép zöld lombozattal.
Megáll ottan jó babos lovával,
Leszáll róla, s köti fenyőfához.
Lehajolva néz a viz tükrébe,
És a vizen megpillantja arcát.
Amint Márkó megpillantja arcát,

Ott meglátja bús halála napját.
Könye pereg és ily szókra fakad:
»Csalfa világ! ó te szép virágom!
Jaj de szép volt rövid élet álmom!
Kevés híja a háromszáz évnek,
És most kell hogy világot cseréljek!«
Márk királyfi most kirántja kardját,
Öve mellől éles, gyilkos kardját,
És oda lép jó Sárác lovához.
Egy csapásra a fejét levágta,
Török kézre Sárác sohse jusson,
A töröknek ő sohse szolgáljon,
Vizet hordjon, vagy bográcsot hordjon!
Amint Márkó jó lovát levágta,
Sirját ássa, eltemeti benne,
Jobban mint a hogy bátyját temette.
Éles kardját töri négy darabba, —
Török kézre kardja sohse jusson,
Sohse legyen török nagyra vele,
Hogy Márkótól kardját örökölte,
Őt keresztény ezért ne átkozza.
Éles kardját amint összetörte,
Hét darabba töri a lándzsáját,
Fenyőágak közé széthajítja.
Előveszi tollas buzogányát,
Jobbkezébe veszi buzogányát,
Lehajítja Urvin hegycsúcsáról,
Messze a nagy kék tenger ölébe.
Márkó így szól a nagy buzogányhoz:
»A tengerből ha téged kivesznek,
Akkor legyen párja Márk vitéznek!«
Fegyverét így sorban elpusztítván,
Aranytollat vesz ki öve mellől,
Tarsolyából tiszta fehér lapot,
Márk királyfi levelet ír rája:
»Utas, a ki Urvin hegyére jön,
Fenyő között a hűs kútvizéhez,

S megtalálja deli Márkó testét,
Tudja meg, hogy Márk királyfi meghalt.
Nála talál három duzzadt erszényt,
Mi van benne? mind, mind sárga arany.
Az egyiket áldva neki hagyom,
Hogy érette eltemesse testem,
A másikkal templomot diszítsen,
A harmadik sántáké, vakoké,
Hogy a vakok világot bejárják,
S énekszóval Márkót magasztalják.«
Márk királyfi levelét megírta
S úgy feltüzte lombos fűzfa ágra,
Hogy az utas az utrol meglássa.
Arany tollát a kútba vetette,
Zöld dolmányát fűre teritette,
A fűzfáknak zöld füves aljára,
Keresztet vet, leül dolmányára,
Diszkalpagját a szemére huzza,
Lefeküdt, — hogy soha fel ne keljen.
Márkó holtan feküdt a kut mellett,
Mind mindétig, mind egy álló hétig.
Járnak-kelnek széles országúton,
A ki látja ottan Márk királyfit,
Mind azt hiszi, hogy Márkó csak alszik;
Kikerüli körben messze, messze,
S rémül attól, hogy fel ne ébressze.
Hol szerencse, ott a balszerencse,
S balszerencse veled a szerencse;
A szerencse hozta Vazult erre,
Apátur ő Athosznak szent hegyén,
Kilindári fehér templomból jött,
Deákjával jó Izaiással.
Az apátur Márk királyfit látja,
Jobb kezével inte deákjának:
»Halkan fiam, hogy fel ne ébresszed!
Ha felébred, nagy haragra gerjed,
És kettőnket akkor el is veszthet!«

Néz az apát, nézi hogyan alszik,
S megpillantja levelét felette,
Nézi, nézi, messziről olvassa,
A levél azt írja: Márkó meghalt!
A barát most leszállott lovárol,
Megérinti, hozzányul a testhez, —
Ámde Márkó halott, régen meghalt;
Az apátur sűrű könnye hullott,
Megsiratta a hős deli Márkot.
Márk övéből kivesz három erszényt,
S öve mellé dugja mind a hármat.
Az apátur gondol erre-arra,
Hol akadna Márknak való sirra;
Egyre gondol, gondol erre-arra,
S Márk holttestét felrakja lovára,
És elviszi a tenger partjára,
Hajóra száll Márkó holttestével,
Hajón viszi Athosz szent hegyéig,
Hilindári templomnál megállnak.
A templomba beviszi a testet,
Földre teszi, Márkot kiénekli,
Kiénekli a hogy holtat illik.
Fehér templom kellő közepébe
Temetteti az agg a hős testét,
A sirjára semmi jelet nem tett:
Hogy ne tudja soha senki, senki!
Hogy ne bántsák soha ellenségi!

TARTALOM.

	Oldal
I. Vukasin király házassága. (<i>Karadzsics</i>).	7
II. Márk születése. (<i>Ilics Luka. Neven. 1856.</i>).	15
III. Márk az igazságos. (<i>Karadzsics</i>).	19
IV. Márk és a két Jaksics. (<i>Vila. 1867.</i>).	26
V. Márk és Ravijojla tündér. (<i>Karadzsics</i>).	29
VI. Márk és Bogdán. (<i>Karadzsics</i>).	32
VII. Márk és a gögös Rózsa. (<i>Karadzsics</i>).	36
VIII. Márk és Szibinyáni Jankó. (<i>Br. Jovánovics</i>).	51
IX. Márk török vadászaton. (<i>Karadzsics</i>).	55
X. Márk és a mór leány. (<i>Karadzsics</i>).	58
XI. Márk és Szendrői György. (<i>Karadzsics</i>).	61
XII. Márk és a ramazan. (<i>Karadzsics</i>).	69
XIII. Márk házassága. (<i>Karadzsics</i>).	72
XIV. Márk és Angyalka. (<i>Vel. Godisnjak, 1891.</i>).	80
XV. Márk fogadása. (<i>Neven, II. f.</i>).	84
XVI. Márk sz. György napi vadászata. (<i>Dragoljub, VI. f.</i>).	91
XVII. Márk megismeri apja kardját. (<i>Karadzsics</i>).	94
XVIII. Márk az irgalmas. (<i>Karadzsics</i>).	98
XIX. Márk és Koszturai Mina. (<i>Karadzsics</i>).	100
XX. Márk a drinápolyi börtönben. (<i>Petránovics, III. k.</i>).	109
XXI. Márk és az arab. (<i>Karadzsics</i>).	121
XXII. Márk és a nászadó. (<i>Karadzsics</i>).	133
XXIII. Márk és Musza. (<i>Karadzsics</i>).	140
XXIV. Márk és Gyemo. (<i>Karadzsics</i>).	148
XXV. Márk és a harminc török. (<i>Neven, V. f.</i>).	154
XXVI. Törökök Márk házünnepén. (<i>Karadzsics</i>).	157
XXVII. Márk és Pál kapitány. (<i>Topálovics Máté</i>).	161
XXVIII. Relja halála. (<i>Petranovics. Szrbszke. nar. pjes.</i>).	166
XXIX. Márk gyónása. (<i>br. Jovánovics</i>).	169
XXX. Márk Karaokánában. (<i>Szrbszke nar. pjes. Prag. 1852.</i>).	171
XXXI. Márk halála. (<i>Karadzsics</i>).	184

**A Szent-István-Társulat ügynökségénél (Királyi Pál-utca
13. sz.) megrendelhetők a következők:**

Felolvasások

a Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi osztályának üléseiből (8-r.).

1. szám. *Kandra Kabos*. Az ezeréves Károlyiak. (23 old.)
Budapest, 1894. Ára 30 kr.
2. » *Dr. Giesswein Sándor*. Az urali nyelvek hely-
határozói demonstratív elemei. (29 old.) Budapest,
1894. Ára 40 kr.
3. szám. *Dr. Karácson Imre*. Két török diplomata Magyar-
országról a XVIII. században. (20 old.) Buda-
pest, 1894. Ára 25 kr.
4. » *Dedek Crescens Lajos*. Boncz könyve a vallás körüli
felségjogokról. (71 old.) Budapest, 1894. Ára 70 kr.
5. » *Dr. Kiss János*. Az értelmi ismeretek keletkezése.
(28 old.) Budapest, 1894. Ára 30 kr.
6. » *Hummer Nándor*. A kereszténység nyomai Magyar-
ország mai területén a honfoglalás előtt. (69 old.)
Budapest, 1894. Ára 60 kr.
7. » *Dr. Czobor Béla*. A spalatói archaeologiai kon-
gresszusról. (33 old.) Ára 30 kr.
8. » *Dr. Mihályfi Ákos*. Emlékbeszéd Szvorényi József-
ről. (40 old.) Ára 30 kr.
9. » *Dr. Kiss János*. A katolikusok III. nemzetközi
tudományos kongresszusáról. (22 old.) Ára 25 kr.
10. » *Dr. Székely István*. Monismus és dualismus a
filozófiában. (22 old.) Ára 15 kr.
11. » *Felsmann József*. A Kalocsai Codex. (60 old.)
Budapest, 1895. Ára 60 kr.
12. » *Dr. Surányi János*. Az állami tekintély erkölcsi
alapja. (22 old.) Budapest, 1895. Ára 25 kr.
13. » *Hummer Nándor*. A szláv kereszténység hazánk
mai területén a honfoglalás előtt (112 l.) Budapest,
1896. Ára 80 kr.
14. » *Bodnár Gáspár*. A katolikus népies irodalom
műveléséről. (16 l.) Budapest, 1895. Ára 20 kr.
15. » *Dr. Czobor Béla*. Giovanni Baptiste de Rossi
emlékezete. (80 l.) Budapest, 1896. Ára 80 kr.
16. » *Szekrényi Lajos*. Emlékbeszéd Szulik József fölött.
(30 l.) Budapest, 1896. Ára 30 kr.
17. » *Dr. Margalits Ede*. Márk királyfi (Kraljevic
Márkó.) Budapest, 1896. Ára 1 fut 20 kr.
18. » *Dr. Áldásy Antal*. Az 1409. évi Cividalei zsinat
története. Budapest, 1896. Ára 60 kr.

407
Most jelent meg: Goffine Oktató és épületes könyve harmadik átdolgozott magyar kiadásban. Nagy 8-adrét, igen finom papír, XXIV. és 944 oldal, 74 igen szép illusztráció. Ára fűzve 2 frt 20 kr., diszes egész vászonkötésben 3 frt, félbőrkötésben 3 frt 50. E kiadványt, diszes egész vászonkötve, a Szent-István-Társulat tagjai 1895-re és 1896-ra tehát két évre, illetményül kapják. *Akik társulati tagként 1896-ra iratkoznak be, tagilletményül az egész Goffine-kiadást megkapják, egész vászonba kötve.* Ez a Goffine-kiadás kiállítás finomságát tekintve, túlszárnyalja a külföldi egyszerű kiadás gyanánt megjelent Goffineket s megközelíti a díszkiadás gyanánt megjelenteket.

Ruschek Antal esperes-plébános. **Betegségünk, orvosságunk** Nagybőjti beszéd-sorozat. Világiaknak is igen kellemes üdvös olvasmány. 144 oldal. Nagy 8-adrétű finom papír, szép kiállítás, fűzve 1 frt 20 kr., kötve 2 frt.

Dr. Dúdek János. **A keresztény vallás apologiája.** XI. 526 oldal. Ára 1 frt 20 kr.

Mindszenty Gedeon **legujabb költeményei.** Ára diszes kötéssel 50 kr., fűzve 30 kr.

Haller József. **Történelmi hazugságok.** A történelem terén forduló mindennapi ferditések czáfolata. Ára 1 frt 50 kr.

Teljes ó- és uj-szövetségi Szentírás jegyzetekkel 4-rét. 4 frt fűzve 4 frt, félbőrkötésben 6 frt, bőrkötésben 7 frt 50.

Az uj-szövetség szent könyvei a Vulgata szerint. Igen tetszetős alaku nagy 8-rétű. Ára diszes vászonkötésben 1 frt.

Fraknói V. XI. **Incze pápa** és Magyarország fölszabadítása a török uralom alól. Ára 1 frt 50 kr.

Füßy Tamás. **XIII. Leó pápa élete.** Ára 1 frt 20 kr.

Szentséges atyáknak beszédei és levelei. Fordította és magyarázó jegyzetekkel ellátta dr. *Prohászka Ottokár.* Ára 1 frt.

Cantu Caesar. **Világtörténelem.** 15 kötet. kor- és betűmutató és az utolsó harmincz év története. (N. 8-r.) Budapest, 1856—1881. A teljes mű ára 50 frt.

Még csak néhány példány.

Torquato Tasso. **A megszabadított Jeruzsálem.** Fordította J. Gusztáv, veszprémi kanonok. Kiadja a Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi Osztálya. A mű rendkívül papíron, szép kiállításban jelent meg. Két kötet, XXXIII. és XXXIV. 328, 332 old., Torquato Tasso képével. Ára egész vászonkötésben, 2 kötetben, vörös metszéssel 3 frt 40 kr., aranymetszéssel 3 frt 80 kr.

Márk királyfi délszláv népballádok a XIV. és XV-ik századból

Budapest 1896

Acad. 203 k-17

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11799598-7